STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08456

SHIRIM U-VALADOT

Mani Leib

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מאני לייב

שירים ובלדות / לידער און באלאדן

מאני לייב

שירים ובלדות

תירגם מיידיש
שמשון מלצר

לידער און באלאדן

הוצאת
י.ל. פרץ
ישראל

1963

MANI LEIB

LIDER UN BALADN

I. L. Peretz Publishing House
31, Allenby str., Tel-Aviv

*

מ אַ נ י ל י י ב

שירים ובלדות / לידער און באַלאַדן

תירגם מיידיש: שמשון מלצר

הוצאת ספרים ע״ש י. ל. פרץ
תל־אביב, רחוב אלנבי 31

©

נדפס בישראל 1963
Printed in Israel 1963

דפוס „ארזי״ בע״מ, ת״א, רח׳ אילת השחר 4, טל. 34294

תוכן

מאַני לייב הליריקן,
איציק מאַנגר 8

מעל־גב הרהורי

מעל־גב הרהורי 32
הם... 34
מלים 36
הנתיב אל הים 38
עפר אל עפר 40
ברוכה 42
בחסדו... 44
הצפצפת 46
החמה היא טובה... 48
כתובת על־גבי מצבה 50
הסוסון של התכלת 52
אורחי עיף 54
קול קורא מרחק 56
צפור הבת־הודו 58
בוקר השכם 60
מי ?... 60
צפיה... 62
כסף על הרוח 64
הצער אשר לזולת 64
הבלדה של עינים 66
קרב ואסוף 66
שריוני 68
מכשף אל כשף 68
אני האביר 70
בבתי העניים 72
שקט, שקט 74
נער יהודי 78
אברהם ליסין ואנוכי 86
הנני... 90
הבאים אחרינו 96

אינהאַלט

מאַני לייב דער ליריקער,
איציק מאַנגער 9

פון מיין היגל

פון מיין היגל 33
זיי... 35
ווערטער 37
ביים ים 39
שטויב צו שטויב 41
געבענטשט... 43
אין זיין גנאָד 45
דער טאָפּאָלבוים 47
די זון איז גוט... 49
אויפשריפט אויף אַ מצבה 51
דאָס בלויע פערדל 53
מיין מידער גאַסט 55
אַ רוף אַ ווייטער 57
דער אינדישער פויגל 59
פרימאָרגן 61
ווער ?... 61
וואַרטן... 63
זילבער אויפן ווינט 65
דער צער אין אויגן 65
די באַלאַדע פון אויגן 67
נען און פאַרנעם 67
מיין פאַנצער 69
פון כישוף צו כישוף 69
איך בין דער ריטער 71
אין הייזער אָרעמע 73
שטילער, שטילער 75
אַ יידיש יינגל 79
אברהם ליעסין און איך 87
איך בין... 91
די וואָס קומען נאָך אונדז 97

יש לי שיער השחור של אמא 98
אל... 100
ארכין עמוק 104
כן עיני אחריכן כל מקום תדלקנה 106
בלדה של זוג 108
שכח... 110
מה אוהב 114
עם שמש... 116
בדידות 118
על חלון ביתי 118
ערים, ארצות 120
אעמודה בשער ביתי לבדד 122
באוזניו בי 124

הצבי

הצבי 138
יד בתוך יד 140
בגלגלך הרועש 140
החורש 142
אתה במרחק 142
היום חולף 144
אצל שולחנות בלובן 146
אני קט, אני דך 148
שתים ידים טובות 150
היום 150
אמא אדמה... 152
דלות עת־הקור 154
שיר האהבה 156
שבעה אחים 160
הכשף... 164
מן העפר 164

עץ התפוחים

בשקט שירי... 168
עץ התפוחים 170
בדידות גדולה 174
הריני נודד 178
שפע 180
סוף קיץ 182
הגילה 184
טוב לי ואשרי 186

איך האָב מיין מאַמעס שוואַרצע האָר 99
צו... 101
דאַן בייג איך טיף 105
מיינע אויגן אין אייערע שלייפן... 107
באַלאַדע פון צוויי 109
פאַרגעסן... 111
איך האָב ליב 115
מיט זונען... 117
עלנט 119
אויף מיין פענצטער 119
שטעט און לענדער 121
איך שטיי ביי מיין טויער אַליין 123
עווניר בי 125

דער הירש

דער הירש 139
אַ האַנט אין אַ האַנט 141
אין דיין רוישיקן ראָד 141
דער וואָס אַקערט 143
דו האָסט אין דער ווייט 143
דער טאָג פאַרגייט 145
ביי די ווייסע טישן 147
איך בין קליין 149
צוויי גוטע הענט 151
דער טאָג 151
מאַמע ערד... 153
די ווינטער־נויט 155
דאָס ליד פון ליבע 157
זיבן ברידער 161
דער כישוף... 165
פון שטויב 165

דער עפלבוים

זינג שטילער... 169
דער עפלבוים 171
גרויסע איינזאַמקייט 175
אַ וואַנדערער בין איך 179
גערעטעניש 181
סוף זומער 183
די פרייד 185
וווילאיז מיר 187

עצלות של קיץ 188
חכמה פשוטה 192
ארץ יש בך 194
ימים מאוחרים 194
כתפוח 196
הכתב היהודי 196
כפעמון 198
פתח... 198

זומער־פוילקייט 189
פשוטע חכמה 193
ערד איז אין דיר 195
שפעטע טעג 195
ווי דער עפּל 197
יידישער כתב 197
ווי אַ גלאָק 199
עפן 199

פלא על כל פלא

שמש עם גשם 202
פלאים 204
שיר הפשת 206
אמי שלי 212
באים סבים, סבות 214
מקלו של סבא 216
הזר 222
מעשה שבכלל אין לו סוף... . 236
החרוז 238
כלה, הוי כלה 242
סוחר הפנינים 246
אליהו בבית־המדרש 250
שיר על שבעה יהודים . . . 256

וואונדער איבער וואונדער

אַ זון מיט אַ רעגן 203
וואונדער 205
אַ ליד פון ליין 207
מיין מאַמע 213
די זיידעס מיט די באָבעס . . 215
דעם זיידנס שטעקן 217
דער פרעמדער 223
אַ מעשה, וואָס לאָזט זיך ניט אויס... 237
דער גראַם 239
אוי, כלה לעבן ! 243
דער סוחרל פון פערל . . . 247
אליהו אין בית־מדרש . . . 251
אַ ליד פון זיבן יידן . . . 257

מאני לייב הליריקן

מאני לייב היה קישוטם ותכשיטם של ה„צעירים״. הליריקן „פֶּאָר אֶכסאֶלאַנס״. כמין יוסף בין אחיו המשוררים, אבל בלי קנאתם של האחים מן החומש. אדרבה, האחים־המשוררים התגאו בו, הם עצמם הלבישוהו את כתונת־הפסים היחסנית, שהיתה יאה לו ונאה לו. והוא נשא את כתונת־הפסים בכבוד כל ימי חייו: למן האבטופורטרט שלו „יש לי שער השחור של אמא עם עיני היורק״, עד „פה נטמן בר־בטנו של הירש־איצי, חרסים על־גבי העינים״. והערצתם של האחים־המשוררים לא נתפוגגה במהלך השנים. היא גדלה וגברה עם כל הישג חדש; ובשעה שנסתלק מאני לייב מעולמנו, התייפח בקול האחרון מן הקבוצה האינ־טימית של „הצעירים״ לעיני כל הנוכחים.

הנה קטע מתוך קינתו של ראובן אייזלאַנד:

— „מאַני לייב, מאַני לייב!

„האדם המפואר, החבר המופלא. נסיכו של השיר, הראשון שבדור, זוהרה ומזהירה של תקופה!

„מאַני לייב, מאַני לייב!

„רק עכשיו יתבוננו ויביטו מסביב (אם יש עוד מי שיביט ויתבונן), רק עכשיו יתפסו ויבינו (אם יש מי שיבין ויתפוס), מה מאור אתה היית, מה שירה אתה היית, מה מתנה אתה היית!

„פלא בעולמנו האפור והמסכן״.

ראובן אייזלנד מפרט את התכונות האנושיות והפיוטיות של „נסיכו של השיר״, שמת על הסף של שבעים שנותיו:

מאַני לייב דער ליריקער

מאַני לייב איז געווען דאָס שיינדל פון די „יונגע". דער ליריקער „פאַר עקסעלאַנס". אַ מין יוסף צווישן די ברידער־פּאָעטן, נאָר אָן דער קנאה פון די ביבלישע ברידער. פאַרקערט, די ברידער־פּאָעטן האָבן זיך געגרויסט מיט אים, זיי האָבן אים אויך אָנגעטאָן דאָס זיידענע יחוס־העמדל, וואָס האָט אים געפּאַסט אויסגעצייכנט. ער האָט דאָס זיידענע העמדל געטראָגן מיט חן און מיט ווערדע אַ לעבן־לאַנג. אָנגעהויבן פון זיין אויטאָפּאָרטרעט „איך האָב מיין מאַמעס שוואַרצע האָר און גרינע אויגן" ביז צו זיין עפּיטאַף „דאָ ליגט הערש איציס זון מיט שערבלעך אויף די אויגן".

די פאָדערונג פון די ברידער־פּאָעטן האָט זיך נישט אויסגעוועפּט אין גאַנג פון די יאָרן. זי האָט זיך געשטייגערט מיט יעדער נייער דערגרייכונג; און ווען מאַני לייב איז געשטאָרבן, האָט דער לעצטער פון דער אינטימער גרופּע „יונגע" זיך צעוויינט אויף אַ קול פאַר אַלעמען אין די אויגן.

אָט איז אַן אויסצוג פון ראובן אייזלאַנדס לאַמענט:

— „מאַני לייב, מאַני לייב!

„הערלעכער מענטש, וואונדערלעכער חבר, פּרינץ פון ליד,

ערשטער פון אַ דור, שיין און באַשיינער פון אַ תקופה!

„מאַני לייב, מאַני לייב!

„ערשט איצט וועט מען זיך אַרומקוקן (אויב ס'איז נאָך דאָ עמעצער וואָס זאָל זיך אַרומקוקן), ערשט איצט וועט מען באַנעמען (אויב ס'איז דאָ עמעצער וואָס זאָל באַנעמען), וואָס פאַר אַ ליכט דו ביסט געווען, וואָס פאַר אַ געזאַנג דו ביסט געווען, וואָס פאַר אַ געשענק דו ביסט געווען!

„אַ וואונדער אין אונדזער גראָער און בידנער וועלט".

ראובן אייזלאַנד רעכנט אויס די מענטשלעכע און פּאָעטישע

— „בקמיטת־מלה יכולת לפתוח שערים, בגיוון־צליל לגלות עולמות; במלה פשוטה להתקרב אל תסבוכות עמוקות, ובבת־שחוק קלילה להתחמם ולרומם לרקיעים ולשמי־השמים.

— „עם הדגשתך המתמדת על החילוניות — יהודי אמיתי; עם אדישותך למוסר העולם — מוסרי עד לעומק הנפש; עם יחידיותך — כלאנושי וכלעולמי. בהתעלותך הרומאנטית — בשתי הרגלים על־גבי הקרקע; בזינוק ובדילוג של צבי מעודן, המנגח בקרנו כוכבים".

הבאתי את הקטע המקיף מן הנקרולוג של אייזלאנד, כדי להדגיש בהבלטה מה היה מאני לייב בשביל „הצעירים". „נסיכו של השיר" הוא תואר רם־מעלה ביותר. לביקורת נשאר תפקיד אחד: להצדיק, או לדחות את התואר הזה.

הביקורת אצלנו באמת לא ידעה כיצד להגיב על שירו של מאַני לייב. היא גיששה באפלה, אם כי שירו של מאני לייב היה מאיר למדי, שאפילו עיוור יכול היה לתפוס אותו באוזן ולמלמל בשפתים נובלות: אַי, כמה יפה!

והיתה הביקורת היהודית באמת ממלמלת: „נרקיסיות", „רֶלֶניזם", „השפעות רוסיות", „וירטואוזיות", „ז'אַסטה עדינה".

אפילו ב. ריבקין, שידע כמו מכשף ליצור בכישופיו „טריטוריות" או „כמו־טריטוריות", לא מצא פיסת אדמה בשביל מאני לייב. אפילו בשבילו היה מאני לייב כמין מטווה־קורים, שהיה מרעיד בין שמים וארץ.

קוואַליטעטן פון דעם „פּרינץ פון ליד", וואָס איז געשטאָרבן ביי דער שוועל פון זיינע זיבעציק יאָר:

— „מיט אַ קנייטש האָסטו געקענט עפּענען טויערן, מיט אַ ניואַנס אַנטפּלעקן וועלטן. מיט אַ פּראָסט וואָרט זיך דערגרונטעוועט צו טיפע פלאַנטערנישן, און מיט אַ נישטיקן רויכל זיך אויפהויבן און דערהויבן צו די העכסטע הימלען.

— „מיט דיין שטענדיקן אַקצענט אויף דער וועלטלעכקייט — עכט יידיש; מיט דיין גלייכגילט צו מאָראַל — טיף עטיש; מיט דיין יחידישקייט — אַלמענטשלעך און אַלוועלטלעך. אין דיין ראָמאַנטישער דערהויבנקייט — מיטביידע פיס אויף דער ערד; מיטן שפּרונג און שוואונג פון אַ הירש אַ צאַרטן, וואָס שטויסט מיטן האָרן אַ שטערן".

איך האָב געבראַכט דעם לענגערן אויסצוג פון אייזלאַנדס נעקראָלאָג, כדי בולט אונטערצושטרייכן וואָס מאַני לייב האָט געמיינט פאַר די „יונגע". „פּרינץ פון ליד" איז גאָר אַ הויכער טיטל. פאַר דער קריטיק בלייבט איין אויפגאַבע: צו באַרעכטיקן, אָדער אָפּצוואַרפן דעם טיטל.

די קריטיק ביי אונדז האָט באמת נישט געוואוסט ווי אַזוי צו רעאַגירן אויף מאַני לייבס ליד. זי האָט געטאַפּט אין דער פינצטער, כאָטש דאָס מאַני־לייבישע ליד איז געווען גענוג ליכטיק, אַז אַ בלינדער אפילו האָט עס געקענט באַנעמען מיטן אויער און מורמלען מיט פאַרוויאַנעטע ליפּן: אי, ווי שיין!

האָט די יידישע קריטיק טאַקע באַלאַקעט: „נאַרציסיסטיש", „ווערלעניזם", „רוסישע איינפלוסן", „ווירטואָזיטעט" און „איידעלער זשעסט".

אפילו ב. ריווקין, וואָס האָט געקענט ווי אַ מאַגיקער אויסכישופן „טעריטאָריעס" אָדער „כמו־טעריטאָריעס", האָט נישט געפונען קיין ברעקל ערד פאַר מאַני לייבס ליד. אפילו פאַר אים איז מאַני לייבס ליד געווען אַ מין ליריש שפּינוועב, וואָס האָט געציטערט צווישן הימל און ערד.

כשפירסם מאני לייב את שיריו המאניליייבים האמיתיים במאסף השני „ליטעראַטור", 1910, כבר היה ורלן שתים־עשרה שנה שוכן־עפר, אבל קריאתו „מוסיקה, מוסיקה מעל לכול" עדיין היתה מרטטת חיה בכל ספרויות העולם.

בשביל ספרויות בעלות מסורות פיוטיות של מאות בשנים היתה סיסמתו של ורלן הזכרה, שהמלה והצליל זהים הם; שאמנות־המלה היא אחותה בת־אמה של המוסיקה. המשוררים התחילו בודקים ומנסים את מכשירי לשונם. בשביל המשוררים שמצאו מסורות פיוטיות־מוסיקליות בספרויותיהם שלהם, היה קל יותר למצוא ניגונים חדשים, גיוונים חדשים.

ורלן עצמו הרי היה תוצאה של מסורת פיוטית ארוכה, החל משארל די אורליאַן במאה החמש־עשרה.

מה מסורת היתה ל„צעירים" בספרותנו?

המוסיקלי ביותר במסורת היהודית־הפיוטית היה השיר העממי. „הצעירים" הרגישו בדבר ושמחו על השיר העממי. מאני לייב וזישו לאנדוי קלטו באזניהם את זמר־העם ובצליליו הם יצרו פנינים ליריות אמיתיות; שירים שהם מן היפים ביותר בספרותנו.

מלבד זה כבר בחנו וניסו משוררים אחרים לפני „הצעירים" את אפשרויותיה המוסיקליות של הלשון היהודית. פרוג, שבשבילו המוזה היהודית היתה „יתומה מסכנה בלי אבא ואמא, הנושאת על־גבה תרמיל מלא חרוזים", גילה אפילו בשיריו הבדחניים רגישות מוסיקלית, שלא חלמו עליה גדולי הבדחנים. בשירים ליריים ספורים הוא השיג שלימות לירית־מוסיקלית כזאת, שהיתה באמת חידוש גדול.

ווען מאַני לייב האָט פאַרעפנטלעכט זיינע ערשטע אמת־מאַני־לייבישע לידער אין דעם צווייטן זאַמלבוך „ליטעראַטור", 1910, איז ווערלען געווען שוין צוועלף יאָר טויט, אָבער זיין דעוויז, „מוזיק, מוזיק איבער אַלץ" האָט נאָך לעבעדיק וויברירט אין אַלע ליטעראַטורן פון דער וועלט.

פאַר ליטעראַטורן מיט יאָרהונדערט־לאַנגע פּאָעטישע טראַדיציעס איז ווערלינס דעוויז געווען אַ דערמאָנונג, אַז וואָרט און קלאַנג זענען אידענטיש; אַז די וואָרט־קונסט איז אַ לייבלעכע שוועסטער פון דער מוזיק. די פּאָעטן האָבן גענומען אויספּרואוון זייערע שפּראַך־אינסטרומענטן. פאַר די פּאָעטן, וואָס האָבן געפונען פּאָעטיש־מוזיקאַלישע טראַדיציעס אין זייערע אייגענע ליטעראַטורן, איז עס געווען גרינגער צו געפינען נייע וויבראַציעס, דינערע ניואַנסן.

ווערלען אַליין איז דאָך געווען אַ פּראָדוקט פון אַ לאַנגער פּאָעטישער טראַדיציע, אָנגעהויבן פון שאַרל דע אָרלעאַן אין 15־טן יאָרהונדערט.

וואָס פאַר אַ טראַדיציעס האָבן געהאַט די „יונגע" אין אונדזער ליטעראַטור?

דאָס מוזיקאַלישע אין דער ייִדיש־פּאָעטישער טראַדיציע איז געווען דאָס ייִדישע פאָלקס־ליד. די „יונגע" האָבן דאָס דערשפּירט און זיך דערפריייט מיט דעם פאָלקס־ליד. מאַני לייב און זישאָ לאַנדוי האָבן מיטן פאָלקס־ליד־קלאַנג אין די אויערן געשאַפן אמתע לירישע פּערל; לידער וואָס געהערן צו די שענסטע אין אונדזער ליטעראַטור.

אַ חוץ דעם האָבן שוין אַנדערע פּאָעטן פאַר די „יונגע" אויסגעפּרואווט די מוזיקאַלישע מעגלעכקייטן פון דער ייִדישער שפּראַך. פרוג, פאַר וועמען די ייִדישע מוזע איז געווען „אַ בידנע יתומה אָן טאַטן און מאַמען, וואָס טראָגט אויף דער פּלייצע אַ טאָרבע מיט גראַמען", האָט אפילו אין זיינע בדחנישע לידער אַרויסגעוויזן אַ מוזיקאַלישע שפּירעוודיקייט, וואָס האָט זיך נישט געחלומט די גרעסטע בדחנים. אין געציילטע לירישע לידער האָט ער דערגרייכט אַזאַ ליריש־מוזיקאַלישע פּערפעקטקייט, וואָס איז באמת געווען אַ חידוש.

פרץ, שקבל בבלאדה שלו „מאָניש" כי „בצליל אחר שירי עוררתי, לו לגויים גוֹיית שוררתי, לא באידיש, לא ז'ארגון — לא צליל נכון, לא טון נכון", גילה, מעשה־פּאראָדוכּס, בבלאדה הזאת עצמה, אמנות מוסי־קלית־ריתמית כזאת, שהיתה נחשבת להישג גם בלשון יותר מלוטשת. ובשירו „ביים פרעמדען חופה קלייד" התיזמור באמת מופלא הוא.

כמה הצלילים הלירים של רייזין היה להם צלצול־זהב אמיתי. הריתמים של תוף־ומצלתים־וחצוצרה של מוריס רוזנפלד בישרו את מוסיקת־הג'אז של משה לייב האלפרן.

אנחתו הלירית של ש. י. אימבר ונגינת־הפיאנו של דוד איינהורן, אֶלגית־עדינה ונעגמת, מסביב לבית־הכנסת העזוב, בן־המלך הנתעה ובעל־התפילה האחרון, היו גם הם הישגים פיוטיים־מוסיקליים, שמשכו את הלב ובישרו כי השיר היהודי נמצא בדרך למדרגה אמנותית, שבה תוכל להשתוות אל היפה־ביותר שבכל ספרות.

שלא לשכוח את ניסויי־הצורה של לייב ניידוס ומשה ברודרזון: הוכחה לכך, שהדחף אל המוסיקלי לא היה קאפּריסה של אסכּולה, אלא צו שדחק את המשורר היהודי מעבר־לים שם ומעבר־לים כאן אל הזדככות פיוטית־מוסיקלית.

המוזה היהודית, מין „לכלוכית" שלפני זמן־מה בלבד היתה מבכּה את שנותיה מתחת לחופה, בשעה שהבדחן היה מגריס לה את חרוזיו הצורדניים אל תוך אוזניה, — המוזה היהודית עם ששונה שלה ויגונה שלה, היא התחילה לשיר והבדחן התחמק ואיננו. הפיאה הנוכרית נעלמה. שערותיה שלה־עצמה הדיפו ריח של שמן־ורדים. שמלת־החופה האירה והבהיקה. שמחת־הכלה נעשתה לירית יותר וזכה יותר.

פּרץ, וואָס האָט אין זיין באַלאַדע „מאָניש" זיך באַקלאָגט „אַז אַנדערש וואָלט מיין ליד געקלינגען, איך זאָל פאַר גויים גוייש זינגען, נישט קיין יידיש, נישט זשאַרגאָן — קיין רעכטער קלאַנג, קיין רעכטער טאָן", האָט פּאַראַדאָקסאַליש געגנוג אַרויסגעוויזן אין דער זעלבער באַלאַדע אַזאַ מוזיקאַליש־ריטמישע מייסטערשאַפט, וואָס וואָלט געווען אַ דער־גרייכונג אין אַ מער געשליפענער שפּראַך. און אין זיין „ביים פרעמדן חופּה־קלייד" איז די אָרקעסטראַציע באמת וואונדערלעך.

רייזענס עטלעכע לירישע טענער האָבן פאַרמאָגט אַן עכטן גאָלד־קלאַנג. מאָריס ראָזענפעלדס פּויק, טאַנץ־ און טראָמבאָן־ריטמען האָבן אָנגעזאָגט די דזשעז־מוזיק פון משה לייב האַלפּערן.

ש. י. אימבערס לירישער זיפץ און דוד איינהאָרנס פּיאַנאָ־שפּיל, עלעגיש־צאַרט און פאַרטרויערט אַרום דער פאַרלאָזטער שול, דעם פאַר־בלאָנדזשעטן בן מלך, און דעם לעצטן בעל תפילה, זענען אויך געווען פּאָעטיש־מוזיקאַלישע דערגרייכונגען, וואָס האָבן געזאָגט און אָנגעזאָגט, אַז דאָס יידישע ליד איז אויפן וועג צו אַ מייסטערשאַפט, וואָס קאָן זיך פאַרגלייכן מיטן שענסטן אין יעדער ליטעראַטור.

נישט צו פאַרגעסן די פאָרם־עקספּערימענטן פון לייב ניידוס און משה בראָדערזאָן: אַ באַווייז, אַז דער דראַנג צום מוזיקאַלישן איז נישט געווען קיין שול־קאַפּריז, נאָר אַן אימפּעראַטיוו, וואָס האָט געשטויסן דעם יידישן פּאָעט אויף יענער און אויף דער זייט ים צו פּאָעטיש־מוזיקאַלישער לויטערונג.

די יידישע מוזע — אַ מין סינדערעלאַ וואָס האָט ערשט נישט לאַנג באַוויינט אירע יונגע יאָרן אונטער דער חופּה, ווען דער בדחן האָט איר אריינגעגרילצט זיינע הייזעריקע מוסר־גראַמען אין די אויערן, — די יידישע מוזע מיט אייגענער פרייד און אייגענעם טרויער, זי האָט אָנגעהויבן זינגען, און דער בדחן איז נעלם געוואָרן. דער שייטל איז פאַרשוואונדן. די אייגענע האָר האָבן געשמעקט מיט רויזנאייל. דאָס חופּה־קלייד האָט געליכטיקט. די כלה־פרייד איז געוואָרן לירישער און לויטערער.

מכל זה מסתבר, כי מאני לייב לא נפל מן השמים לפתע־פתאום ובמפתיע, וכי הוא לא היה אורח בא־מרחוק. היו לו שורשים במסורת יהודית־פיוטית. שירו היה שלב גבוה יותר, שירו היה הרפתקה מחוכמת ומסובכת, שבה צל מצטרף אל צל וחליל אל קרן־יער.

מאני לייב היה הנסיך „הקוסם" של הליריקה היהודית. כל מוטיב, שהוא נגע בו באצבעו, התחיל מרטט במלודיות מגוונת דק־דקיקה עד כדי כך, שהיתה פלאים על כל פלא.

קחו את המוטיב של הנערה־התופרת בשירה היהודית. למן פרץ, וינצ׳בסקי, רוזנפלד עד לשירו של מאני לייב ב„אָוֶניו החמישי":

בְּאֶוֶנְיוּ הַחֲמִישִׁי, בְּחוֹמָה הַמַּצְהֶרֶת,
בְּחוֹמָה הַמַּצְהֶרֶת, בַּקּוֹמָה הַיּוֹדְגִימֶל,
תּוֹפְרוֹת נְעָרוֹת וּמְצַפּוֹת בְּחִוְרוֹן־עֶצֶב
לַצִּלְצוּל הָעַצְלוּל שֶׁל פַּעֲמוֹן־הָעֶרֶב.

וְאוּלָם הַפַּעֲמוֹן נָם בְּבִיצַת־שָׁעוֹת שָׁקוּעַ
וְהַיּוֹם מֻטָּל חוֹלֶה עַל אַבְנֵי הַקִּירוֹת,
וְהַמְּחָטִים בּוֹכִיּוֹת וּמְבַכּוֹת יוֹם פָּצוּעַ
וְהַמֶּשִׁי מְרַשְׁרֵשׁ, מְרַשְׁרֵשׁ בִּידֵי נְעָרוֹת...

מֶשִׁי לָבָן, מֶשִׁי וָרוֹד, שֶׁל סָגֹל וְשֶׁל תְּכֵלֶת,
וְהַמְּחָטִים בּוֹכִיּוֹת וּמַדְקִיקוֹת לִשְׁתֹּק,
וְהַשֶּׁמֶשׁ בַּחַלּוֹנוֹת בַּחִוְרוֹן שֶׁל הָעֶצֶב
זוֹחֲלָה בְּעַמּוּדֵי־חֹם שֶׁל אָבָק הַיָּרֹק...

וְהַמְּחָטִים בּוֹכִיּוֹת וּמְבַכּוֹת יוֹם פָּצוּעַ
וְהַמֶּשִׁי מְרַשְׁרֵשׁ, מְרַשְׁרֵשׁ בִּידֵי נְעָרוֹת,
וְהַיּוֹם מֻטָּל חוֹלֶה וּפָצוּעַ וְשָׁקוּעַ
בִּידֵיהֶן שֶׁל נְעָרוֹת, בְּאַבְנֵי הַקִּירוֹת.

פון דעם אַלעמען איז געדרונגען, אַז מאַני לייב איז נישט אַראָפּ־געפאַלן פון הימל, פלוצים, אומגעריכט, און אַז ער איז נישט געווען קיין אורח פון דער פרעמד. ער האָט געהאַט וואָרצלען אין אַ יידיש־פּאָעטישער טראַדיציע. זיין ליד איז געווען אַ שטאָפּל העכער, זיין ליד — אַ ראַפינירטע אַוואַנטורע, וואו שאָטן פּאָרט זיך מיט שאָטן און די פּליט מיטן האָרן.

מאַני לייב איז געווען דער פּרינץ „טשאַרמינג״ פון דער יידישער ליריק. יעדער מאָטיוו, וואָס ער האָט אָנגערירט מיטן פינגער, האָט גענומען וויברירן מיט אַזאַ דין־ניואַנסירטער מעלאָדישקייט, וואָס איז געווען אַ וואונדער איבער וואונדער.

נעמט דעם שניידער־מיידל־מאָטיוו אין דער יידישער פּאָעזיע. פון פּרץ, ווינטשעווסקי, ראָזענפעלד ביז מאַני לייבס „אויף דער פינפטער עוועניו״:

אויף דער פינפטער עוועניו, אין אַ וויסן מויער,
אין אַ וויסן מויער, אויפן דרייצנטן שטאָק,
נייען מיידלעך און וואָרטן אין דער בלייכקייט פון טרויער
אויפן פוילן סיגנאַל פונעם אָוונט־גלאָק.

נאָר דער גלאָק שלאָפט פויל אין אַ זומפּ פון שטונדן,
און דער טאָג ליגט קראַנק אין דעם שטיין פון ווענט,
און די נאָדלען ווינען און באַווינען וואונדן,
און דאָס זייד שאָרכט, שאָרכט אין די מיידלישע הענט...

וויסער זייד, ראָזער זייד, פיאָלעטער און בלאָער,
און די נאָדלען ווינען דין און טויב,
און די זון אויף די פענצטער אין דער בלייכקייט פון טרויער
קריכט אין די הייסע זיילן פון גרינעם שטויב...

און די נאָדלען ווינען און באַווינען וואונדן
און דאָס זייד שאָרכט, שאָרכט אין די מיידלישע הענט,
און דער טאָג ליגט קראַנק אין די וואונדן פון שטונדן
איבער מיידלישע הענט, אינעם שטיין פון די ווענט.

המוטיב הסוציאלי מוטיב מסורתי הוא בשירה היהודית. מאני לייב איננו עוקף אותו. אדרבה, הוא מזכך אותו, מרומם אותו. מה שהיה לפנים אנחה, או זעקת־כאב, מתגלגל ללחן העדין ביותר.

„בבתים עניים כל־כך רב הוא היופי", מתחיל מאני לייב אחד משיריו היפים עד מאוד. מוריס רוזנפלד היה אומר „בבתים עניים כל־כך רב הוא הזעם". אברהם רייזין היה שר „בבתים עניים יש כל־כך הרבה לב־טוב", ושניהם היו אומרים אמת פשוטה. מאני לייב נותן לעניות אַספקט אֶסתיטי. „יופי" הוא חידוש חדש, ושוב דבר־אמת. מאני לייב גילה את היופי הזה:

וּלְאוֹר הָאֵשׁ צוֹנֶנֶת, שֶׁרָזָה בָּהּ כָּל גַּחֶלֶת,
עַל הַשֻּׁלְחָן רָאשִׁים הַנִּשְׁעָנִים עֲלֵי מַרְפֵּק וּזְרוֹעַ,
כָּל אֹזֶן מְחֻדֶּדֶת, וּזְקֵנִים מְזֻקָּנִים יַשְׁמִיעוּ
דִּבְרֵי חָכְמָה וָצַעַר וְנִסֵּי נִסִּים, פִּלְאֵי אֱלוֹהַּ.

„נסי נסים, פלאי אלוה" בבתים עניים הולידו את סיפורי־הפלאים — את סיפור־הפלאים על טבעות־קסם, על אליהו הנביא, על הנודד כסוּי־השלג. מוטיבים המעסיקים את מאני לייב הבאלאדיסט.

* * *

״הַיּוֹם חוֹלֵף!...״
הַיּוֹם חוֹלֵף, הַיּוֹם חוֹלֵף, מֻכְרָח לַחֲלֹף.
וְאִם תֹּאבִי לִבְכּוֹת, לִבְכּוֹת, לִבְכּוֹת – בְּכִי!
הַיּוֹם חוֹלֵף.

מאני לייב כתב גם במוטיב האוניברסלי ביותר — על עצמו בלבד. שירו הוא שירת־הגסיסה של אדם שנתגלגל הרחק מביתו אל ארץ זרה, אל עיר של ביטון וברזל.

דער סאָציאַלער מאָטיוו איז אַ טראַדיציאָנעלער מאָטיוו אין דער יידישער פּאָעזיע. מאַני לייב מיידט אים נישט אויס. פאַרקערט, ער לייטערט אים, דערהייבט אים. דאָס וואָס איז אַמאָל געווען אַ קרעכץ, אָדער אַן אויסגעשריי, ווערט פאַרוואַנדלט אין דער דינסטער מעלאָדיע.

„אין הייזער אָרעמע איז דאָ אַזויפיל שיינקייט", הייבט אַן מאַני לייב איינס פון זיינע ביז גאָר שיינע לידער. מאָריס ראָזענפעלד וואָלט געזאָגט „אין הייזער אָרעמע איז דאָ אַזויפיל צאָרן"; אברהם רייזען וואָלט געזונגען „אין הייזער אָרעמע איז דאָ אַזויפיל גוטסקייט", און ביידע וואָלטן געזאָגט אַ פּאָעטישן אמת. מאַני לייב גיט דער אָרעמקייט אַן עסטעטישן אַספּעקט. „שיינקייט" איז אַ נייער אויפטו, און ווידער אַמאָל אמת. מאַני לייב האָט זי אַנטדעקט:

און ביי דעם קאַלטן פייער פון די דאַרע קוילן,
אַרום די טישן קעפּ געלענט אויף עלנבויגן,
די אויערן געשפּיצטע, און אַלטע בערד דערציילן...
די רייד פון צער און חכמה און פון ניסים נישט געשטויגן.

„ניסים נישט געשטויגן" אין הייזער אָרעמע האָט געבוירן די וואונדער־מעשה — די וואונדער־מעשה וועגן כישוף־רינגלעך, וועגן אליהו הנביא, וועגן פאַרשנייטן וואַנדערער. מאָטיוון, וואָס באַשעפטיקן מאַני לייב דעם באַלאַדיסט.

* * *

„דער טאָג פאַרגייט!"
דער טאָג פאַרגייט, דער טאָג פאַרגייט, ער מוז פאַרגיין
און אויב דיר ווילט זיך וויינען, וויינען, וויינען — וויין!
דער טאָג פאַרגייט.

מאַני לייב האָט געשריבן אויפן אוניווערסאַלסטן מאָטיוו אין דער וועלט — וועגן זיך אַליין. זיין ליד — די אַגאָניע פון אַ מענטשן פאַרוואָרפן ווייט פון דער היים אין אַ פרעמד לאַנד, אין אַ שטאָט פון בעטאָן און אייזן.

הבית החדש, העיר האבנית, גם הם יש להם מיני יופי. לפי שעה הם זרים. יורד שלג בניו־יורק, והרי השלג מזכיר את המולדת הישנה.

מֵעֵבֶר לַיָּם, מֵעֵבֶר לַיָּם,
מֵעֵבֶר לַיָּם כָּזֹאת אֶרֶץ יְשָׁנָה
וְשֶׁלֶג יֵשׁ שָׁם, וְשֶׁלֶג יֵשׁ שָׁם.

המשורר שומר בהלך־רוחו את הצלילים מבית־אבא — את שיר־העם היהודי והסלאווי. הוא מתרפק על המעשייה־לילדים ועל אגדת־הפלאים מבית־אבא הישן. בקלחת־החיים המיוחדת של המטרופולין הזרה המוטיבים הללו נחמה הם לו וזכייה־באוצר.

אבל בין ה„שאפ" ובית־הקפה ובין המשכב הבודד אי־שם בברוקלין או בברונכּס ישנו עולם של צלילים, שהרעש והמהומה של הכרך אינם יכולים להחרישם. אם אין קיימת שמחה במציאות, הרי היא קיימת בדמיון: ההכנעה של היום מתבטלת; הבכיה השקטה, הנבכית אל תוך הנפש, הופכת לצו:

הֵי אַתֶּם, פִּתְחוּ־לִי הַשְּׁעָרִים הָרָמִים
וְהַתִּירוּ לִי אֶת הַסּוּסִים בֶּחָצֵר,
שִׂמְחָתִי הַצְּחוֹרָה בְּיוּדְגִימֶל הַנּוּמִים
לִי הָבִיאוּ לְכָאן וְעוֹרְרוּנִי עוֹרֵר!

בִּסְמוּךְ אֶל הָאֵשׁ הַשְּׁקֵטָה שֶׁל הָאָח,
אֶל הָאֵשׁ הָאֲדֻמָּה, אֶל הָאֵשׁ הַתְּכֻלָּה –
שָׁם הַנּוּם עִם הַנּוּם מְפֻשָּׁט וּמֻשְׁלָךְ,
הַיּוּדְגִימֶל. – הֲתִרְאֵנִי כְּמוֹתִי כָּל־כַּלָּה?
וְהִנֵּה הִיא מַשְׁלֶכֶת אוֹתָם אֶל הָאָח.

מאני לייב משורר הכרך הוא. מן ההכרח הוא שתהיה בכם העיר

די נייע היים, די שטיינערנע שטאָט, האָט אויך שיינקייטן. דערוויילּ זענען זיי פרעמד. פאַלט אַ שניי אין ניו־יאָרק, דערמאָנט דער שניי די היים:

אויף יענער זייט פון אָקעאַן,
אויף יענער זייט איז אַ לאַנד אַזאַ פאַראַן
און שניי איז דאָרט, און שניי איז דאָרט.

דער פּאָעט היט אָפּ געטריי די היימישע קלאַנגען אין זיין געמיט — דאָס יידישע און סלאַווישע פאָלקס־ליד. ער צערטלט אין זיך די קינדער־מעשה און די וואונדער־לעגענדע פון דער אַלטער היים. אין דער אייגנ־אַרטיקייט פון דער פרעמדער מעטראָפּאָליע זענען די מאָטיוון טרייסט און אַ געפינס.

צווישן דעם „שאָפּ", דעם קאַפע־הויז און דעם איינזאַמען געלעגער ערגעץ־וואו אין ברוקלין אָדער דער בראָנקס, זענען אָבער פאַראַן אַ וועלט קלאַנגען, וואָס דער רעש און טומל פון דער גרויסשטאָט קען נישט פאַרטויבן. אויב ס'איז נישט פאַראַן קיין פרייד אין דערווירק־לעכקייט, איז זי פאַראַן אין דער אילוזיע; די הכנהדיקייט פון בייטאָג ווערט בטל; דאָס שטילע, אין זיך אריינגעוויינטע געווין ווערט — אַ באַפעל:

העי, איר, פראַלט אויף די הויכע טויערן,
שפּאַנט אויס די פערד ביי מיר אין הויף.
מיין ווייסע פרייד אין דרייצן שלייערן
ברענגט מיר אַהער, און וועקט מיר אויף!

ביי דעם בלאָען, ביי דעם רויטן
שטילן פייער פון קאַמין —
פאַלט איין שלייער נאָכן צווייטן,
דרייצן, — זעסטו ווי איך בין!?
און זי וואַרפט זיי אין קאַמין.

מאַני לייבס ליד איז אורבאַניסטיש. איר מוזט האָבן אין זיך די

הגדולה כרקע ללירִיקה שלו. אפילו במקום שאין הוא מזכיר את העיר ושדרותיה ורחובותיה:

אֵצֶל שֻׁלְחָנוֹת בְּלֹבֶן עֵת רַבָּה יָשׁוֹב יָשַׁבְתִּי
וְהִבַּטְתִּי אֶל עֵינַיִם וְדִבַּרְתִּי מְשֻׁחְרָר,
וּבְאֵלֶּה הָעֵינַיִם כֹּל שָׁכַחְתִּי וְעָזַבְתִּי.
עַד שֶׁהַמֶּלְצַר, אִישׁ־זָקֵן, מִן הַצַּד הוּא לִי הוֹפִיעַ
וּבְחִיּוּךְ מֵיטִיב שֶׁל נֹעַם וּבְעֶצֶב לִי הוֹדִיעַ
וּכְמוֹ אָשֵׁם הוּא קָד לִי וְגִלָּה לִי: מְאֻחָר...

– וּבְכֵן, שָׁלוֹם!.. אֵלֵכָה. וּמָחָר פֹּה שׁוּב אָבוֹאָה.
לַיְלָה וּרְחוֹבוֹת וָאֹפֶל, עֲרָפֶל נָשַׁב רָטֹב.

או המוסיקה של המלים בשיר־האהבה המופלא „איך בין דער ווינרעב דער ווילדער":

אויף דיינע דילן זיך לייגן,
הויכן אין שאַרך פון דיין קלייד,
בלייכן זיך אין דיינע אויגן,
טרויערן פון דיינע רייד.
— — — — — —
ליגן אַ בלייכער, אַ טויטער
אויף דיינע שויבן אין שניי;
שנייאיק אין שניי אַ פאַרשנייטער
ווײנען צו דיר פונם שניי.

אלה הם הישגים בלתי־רגילים של מוסיקת־המלה היהודית. מאני לייב הלהיב אותם בלהטיו מתוך לשון, שעוד לפני זמן־מה — לפני כמה זמן? — היא היתה לשון „בלי צליל נכון, בלי טון נכון" לפי קובלנתו של י. ל. פרץ.

ודאי שהאפשרויות המוסיקליות היו חבויות בתוך הלשון היהודית

גרויס־שטאָט ווי דעם הינטער־גרונט פאַר זיין ליריק. אפילו דאָרט וואו ער דערמאָנט נישט די שטאָט מיט אירע גאַסן און עוועניוס:

בײַ די ווייסע טישן בין איך לאַנג געזעסן
און געקוקט אין אויגן און גערעדט, גערעדט,
און אויף יענע אויגן האָב איך זיך פאַרגעסן.
ביז דער אַלטער קעלנער האָט מיר אויפן אויער
מיט אַ גוטן שמייכל און מיט שטילן טרויער
אַ פאַרשולדיקטער פאַרטרויט מיר: שפּעט...
— נו, אַ גוטן!... מאָרגן וועל איך ווידער קומען,
גאַסן, נאַכט. אַ נעפּל האָט געווייט, געוויינט.

אָדער אין דער וואָרט־מוזיק פון דעם וואונדערלעכן ליבע־ליד „איך בין דער ווינריב דער ווילדער":

אויף דיינע דילן זיך לייגן,
הויכן אין שאָרך פון דיין קלייד,
בלייכן זיך אין דיינע אויגן,
טרויערן פון דיינע רייד.

ליגן אַ בלייכער, אַ טויטער
אויף דיינע שויבן אין שניי;
שנייאיק אין שניי אַ פאַרשנייטער
וויינען צו דיר פונעם שניי.

דאָס זענען אויסערגעוויינלעכע דערגרייכונגען פון יידישער וואָרט־מוזיק. מאַני לייב האָט זיי אַרויסגעכישופט פון אַ שפּראַך, וואָס אַט ערשט — ווי לאַנג צוריק? — איז זי געווען אַ שפּראַך אָן „אַ רעכטן קלאַנג, אַ רעכטן טאָן" לויט י. ל. פּרץ.

אוודאי זענען די מוזיקאַלישע מעגלעכקייטן געלעגן באַהאַלטן אין דער יידישער שפּראַך גופא. מאַני לייב האָט זיי בלויז אַנטפּלעקט. ער

עצמה. מאני לייב אך גילה אותן. הוא עשה מה שאמר מיכאל אנג׳ילו, ומה שכל אמן אמיתי עושה: כל פסל חבוי מוכן בתוך האבן, האמן אינו צריך אלא לפסול ולסלק את המיותר והפסל מתגלה. אמן־המלה עושה דבר זה עצמו בחומר שלו: הקסם של אמנות־המלה כלול ביכולת ל פ ס ו ל ו ל ס ל ק את המיותר, ולא בגיבוב ובאיסוף המלים... רק העיקרי ביותר צריך להישאר; רק כך נוצרת היצירה המונומנטלית בכל אמנות.

מאני לייב היתה לו האוזן הטובה, שהרגישה בדיסונאנס הקטן ביותר, בצרימה הקלה ביותר, והוא נמנע מהם. משום כך שירו מושלם, בלא פגם. כל מה שהוא שר עליו — בין „על־יד שולחן הקלפים" ובין „באָווניו בי" או על „הצפור ההודית" הארוגה בשטיח על הקיר...

אולם המוסיקליות של מאני לייב מגעת הרבה יותר עמוק ורחוק מזו שבשירים הנזכרים. כמו כל משורר גדול, הוא נתפס לא רק אל הוויר־טואוזיות כשהיא לעצמה. הוא מנסה להגיע בחוש־השמע שלו גם אל מוסיקה פנימית עמוקה, המגיעה למדרגה של חזות נבואית, או יותר נכון שמיעות נבואית.

דבר זה עשו כל המשוררים הגדולים בעולם. אדם מיצקביץ עשה כן ב„סוניטות קרים" שלו; זכרו נא את הסוניטה „בערבות אַקרמאַן". המשורר מתאר את גדלותה, את רחבותה של הערבה ואת הדממה שבה: „הדממה גדולה כל־כך — מסיים הוא — ששומע אני עד ליטא"... הנה כזאת היא שמיעתו של משורר גדול.

פול ורלן, בסוניטה שלו „קרן הציד", שומע בתקיעתה של הקרן, הקוראת את הציידים אל הציד, את בכית נשמתו של הזאב שהוא רק עתיד להיירות.

כבר בשיריו הראשונים של מאני לייב אתם נתקלים באותה מוסי־קליות מועמקת:

האָט געטאָן דאָס וואָס מיכל אַנדזשעלאָ האָט געזאָגט, און וואָס יעדער אמתער קינסטלער טוט: יעדע סטאַטוע ליגט שוין אַ פאַרטיקע אין שטיין, דער קינסטלער דאַרף נאָר אַוועקהאַקן דאָס איבעריקע און די סטאַטוע וועט זיך אַנטפּלעקן. דער וואָרט־קינסטלער טוט דאָס אייגענע מיט זיין מאַטעריאַל: דער צויבער פון דער וואָרט־קונסט באַשטייט אין אַוועק־וואַרפן, נישט אין אָנוואַרפן ווערטער... נאָר דאָס סאַמע עיקרדיקע דאַרף בלייבן; נאָר אַזוי ווערט געשאַפן דאָס מאָנומענטאַלע אין יעדער קונסט.

מאַני לייב האָט געהאַט דאָס פיינע אויער, וואָס האָט דערשפּירט דעם קלענסטן דיסאָנאַנס, דעם מינדסטן קריץ, און ער האָט עס אויסגעמיטן. דערפאַר איז זיין ליד פּערפעקט, אָן אַ פּגם. פון וואָס ער זאָל נישט זינגען — מעג עס זיין „ביים קאָרטן טיש״, צי די „עוועניו בי״, אָדער וועגן דעם „אינדישן פויגל״ איינגעוועבט אין טעפּיך אויף דער וואַנט...

מאַני לייבס מוזיקאַלישקייט גרייכט אָבער אַ סך טיפער ווי אין די אויבן־דערמאָנטע לידער. ווי יעדער גרויסער פּאָעט, ווערט ער פאַרכאַפּט נישט נאָר פון דער — ווירטואָזיטעט אָן און פאַר זיך. ער פּרואווט אויך גרייכן מיט זיין אויער צו אַ טיפער אינערלעכער מוזיק, וואָס ווערט באמת העלזעעריש, אָדער בעסער געזאָגט — העלהערעריש.

דאָס האָבן געטאָן אַלע גרויסע פּאָעטן אין דער וועלט. אַדאַם מיצקעוויטש אין זיינע „קרימער סאָנעטן״; דערמאָנט זיך דעם סאָנעט „אין אַקערמאַנער סטעפּ״. דער פּאָעט שילדערט די גרויסקייט, די רחבות־דיקייט פון דעם סטעפּ און די שטילקייט: „ס׳איז אַזוי שטיל — ענדיקט ער — אַז איך הער אַזש ביז קיין ליטע״... אָט דאָס הייסט געהערט.

פּאָל ווערלען אין זיינעם אַ סאָנעט „דער יאַגד־האָרן״ הערט אין דעם קלאַנג פון דעם האָרן, וואָס רופט די יעגער צו דער יאַגד, ווי ס׳וויינט די נשמה פון דעם וואָלף וואָס דאַרף ערשט דערשאָסן ווערן.

שוין אין מאַני לייבס ערשטע לידער שטויסט איר זיך אָן אין יענער פאַרטיפטער מוזיקאַלישקייט:

מִצַּעֲקוֹתֵיהֶם רַבֵּי־שֶׁגַע
בָּרַחְתִּי לַפַּארְק. — — —
— — — — —
וְעָיֵף מִקַּרְנֵי הַלְּבָנָה הַמְהַלֶּכֶת
הֲרֵינִי עוֹמֵד לִי מְדַמִּים וּמַאֲזִין.
עוֹמֵד וּמַקְשִׁיב־מְאֻשָּׁר – וְיָכוֹל לְהָבִין,
מִפְּנֵי־מָה עֲלֵי־צָהֹב מְרַשְׁרְשִׁים בַּשַּׁלֶּכֶת...

להאזין ולהבין מפני־מה עלים מצהיבים נופלים בשלכת, הרי זו מדרגה פיוטית גדולה. והמדרגה הזאת מוסיפה להתקיים ומרוממת עוד יותר בסוניטות שלו, שהן מן החידושים הגדולים בשירה בכלל.

קחו, למשל, את הסוניטה „הנתיב אל הים". המשורר מטייל עם אשתו בחירת־לבו על החוף. הים מחריש, אבל אין זו דממה אמיתית. מתחת לדממה מתכונן משהו. המשורר דומם, אבל גם מתחת לדממתו מתכונן משהו. שיר. השיר רודם עדיין. השיר עדיין לא הגיע אל שפתיו של המשורר, וכבר שומע אותו מישהו. מי? האשה!

מִי שׁוֹמֵעַ? – רַק הִיא, הָאִשָּׁה לְצִדִּי, – לָהּ חָזוּי זֹאת לָדַעַת;
וְכַפָּהּ מְאוֹתֶתֶת אוֹתוֹת אֶל כַּפִּי – אוֹת שֶׁהִיא זֹאת שׁוֹמַעַת.

באוזנו מבין המשורר את העלים הנופלים בשלכת, באוזנה מבינה האשה את לידתו של שיר. ושניהם ביחד חשים מבעד לדממה מה שמסתתר מתחת לדממתו המדומה של הים.

* * *

לא רק החיים, האהבה והטבע מסביב יש להם לשון, ריתמוס, מוסיקה; אפילו המוות, שהוא כאילו בכלל מחוץ לחשבון... נטה נא את האוזן ונשמע: החבר כבר הוא מת זה שנים מרובות; מזמן לזמן בא

איך בין פון זייערע משוגענע געשרייען
אין פּאַרק אַנטלאָפן. — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

און מיד פון דער לבנהס כישופדיקע שטראַלן,
אַ שטילער און אַ ציטערדיקער בלייב איך שטיין.
איך שטיי און האָרך — אַ גליקלעכער — איך קען פאַרשטיין
פאַרוואָס די שאַרכנדיקע געלע בלעטער פאַלן...

הערן און פאַרשטיין פאַרוואָס די שאַרכנדיקע געלע בלעטער פאַלן איז אַ גרויסע פּאָעטישע מדרגה. די דאָזיקע מדרגה האָלט אָן, ווערט בולטער אין זיינע סאָנעטן, וואָס געהערן צו די גרויסע אויפטוען אין דער פּאָעזיע בכלל.

נעמט, למשל, דעם סאָנעט „ביים ים". דער פּאָעט שפּאַצירט מיט זיין אויסדערוויילטער פרוי ביים ברעג. דער ים איז שטיל. אָבער ס'איז אַ פאַלשע שטילקייט. אונטער דער שטילקייט גרייט זיך עפּעס. דער פּאָעט איז שטיל, אָבער אויך אונטער דער שטילקייט גרייט זיך עפּעס, וועבט זיך עפּעס. אַ ליד. דאָס ליד דרימלט נאָך. דאָס ליד האָט נאָך נישט דערגרייכט דעם פּאָעטס ליפּן, און שוין הערט עס עמעצער. ווער? די פרוי!

ווער הערט? — די פרוי נאָר ביי מיין זייט — איר איז באַשערט:
איר האָנט גיט צייכנס צו מיין האָנט — אַ צייכן, אַז זי הערט.

מיטן אויער פאַרשטייט דער פּאָעט די פאַלנדיקע געלע בלעטער, מיטן אויער פאַרשטייט די פרוי די געבורט פון ליד. און ביידע אין איינעם אַנען מיטן אויער, וואָס ס'ליגט אונטער דער פאַלשער שטילקייט פונעם ים.

* * *

נישט נאָר דאָס לעבן, די ליבע און די נאַטור אַרום האָבן לשון, ריטם, מוזיק; אפילו דער טויט, וואָס פאַלט דוכט זיך אינגאַנצן אַרויס פונעם שפּיל... לאָמיר צולייגן דאָס אויער און לאָמיר הערן: דער חבר איז שוין זינט יאָרן טויט. פון צייט צו צייט קומט דער פּאָעט צום קבר.

המשורר אל הקבר. קשה לשכוח את מי „ששתה אתך יחד מאותו יין עצמו של חברות”. יש כמיהה לשמוע מחדש את קולו של החבר המת, והנה הס...

וְאַתָּה מְדַבֵּר – וְהַהוּא, הוּא שׁוֹמֵעַ, מַקְשִׁיב –
וְאַתָּה מְדַבֵּר דְּבָרִים כְּמוֹ עֵשֶׂב לְעֵשֶׂב.

מאני לייב הוא גדול השומעים בשירתנו. אוזנו תפסה את הניגון העתיק־שבעתיקים והצעיר־שבצעירים של העולם: החיים, האהבה והמחשבה.

המוסיקליות שלו היא יותר מסתם צלצולי לשון־נופל־על־לשון. אין הוא וירטואוז של המלה. אין הוא יאַשה חפץ של השיר היהודי. שירו אינו סתם — מעשה־גילוף עדנדן, אבקת־פודרה נוסח רוקוקו ומי־בושם „מאַי סין”. שירו יש בו ריח הלילך ופרחי־האלמוות, טעם דובדבניות־הסובלק האדמדמות ואגסי־הקיסר הבשלים.

יודע אני, שלא נגעתי אלא באספקט אחד של שירת מאני לייב. הקורא הטוב ימצא הרבה־הרבה יותר ממה שיכולתי אני להעלות פה על הכתב. ותהי נא לו השמחה של המוצא־בעצמו, של המגלה־בעצמו.

איציק מאנגר

שווער צו פֿאַרגעסן דעם „וואָס האָט אַליין מיט דיר געטרונקען פֿון דעם זעלבן ווײַן פֿון חבֿרשאַפֿט". ס'פֿאַרבענקט זיך נאָך אַמאָל צו הערן דעם טויטן חבֿרס קול, און ששש...

און דו, דו רעדסט — און יענער האָרכט זיך אײַן —
און ריידן רעדסטו רייד ווי גראָז צו גראָז.

מאַני לייב איז דער גרעסטער הערער אין אונדזער פּאָעזיע. זײַן אויער האָט אויפֿגעכאַפּט דעם אור־אַלטן און אור־יונגן ניגון פֿון דער וועלט: לעבן, ליבע און געדאַכט.

די מוזיקאַלישקייט איז מער ווי סתם וואָרט־קלאַנגערײַ בײַ אים. ער איז נישט קיין וואָרט־ווירטואָז. ער איז נישט דער יאַשאַ חפֿץ פֿונעם יידישן ליד. זײַן ליד איז נישט קיין סתם — אײַדל־שניצערײַ, ראָקאָקאָ־פּודער און „מאַי סין" פּאַרפֿיום. זײַן ליד האָט דעם דופֿט פֿון לילאַק און אימאַרטעלן, דעם דופֿט פֿון רויטע קאַלינעס און צייטיקע קיסר־באַרן.

איך ווייס, אַז איך האָב בלויז אָנגערירט איין אַספּעקט פֿון מאַני לייבס פּאָעזיע; בלויז אָנגערירט. דער גוטער לייענער וועט געפֿינען אַ סך, אַ סך מער ווי איך האָב געקענט דאָ אָנצייכענען. זאָל ער האָבן די פֿרייד פֿון אַליין געפֿינען, אַליין אַנטדעקן.

איציק מאַנגער

מעל־גב הרהורי

פון מיין היגל

מֵעַל־גַּב הַרְהָרִי

הֵן אַתָּה לִי נָתַתָּ מַתָּת אֶת מְלוֹא הַשָּׁנִים, לְהַשְׂבִּיעַ,
וְכִתְרָהּ הַנִּכְבָּד שֶׁל זִקְנָה – זֶה הַכֶּסֶף הַגֵּא בַּשֵּׂעָר;
הָרְאִיָּה שֶׁל אַיָּל, לְהַקִּיף בִּבְהִירוּת מֵעַל־גַּב הַהַרְהָר,
שֶׁעָלָיו אֶעֱמוֹד וְאַשְׁקִיף, לְאוֹר־הַזִּכָּרוֹן הַמַּגִּיהַּ:

אֶת הָעֵמֶק, הַתְּהוֹם, כָּל מָקוֹם שֶׁבִּיעָף בּוֹ עָבְרָה וְהִגִּיעָה
מֶרְכַּבְתִּי הַמְּהִירָה לְאוֹרוֹ הַפּוֹרֵץ שֶׁל הַשַּׁחַר יִזְהָר,
דֶּרֶךְ אֹדֶם־הַקַּיִץ וְזֹהַר־הַסְּתָו עַד לַלֹּבֶן הַקָּר
שֶׁל הַחֹרֶף, שָׁעָה שֶׁעָבְרָה בַּגַּלְגַּל וְחָרְשָׁה וְהִקְפִּיאָה

הַקְּמָטִים עַל מִצְחִי, שֶׁהֶעֱמִיק לְסַמֵּן בּוֹ הַצַּעַר הָרָב
מֵעֲבוֹר עַל־פְּנֵי אַדְמָתְךָ וּמִנִּי נֶחָמָה שֶׁבְּדַעַת,
כִּי הַחֶסֶד שֶׁלְּךָ כָּל מָקוֹם לִי עָמַד בְּכָל צַעַד וָצַעַד;
וּכְמוֹ שֶׁיָּדְךָ מוֹלִיכָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ מוּל יוֹם שֶׁל זָהָב –

כֵּן יָדְךָ כְּנָפַי הָרוֹפֶפֶת כָּל יוֹם בִּי אִמְּצָה וְחִזְּקָה,
וְרוֹמְמָה לִמְקוֹמִי בַּהַרְהָר שֶׁאוּכַל מִמְּרוֹמַי לְהַלְלֶךָ.

פון מיין היגל

דו האָסט מיר צוגעטיילט די פולע זעט פון יאָרן,
די קרוין פון עלטער — שטאָלצן זילבער אין די האָר;
די ראיה פון אַן אינד אַרומצונעמען קלאָר
פון היגל, ווו איך שטיי ביים שימער פון זכרון:

דעם טאָל, די אָפּגרונטן, ווו איך בין דורכגעפאָרן
מיט מיינע רייטוועגן פון שפּראָץ פון מיין קאַיאָר
דורך רויטן זומער, גאָלדן האַרבסט, ביז ווייסער וואָר
פון ווינטער־טעג, ווען זייער ראָד האָט איינגעפראָרן

די קנייטשן אויף מיין שטערן פון דערקענטער פּיין,
פון דורכגיין אויף דיין ערד און פון דער טרייסט פון אַנען,
אַז אומעטום דיין חסד איז מיר בייגעשטאַנען;
אַז ווי דיין האַנט, וואָס פירט די זון אין טאָג אַריין, —

אַזוי האָט אויך דיין האַנט געשטאַרקט מיין אַלטן פליגל,
דערהויבן מיך צו לויבן דיך פון מיין דערגרייכטן היגל.

הֵם...

הֵם הָיוּ שָׁם, אֵלִי, מְרֻבִּים, הֵם הָיוּ כְּפוּלִים סַךְ עַל סָךְ,
וְכָל־כָּךְ מְלֵאִים חִיּוּנוּת וּזְרִיזִים בְּכָל נִיעַ וָנִיעַ,
וּזְקָנָם מְגֻדָּל וּמְקֻרְזָל, פֵּאָתָם עַד הַשֶּׁכֶם הִגִּיעָה
וּלְשׁוֹנָם מְשֻׁנָּה־מֻפְלָאָה, וּלְשׁוֹנָם מוּזָרָה הִיא כָּל־כָּךְ.

וְתָמִיד הֵם הָיוּ מְשׁוֹרְרִים שָׁם מִתַּחַת כָּל גַּג וְכָל סְכָךְ
מִינֵי שִׁיר מְלֵאִים תִּקְווֹת־פָּז, מֻפְלָאִים עֲדֵי אֵין לְהַבִּיעַ,
עַל הַמֶּלֶךְ אֱלִי־מֶלֶךְ וְעַל הַטַּוָּס הַיָּפֶה לְהַפְתִּיעַ,
בִּנְעִימָה שֶׁל טַעֲמֵי הַמִּקְרָא וּבְקוֹל צִלְצְלֵי הַתְּנַ״ךְ.

אַךְ מֵעַל רָאשֵׁיהֶם – רַק הַשֶּׁמֶשׁ בִּלְבָד הוּא רָאָה וְנוֹכַח,
אֵיךְ יָרַד זֶה הַכֹּחַ הַגַּס, הַסַּכִּין בְּיָדוֹ שֶׁל רוֹצֵחַ,
אֵיךְ יָרַד עֲלֵיהֶם הַגַּרְזֶן בִּפְרָאוּת, בִּתְנוּפָה וּבְאֶבַח,
וּמָה רַב וְאָיֹם וְנוֹרָא שָׁם הָיָה הַמִּרְצָח וְהַטֶּבַח.

וְעַכְשָׁו הֵם רַק זֵכֶר מִזֶּה הַמִּרְצָח שֶׁעָבַר שָׁם בְּסַעַר:
הֵם רַק שְׁנַיִם־שְׁלוֹשָׁה אִילָנוֹת לְאַחַר שֶׁכָּרַת כָּל הַיַּעַר.

זיי...

זיי זיינען דאָרט, אוי, גאָט, געווען אַ סך,
אַזעלכע לעבעדיקע און אַזעלכע בראַווע,
אַזעלכע שטאַלטנע, בערדיקע און קוטשעראַווע —
און מיט אַ וווּנדערלעכער אויסטערלישער שפּראַך.

און זינגען פלעגן זיי פון אונטער יעדן דאַך
אַזעלכע האָפּערדיקע לידער און טשיקאַווע:
פון מלך אלי־מלך און דער שיינער פּאַווע,
מיט מעביר־סדרה טראָפּ און צימבלען פון תנ״ך.

נאָר איבער זייער קאָפּ — די זון האָט נאָר געזען
די רויע גוואַלד, דעם קאַלטן מעסער ביים רוצח,
ווי ער איז איבער זיי אַראָפּ, מיט ווילדן כח,
און ס׳אַראַ מערדעריי איז דאָרט געווען!

איצט זיינען זיי אַ זכר נאָר פון יענער גוואַלד:
אַ צוויי־דריי ביימער פון אַן אויסגעהאַקטן וואַלד.

מִ לִ י ם

לְעִתִּים קְרוֹבוֹת מַגִּיעִים רְגָעִים כְּבָרָק שֶׁיִּשְׂרֹף
אֶת הַלֵּב, הַמּוּטָל מְכֻרְבָּל בְּתוֹכוֹ בַּעֲצִלוּת וּבְלִי־דַעַת;
בְּדוֹמֶה לְנָחָשׁ הַחוֹלֶה, הַשּׁוֹכֵב מְכֻרְבָּל כְּמוֹ פְּקַעַת.
וְנִתָּר הַלֵּבָב כְּנָשׁוּךְ וְנֶחְרָד מִן הַכְּאֵב שֶׁיִּצְרֹב,

וּפָצוּעַ עֲדֵי תּוֹךְ־תּוֹכוֹ, מִתְלַבֵּט הַלֵּבָב בְּמַכְאוֹב:
מְמוֹרָא וּמִגִּיל מְאָדָּם, כְּגַחֶלֶת לוֹחֶשֶׁת בְּלַהַט.
וּבְזֹאת הַשָּׁעָה הַלָּשׁוֹן נִפְלָאוֹת בְּמִלִּים הִיא מַבִּעַת,
הַמִּלִּים הָעוֹלוֹת מֵעַצְמָן כְּשִׁירַת עוּגָבִים שֶׁתַּעֲרֹף.

וְהַלָּלוּ מִלִּים פְּשׁוּטוֹת הֵן, כָּאֵלֶּה שֶׁהֵן מַעֲלוֹת עֹבֶשׁ
בֵּין פְּשׁוּטֵי אֲנָשִׁים שֶׁבָּעָם, בְּיָרִיד בֵּין תִּלֵּי אַשְׁפַּתּוֹת;
וְעַכְשָׁו מִתְעַלּוֹת הֵן לְשִׁיר וּמְרוֹמֵי הַשִּׁירָה מְבַטְּאוֹת,
וְהֵדָן מִתְגַּלְגֵּל וְעוֹבֵר מֵרָקִיעַ לְרָקִיעַ בְּחֹפֶשׁ;

וְהֵדָן מִתְגַּלְגֵּל בָּעֵדָה, שֶׁלְּרֶגֶל הָהָר הִיא נִקְהֶלֶת,
וְחוֹזְרָה עֲלֵיהֶן בְּמִלְמוּל, יְרֵאָה, חֲרֵדָה וְנִבְהֶלֶת.

ווערטער

אָפּט קומען רגעס ווי אַ בליץ, און שרפֿען
דאָס האַרץ, וואָס ליגט צונויפֿגעדרייט און פֿויל,
גלייך ווי אַ שלאַנג אַ קראַנקע, אין אַ קנויל.
דאָס האַרץ שפּרינגט אויף אין אַנגסט און ווייטיק שאַרפֿן,

פֿאַרוווּנדיקט דורך און דורך, און נעמט זיך וואַרפֿן
פֿון אַנגסט און פֿרייד פֿאַרפּלאָנטט ביז רויטער קויל.
און דעמאָלט קומען ווערטער פֿאַרן מויל,
וואָס זינגען אויף ווי אַ געזאַנג פֿון האַרפֿן.

דאָס זיינען ווערטער פּראָסטע, וואָס זיי שימלען
אין שטומען פֿאָלק, אין מיסטן פֿון יריד;
איצט זינגען זיי דערהויבן אין אַ ליד
און הילכן אָפּ אין אַלע זיבן הימלען;

און הילכן אָפּ אין פֿאָלק, וואָס שטייט פֿאַרזאַמלט
און זאָגט זיי פֿאַרכטיק נאָך און שטאַמלט.

הַנָּתִיב אֶל הַיָּם

הַנָּתִיב אֶל הַיָּם מְסֻלָּל וְלָבָן, וְלָבָן הַיָּרֵחַ.
בְּדוֹמֶה לְטִפָּה־מִשֶּׁל־טַל מִתְנוֹצֵץ לוֹ כּוֹכָב בִּשְׁמֵי־רוּם
וּמְרַמֵּז בְּאוֹרוֹ הַכָּחֹל הַמָּלֵא אֶל לֹא־אִישׁ, אֶל לֹא־כְלוּם.
אִתִּי צַעַד בְּצַעַד, דּוֹמֶה לְצִלִּי אַחֲרַי מִסְתָּרֵחַ,

עִם הָאֵשׁ הַשְּׁקֵטָה בְּדָמֶיהָ, הָאֵשׁ בַּחֲשַׁאי תִּתְלַקֵּחַ,
מְהַלֶּכֶת לְאַט לְצִדִּי הָאִשָּׁה בְּחַרְתִּיהָ. דָּמוּם
וּמַחֲרִישׁ זֶה הַיָּם. רַק הָאֹזֶן תּוֹפֶסֶת כֵּיצַד, מֶה עָרוּם,
לְבָבוֹ הַסּוֹעֵר תַּחַת שֶׁלּוֹ דָּמוּי וּמְזַיֵּף מִשְׁתַּטֵּחַ.

שַׁלְוָה גַּם בִּלְבָבִי. רַק מִלָּה מְחַפֶּשֶׂת מִלָּה בְּמַפְגִּיעַ,
הִתְקַשֵּׁר בָּהּ בְּשִׁיר. – מִי שׁוֹמֵעַ? – הִנֵּה הִיא פּוֹרֶצֶת מִגְּדוֹר
הַשַּׁלְוָה, כְּפֹרֶץ סַעַר הַיָּם שַׁלְוָתוֹ. וְאוּלָם לֹא תַחְדֹּר
אֶל הַקּוֹל הַנִּשְׁמָע בָּרָמָה וְגַם אֶל שְׂפָתוֹתַי לֹא תַגִּיעַ.

מִי שׁוֹמֵעַ? – רַק הִיא, הָאִשָּׁה לְצִדִּי, – לָהּ חָזוּי זֹאת לָדַעַת,
וְכַפָּהּ מְאוֹתֶתֶת אוֹתוֹת אֶל כַּפִּי – אוֹת שֶׁהִיא זֹאת שׁוֹמַעַת.

ביים ים

דער שטעג צום ים איז ווייס און אויסגעטראָטן,
און ווייס איז די לבנה. ווי אַ טראָפּן טוי
איין פּולער שטערן בלינצלט מיט זיין שאַרפער בלוי
צו קיינעם ניט. און אין מיין טראָט און ווי מיין שאָטן

מיט אַלע שטילע פייערן אין בלוט פאַרקנאָטן
גייט ביי מיין זייט מיין אויסדערוויילטע פרוי.
דער ים איז שטיל. דאָס אויער כאַפּט נאָר אויף, ווי שלוי
זיין שטורמיק הארץ ליגט אונטער פאַלשער רו פאַרשאָטן.

אויך אין מיין האַרץ איז רו. דאָס וואָרט נאָר זוכט פאַרקניפּן
אַ ליד. — ווער הערט? — אָט ברעכט עס אויף די צוים פון רו
ווי פונעם ים זיין שטורעם. — נאָר עס קומט ניט צו
ניט צו מיין הויכן קול און ניט צו מיינע ליפּן. —

ווער הערט — די פרוי נאָר ביי מיין זייט, — איר איז באַשערט;
איר האַנט גיט צייכנס צו מיין האַנט — אַ צייכן, אַז זי הערט.

עָפָר אֶל עָפָר

עָבַרְתִּי חַיֵּי הָאֲרָכִּים שֶׁמִּתַּחַת לִכְחוֹל הָרָקִיעַ
דֶּרֶךְ כָּל הַדְּרָכִים שֶׁל אֱלוֹהַּ: הַדֶּרֶךְ שֶׁהִיא רְחָבָה,
זוֹ דַּרְכָּהּ שֶׁל חָכְמָה פְּשׁוּטָה, לְכָל יוֹם וּלְכָל נֶפֶשׁ שָׁוָה;
וְהַדֶּרֶךְ שֶׁל רֶגֶשׁ מוּרָם, לְהַשִּׂיג אֵין־חוּשִׁים וּלְהַגִּיעַ

אֶל הָעֵבֶר הַהוּא – זוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁהִיא מַכְרִיחָה לְהַתְקִיעַ
הָעֵינַיִם מִזֶּה הָעוֹלָם בַּגָּדָה שֶׁמִּחוּץ לָרַאֲוָה
שֶׁל דְּבָרִים; וְעָבַרְתִּי הַשְּׁבִיל הַמַּכְשִׁיל בּוֹ הַנֶּפֶשׁ שָׁבָה
אֶל עַצְמָהּ, זֶה הַשְּׁבִיל הֶעָלוּם בַּמִּסְתּוֹר הָעִוֵּר, הַמַּצְנִיעַ.

וְעַתָּה אֶעֱמֹד בְּאֵם־דֶּרֶךְ, מְקוֹם שֶׁבּוֹ כָּל הַדְּרָכִים
מִסְתַּיְּמוֹת מֵעַצְמָן. וְהַדֶּרֶךְ הַזֹּאת קְצָרָה וְצָרָה.
הִיא מוֹלֶכֶת אוֹתִי אֶל הָעֵמֶק שֶׁהוּא הַנָּמוּךְ בַּנְּמוֹכִים.
וּבָזֶה מְחַיֶּכֶת אֵלַי וּפְנֵי־נֵצַח שׂוֹחֲקוֹת לִי מַרְאָה

הַמְּנוּחָה. וְאֶת כָּל הַחָכְמוֹת, שֶׁהַלֵּב בָּן הֶאֱמִין וְכָפַר,
הִנְנִי מְנָעֵר מֵעָלַי כְּאָבָק וְעָפָר אֶל עָפָר.

שטויב צו שטויב

איך בין מיין לאַנגן לעבן דורכגעגאַנגען
דורך אַלע וועגן גאָטס: דעם ברייטן וועג
פון חכמה פּשוטער פון אַלע טעג;
דעם וועג פון הויכן אַנען צו דערלאַנגען

די יענע זייט — דעם וועג וואָס האַלט געפאַנגען
די אויגן פון דער וועלט אויף יענעם ברעג
פון זאַכן; אויך דעם שטרויכלענדיקן שטעג
צו זיך, וואָס ליגט אין בלינדעניש פאַרהאַנגען.

איצט שטיי איך אויפן וועג, ווו אַלע וועגן
פאַרשליסן זיך. דער וועג איז קורץ און שמאָל.
ער פירט מיך צו דעם נידער פונעם טאָל.
דאָ שמייכלט מיר אַן אייביקע אַנטקעגן

די רו. און אַלע חכמות — דריב און דרויב,
איך טרייסל אָפּ פון זיך ווי שטויב צו שטויב.

בְּרוּכָה

בְּרוּכָה תִּהְיֶה הָאֲדָמָה, הַשְּׁטוּחָה לִי לִפְנֵי מִצְעָדַי,
וְהַשֶּׁמֶשׁ מֵעַל לְרֹאשִׁי, הַמְסַמֶּנֶת לִי אֶת הַיָּמִים;
הָרוּחוֹת הַמְנַשְּׁבוֹת בֶּחָלָל, לֹא אֶרְאֵן עֵת תַּגַּעְנָה עָדַי,
אַךְ נוֹגְעוֹת בְּרֹאשִׁי כְּנֻגְעָן בְּרָאשֵׁי עֲשָׂבִים נִרְדָּמִים.

הָעֵצִים, הַגְּדֵלִים לְבָרוֹת לְמַשּׂוֹר הַפְּלָדָה הֶחָמִים;
הַחַיּוֹת הָאִלְּמוֹת, שֶׁאַרְגִּישׁ חֶבְרָתָן כְּחֶבְרַת יְדִידַי;
וְכָל הַצִּפֳּרִים, הַקּוֹרְאוֹת אֶל חוֹפֵי־הָאֹפֶר הָרָמִים,
לְהָרִים בִּכְנָפָן מַרְקִיעָה אֶת רוּחִי מְרוֹמִים בְּלִי־דַי.

בְּרוּכִים, בְּרוּכִים הֵם כֻּלָּם. וְאוּלָם יְבֹרַךְ לִי פִּי־אֶלֶף
זֶה הַיּוֹם בּוֹ נוֹלַדְתִּי, הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן־הָרִאשׁוֹן בְּאִבִּי,
עֵת רָאִיתִי כָּל אֵלֶּה פִּלְאֵי־הָעוֹלָם בְּעֵין־יֶלֶד תָּמִים.
אֶאֶסְפֵם בְּיָמִים וְשָׁנִים, אֲחַמְּמֵם וְאֶשָּׂא בְּלִבִּי,

לְהַנִּיחַ עַל־יַד תֵּל־הַקֶּבֶר, כָּל כְּאֵב יֵרָדֵם בּוֹ בְּשֶׁלֶו,
בִּשְׁבִיל הַמְאֻשָּׁרִים כְּמוֹתִי, עֵת יָבוֹאוּ בְּיוֹם מִיָּמִים.

געבענטשט...

געבענטשט זאָל זיין די ערד פון אונטער מיינע טריט,
און איבער מיר די זון, וואָס צייכנט מיינע טעג;
די ווינטן אין די רוימען, וואָס איך זע זיי ניט,
נאָר ווי דאָס גראָז באַרירן מיך אויף זייער וועג;

די ביימער, וואָס זיי וואַקסן פאַר דער הייסער זעג;
די חיות, שטומע, וואָס איך פיל ווי ברידער מיט;
די פייגל, וואָס זיי רופן צו מיין גרויען ברעג
אַרויף נאָך זייער הויכן פליגל מיין געמיט.

געבענטשט, געבענטשט. נאָר טויזנט מאָל געבענטשט זאָל זיין
פון מיין געבאָרן יענער ערשטער טאָג,
ווען איך האָב אַלדי וווּנדער אויף דער וועלט דערזען.
איך זאַמל זיי דורך טעג און וואָרעם זיי און טראָג

צו לייגן זיי ביים קבר, ווו די פיין שלאָפט איין
פאַר גליקלעכע ווי איך, וואָס וועלן קומען ווען.

בְּחַסְדּוֹ

הֲרִימוֹתִי לִי רֶגֶב עָפָר, שֶׁרָמוּס לְרַגְלַי לִי יָנוּחַ,
הֲרִיחוֹתִי רֵיחוֹ, קֵרַבְתִּיו לִשְׂפָתַי, טְחַנְתִּיהוּ עַד־דָּק
לְאָבָק. – הֲיָצַר הַבּוֹרֵא אֶת גּוּפִי זֶה הֶחָי וְנֶאֱבָק
מִנִּי זֶה הַדָּבָר הָאַפְסִי וְהִפְלִיא לְלוּשׁוֹ וְלָטוּחַ,

שֶׁאֶזְחַל עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה עִם צִלִּי הַמְבַיֵּשׁ הַסָּרוּחַ,
עִם תַּאֲוַת־הַבְּשָׂרִים בְּגוּפִי, עִם חִשְׁקִי־לָאִשָּׁה שֶׁאֶחְשַׁק,
עִם צִפֹּרֶן וָשֵׁן: מִימוֹת־קֶדֶם שְׁאָר וּשְׁאֵרִית, שֶׁחָקַק
בִּשְׁבִילוֹ אֱלֹהִים עַל הָהָר אֶת עָשׂוֹר הַדִּבְּרוֹת עֲלֵי לוּחַ?

לֹא, לֹא מֵאֲדָמָה. רַק מֵרוּחַ, מֵרוּחַ אוֹתִי הוּא טָוָה לוֹ,
וּמִתּוֹךְ נִשְׁמָתוֹ הַחַיָּה, שֶׁכָּל עֵת וְשָׁעָה הוּא נוֹשֵׁב
מִנְּחִירָיו וְשׁוֹלֵחַ אוֹתָהּ עַל כַּנְפֵי הָרוּחוֹת לְחוֹפֵף
עַל־גַּבֵּי אַדְמָתֵנוּ, עַל־גַּב כּוֹכָבִים וּשְׁמָשׁוֹת שֶׁצָּבָא לוֹ,

לְסוֹבֵב עֲדֵי־עַד, עֲדֵי־עַד בְּחַסְדּוֹ כִּי יַתְמִיד וִיגַדֵּל
בְּמִרְכֶּבֶת־אִשּׁוֹ הַלּוֹהֶטֶת אוֹפָן וְחַיָּה וְגַלְגַּל.

אין זיין גנאָד

איך נעם אַ הויפן ערד, וואָס ליגט ביים פוס צעטראָטן,
איך שמעק עס, נעם עס צו די ליפּן און צערייב
אויף שטויב. — האָט גאָט מיך מיט מיין לעבעדיקן לייב
פון דער אַ נישטער זאַך אויף וווּנדער אויסגעקנאָטן,

צו קריכן אויף דער ערד מיט מיין פאַרשעמטן שאָטן,
מיט גיריקייט פון פלייש, מיט גלוסטן צו אַ ווייב,
מיט נעגל־ציין: פון אורטעג נאָך אַן איבערבלייב,
פאַר וועמען גאָט געקריצט האָט זיינע צען געבאָטן?

ניין, ניט פון ערד. פון ווינט האָט ער מיך אויסגעשפּונען,
פון לעבעדיקן אָטעם זיינעם, וואָס ער בלאָזט
פון זיינע נאָזלעכער מיט פליגל הויך צעלאָזט
אריבער אונדזער ערד, מיט שטערן און מיט זונען,

צו דרייען אייביק, אייביק אין זיין גרויסן גנאָד
פון זיין פלאַמפייערדיקן רייטוואָגן די ראָד.

הַצַּפְצֶפֶת

נִכְמָרִים רַחֲמַי בְּקִרְבִּי עֲלֵי עֵץ הַצַּפְצֶפֶת.
הוּא עוֹמֵד לוֹ מְשֹׁרָשׁ עַל רַגְלוֹ הָאַחַת וּבוֹדֵד
וְיָחִיד בֶּחָצֵר, וְיָכוֹל רַק הָרֵם וְנוֹדֵד
בָּאֲוִיר כַּפּוֹתָיו הַיְרֻקּוֹת בַּתְּנוּעָה הַנִּכְסֶפֶת

לַחֲלַל הָרָקִיעַ עָלָיו מִסָּבִיב, שֶׁנִּשְׁקֶפֶת
מִתּוֹכוֹ רֵיקָנוּת וּבְדִידוּת – עַד לַבְּכִי הַלּוֹפֵת!
אַךְ לָמַדְתִּי אֲנִי לְהָבִין וְלִתְפֹּס עוֹד־מוֹעֵד,
כִּי רֵיקוּת הֶחָלָל הַנָּעָה כְּלֶשֶׁהוּ וְרוֹחֶפֶת

וְנִתְפֶּסֶת בְּקֹשִׁי בְּעַיִן בִּלְתִּי־מְזֻיֶּנֶת,
הוּא תּוֹפְסָהּ חֲפָנִים בְּכַפָּיו הַפְּרוּשׂוֹת לָרָקִיעַ
וְכוֹנְסָהּ, וּמִזֶּה הוּא אוֹרֵג אֶת צִלּוֹ הַמַּרְגִּיעַ:
כֵּפֶל־עֵץ בְּצַלְמוֹ וּדְמוּתוֹ, הַמְהַלֵּךְ מִסָּבִיב

בַּמַּעְגָּל הָרָחָב וּדְמוּתוֹ מִתְגַּדֶּלֶת, מִתְקַטֶּנֶת,
וְנָכוֹן הַבְּדִידוּת לְחַלֵּק בְּשָׁוֶה עִם אָחִיו.

דער טאָפּאָלבוים

אַזאַ רחמנות אויף דעם טאָפּאָלבוים!
ער שטייט פֿאַרוואָרצלט אויף איין פּוּנקט אַליין
און עלנט אויף מיין הויף און קען נאָר גיין
מיט גרינע גאַרנדיקע הענט צום רוים,

וואָס וועלבט און שפּרייט אַרום אַזוי געררוים
נאָר ליידיקייט און עלנטקייט — כאָטש וויין!
נאָר איך האָב זיך געלערנט צו פֿאַרשטיין,
אַז ליידיקייט פֿון רוים וואָס רירט זיך קוים,

און קוים נאָר וואָס דאָס הוילע אויג דערקענט,
פֿאַרנעמט ער הויפּנווייז מיט גאָרע הענט
צו זיך, און שפּינט פֿון דעם זיין שאָטן אוים:
אַ טאָפּאָלבוים ווי ער, אַזאַ וואָס גייט

אַרום זיין ברייטן קרייז, אָט קליין, אָט גרוים,
און גרייט דעם עלנט טיילן זאַלבעצווייט.

הַחַמָּה הִיא טוֹבָה...

הַחַמָּה הִיא טוֹבָה לְכֻלָּם. מְאִירָה בְּחֶדְוָה לְכָל יֶלֶד
שֶׁבָּרְחוֹב. לַאֲנָשִׁים זְקֵנִים עֲיֵפִים, הַיּוֹשְׁבִים עַל הַסַּף;
לַנּוֹדְדִים שֶׁבַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֵם מוֹדְדִים אֶת הָרֹחַק הָרָב;
לְשִׁבֹּלֶת זָהָב בַּשָּׂדֶה, לַבָּקָר הָאִלֵּם שֶׁבַּחֶלֶד.

הִיא אֲפִלּוּ טוֹבָה לַזְּאֵבִים, לִמְשַׁלְּחֵי בַּגְּרָנוֹת אֵשׁ אוֹכֶלֶת,
לַזּוֹנוֹת הַבָּאוֹת עִם הַלַּיְלָה לָרְחוֹב בְּהִלּוּךְ מְחֻצָּף.
כִּי אוֹתָהּ הַשָּׁעָה הַחַמָּה מִסְתַּלֶּקֶת לְצַד מַעֲרָב,
וּמוֹסֶרֶת עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ אֶל הַלֵּיל וּלְחוֹטְאָיו לְמֶמְשֶׁלֶת.

הַחַמָּה הִיא טוֹבָה לְכֻלָּם. הֲרֵי הִיא אֶת אוֹרָהּ גַּם שׁוֹלַחַת
עַל גִּדְרוֹת כָּל בָּתֵּי הָעַלְמִין, עַל קִבְרוֹת הַמֵּתִים הִיא זוֹהֶרֶת,
מְאִירָה גִּבְעוֹל רַךְ שֶׁל עִשְׂבּוֹן, מְחַמֶּמֶת תּוֹלַעַת עִוֶּרֶת,
לְהַגְבִּיהַּ אוֹתָם מִן הַמָּוֶת – – מִבֶּטֶן הַמֵּת הַתּוֹפַחַת.

מִן־הַסְּתָם לָתֵת לָנוּ הַנֹּחַם, הָאוֹת הַנּוֹשָׁן שֶׁל אֱלוֹהַּ:
כִּי הִנֵּה גַּם מִמָּוֶת יִפְרוֹצוּ חַיִּים חֲדָשִׁים לַגָּבוֹהַּ.

די זון איז גוט...

די זון איז גוט צו אַלעמען. זי לייכט פֿאַר קינדער
אין גאַס; אויף שוועלן פֿאַר די מידע אַלטע לייט;
פֿאַר וואָגלער אויפֿן וועג, וואָס מעסטן זייער ווייט;
פֿאַר זאַנגען אויפֿן פֿעלד און פֿאַר די שטומע רינדער.

זי איז אַפֿילו גוט צו וועלף, צו אונטערצינדער
און זונות, וואָס זיי קומען מיט דער נאַכט פֿאַרשייט,
ווייל דעמאָלט קערט די זון זיך אָפּ צו מערב זייט
און גיט די וועלט אַוועק דער נאַכט מיט אירע זינדער.

די זון איז גוט צו אַלעמען. זי לייכט דאָך אויך
אין צוימען פֿון בית עלמינם איבער טויטע קברים:
דאָס לייכט זי פֿאַר דעם גרעזל און דעם בלינדן וואָרעם
צו הייבן זיי פֿון טויט — פֿון זיין צעווירטן בויך:

מסתמא אונדז אין טרייסט גאָטס אַלטן צייכן געבן,
אַז אויך פֿון טויט אַרויס שפּראָצט לעבעדיקע לעבן.

כְּתֹבֶת עַל־גַּבֵּי מַצֵּבָה

פֹּה נִטְמַן בַּר־בִּטְנוֹ שֶׁל הִירְשׁ־אִיצִי, חֲרָסִים עַל־גַּבֵּי הָעֵינַיִם,
מְעֻטָּף תַּכְרִיכִים לְבָנִים בְּדוֹמֶה לִיהוּדִי מְכֻבָּד,
לְעוֹלָמֵנוּ הַזֶּה הַשָּׁפָל כְּלַיָּרִיד הַשְּׁנָתִי הוּא יָרַד,
מְהַלֵּךְ בְּרַגְלָיו מִיִּשּׁוּב לֹא־נִבְרָא בְּמֶרְחַק הָאֲפָסַיִם,

פֹּה לִמְכֹּר אֶת הָרוּחַ. וְהִנִּיחַ הַכֹּל וְשָׁקַל בְּמֹאזְנַיִם
כָּל טוּבוֹ וְכָל־יֶשׁ־לוֹ יַחְדָּו אִישׁ סוֹחֵר־וּמוֹכֵר מְיֻדָּד,
וּבְעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת הוּא חָזַר לְבֵיתוֹ מְלֻבָּט,
בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹכְבֵי הַשַּׁבָּת רִאשׁוֹנִים כְּבָר רָמְזוּ בַּשּׁוּלַיִם

בָּרָקִיעַ מֵעַל לַיִּשּׁוּב וּמֵעַל לַיְּהוּדִים שֶׁבְּגֹדֶשׁ.
וְעַתָּה נִטְמַן פֹּה. וּתְלוּלִית הֶעָפָר הַמְכֻסָּה בְּאֵזוֹב
מְחִיצָה הִיא בֵּינוֹ וּבֵין אֹפֶר הַחֹל שֶׁבִּקֵּשׁ לַעֲזֹב,
בֵּין הֶמְיַת הַיָּרִיד וְרַעֲשׁוֹ וְשַׁלְוַת הַדְּמָמָה, שַׁבַּת־קֹדֶשׁ.

וְשִׁירִים הֲגוּנִים מִן הָרוּחַ, מִתּוֹךְ אוֹצְרוֹתָיו עוֹד לֹא תַּמּוּ,
הוּא הוֹרִישׁ לִילָדָיו אַחֲרָיו וּבְצַוָּאָתוֹ זֹאת רָשַׁם הוּא.

אויפשריפט אויף אַ מצבה

דאָ ליגט הערש איצים זון מיט שערבלעך אויף די אויגן,
באַגראָבן אין תכריכים ווי אַ שיינער ייִד,
ער איז אויף אונדזער וועלט ווי אויף אַ יאָר־יריד
אַראָפּ צופֿוס פֿון ווייטן ישוב ניט־געשטויגן

פֿאַרקויפֿן ווינט. ער האָט אויף וואָגשאָל אָפּגעוווויגן
זיין האָב און גוטס אַ סוחר־מוכר אַ ידיד;
און איז צו ליכט־בענטשן אַהיים געקומען מיד,
ווען ערשטע שבת־שטערן האָבן שוין פֿאַרצויגן

דעם הימל אויף זיין ישוב איבער אַלע יידן.
איצט ליגט ער דאָ. זיין קבר־ערד מיט גרינעם מאָך
איז אַ מחיצה צווישן אים און גרויער וואָך,
און צווישן טומל פֿון יריד און שבת־פֿרידן.

און היפּשע רעשטן ווינט, וואָס איז נאָך אים פֿאַרבליבן,
האָט ער אין זיין צוואה קינדער אָפּגעשריבן.

הַסּוּסוֹן שֶׁל הַתְּכֵלֶת

מַלְאָךְ צְחַרְחַר, בַּחֲצוֹת שֶׁל הַלַּיִל,
לִי הֵבִיא מִמְּחוֹז־הַלְּבָנָה הַמֵּהֵל
הַסּוּסוֹן הַקָּטָן שֶׁל הַתְּכֵלֶת.

הַסּוּסוֹן הַתָּכֹל עִם עֵינַיִם – גִּצִּים,
עִם רַגְלֵי הַצְּבָאִים, הַדַּקּוֹת כְּחִצִּים,
וְעִם שְׁתֵּי הַפְּרָסוֹת מִשֶּׁל כֶּסֶף.

הַסּוּסוֹן הַתָּכֹל אָנֹכִי מְאַכֵּף,
בַּפּוּרְפִּיר הָאָדֹם אָנֹכִי מִתְעַטֵּף.
הוֹ, שַׁעַר נִרְחָב שֶׁל הַלַּיְלָה!

הַסּוּסוֹן הַתָּכֹל עִם הָרוּחַ הוּא טָס,
הַקַּרְקַע כְּמוֹ קֶשֶׁת נֶחְפָּז וְנֶחְפָּז
אֶל מְחוֹז הַשִּׁירִים שֶׁל הַתְּכֵלֶת.

דאָס בלויע פערדל

אַ ווייסער מלאך, אין מיטן דער נאַכט,
האָט מיר פונעם לאַנד פון לבנה געבראַכט
דאָס קליינע, בלויע פערדל.

דאָס בלויע פערדל מיט אויגן — רובין,
מיט פּיס פון הירשן, ווי פּיילן דין,
מיט זילבערנע אונטערשמידלעך.

דאָס בלויע פערדל זאָטל איך אָן,
מיין רויטן פּורפּל טו איך מיר אָן.
ברייטער, נאַכטיקער טויער!

דאָס בלויע פערדל מיט די ווינטן פליט,
די ערד ווי אַ בויגן פליט מיט, פליט מיט
צום לאַנד פון בלויע לידער.

אוֹרְחֵי עַיִף

עֶצְבִּי מוּטָל שָׁבוּץ
בְּכֶסֶף שֶׁל שִׁירִי.
אוֹרְחִי בַּמֶּרְכָּבָה
עוֹבֵר לִפְנֵי שַׁעֲרִי.

אֶרְאֶה סוּסֵי הַצֹּחַר,
תִּימְרוֹת אֲבַק אוֹפָן.
דַּרְכּוֹ – אֵלַי לֹא יֵט,
חַסְדּוֹ יִפְרֹשׂ לֹא־כָאן.

אוֹרוֹ עָלַי פָּסַח:
נֵרִי – הוּא לֹא סֻנְוֵר.
דִּגְלִי נִתְּלָה בַּלָּאט,
עַל קִיר לֹא הִתְפַּרְפֵּר.

נִדְבַּךְ אָבָק חָדָשׁ
עַתָּה רַד עַל סִפִּי;
וּמֵאוֹרוֹ רַד צֵל
חָדָשׁ עֲלֵי לִבִּי.

בְּכֶסֶף שֶׁל שִׁירִי
עֶצְבִּי שָׁבוּץ יוֹשֵׁב.
לַעֲמָקִים זָרִים
יִסַּע אוֹרְחִי עָיֵף.

מיין מידער גאַסט

מיין טרויער ליגט געפּאַסט
אין זילבער פון מיין ליד.
אין רייטוואָגן מיין גאַסט
פאַרביי מיין טויער ציט.

איך זע די ווייסע פערד,
די זיילן שטויב פון ראָד.
זיין וועג — ניט אויף מיין ערד
און ניט פאַר מיר זיין גנאָד.

זיין ליכט האָט מיך פאַרזען:
מיין ליכט האָט ניט געבלענדט.
מיין פאָן איז שטיל געווען
אַריבער מיינע ווענט.

פון שטויב אַ נייע שיכט
איצט לייגט זיך אויף מיין שוועל:
אַ שאָטן פון זיין ליכט
אַ נייער אויף מיין זעל.

אין זילבער פון מיין ליד
מיין טרויער ליגט געפּאַסט.
צו פרעמדע טאָלן ציט
מיין מידער גאַסט.

קוֹל קוֹרֵא מֵרַחֵק

עוֹרְרַנִי קוֹל קוֹרֵא הַבָּא מֵרַחֵק,
קוֹל קָלָל צָלוּל מִתּוֹךְ שׁוֹפַר הַתֵּקַע,
חֵפֶז הָרִכְבָּה מִשֶּׁל פָּרָשׁ בְּכֹחַל,
וּפְלָדַת שִׁרְיוֹן וְדָרְבָנִים שִׁקְשֵׁקָה.

עַל עֵצִים בְּאֹדֶם עָפוּ וְחָלְפוּ
פַּרְסוֹת־אֵשׁ וְרֻדּוֹת וּזְנַב־כְּחֹל בְּדַהַר.
וְעַל צֹהַב פַּלְגֵי־פֶּשֶׁת – כְּחֹל עֵינַיִם,
שֶׁמֶשׁ וְעָשָׁן, צִיצִים שֶׁל דָּם, וָצַעַר.

אַ רוף אַ ווייטער

מיך האָט אויפגעוועקט אַ רוף אַ ווייטער,
העלער קופּער פון אַ שאַלנדיקן האָרן,
איילנדיקער גאַלאָפּירן פון אַ רייטער,
און דער בלויער שטאָל פון פאַנצערן און שפּאָרן.

און אויף רויטעביימער זיינען דורכגעפלויגן
קלויען — ראָזער פייער און אָן עק אַ בלויער.
און אויף געלע לאַנען־טייכלעך בלויע אויגן,
זון אין רויך און רויטע קרייטעכער און טרויער.

צִפּוֹר הַבַּת־הֹדוּ

צִפּוֹר הַבַּת־הֹדוּ, שְׁבוּיָה בַּשָּׁטִיחַ,
מִשּׁוּל הַפּוּרְפִיר לֹא תַּצְלִיחִי לִגְלֹשׁ;
נוֹהָה אַתְּ בְּפַז מְקוֹרֵךְ לְהָגִיחַ
לָעֵמֶק, לַבְּאֵר שֶׁל הָעֵץ הַקָּדוֹשׁ.

רַגְלֵךְ הָאַחַת בְּוָרֹד אֲרוּגָה,
בַּסְּבָךְ הָאַחֶרֶת;
אָרֹךְ זְנָבֵךְ עַל הָעֵשֶׂב – תּוּגָה
בַּכְּחֹל מְבַדֶּרֶת.

הַשֶּׁמֶשׁ בַּלּוֹטוּס בְּצָהֹב אוֹכֶלֶת,
עָצְבֵּךְ לְגָרוֹת, אֶת עֵינֵךְ בְּסָמוּק.
כְּנָפֵךְ הַמְּתֻוָּה בִּשְׁנֵי־לַהַט – בִּתְכֵלֶת
מַפֶּלֶת צִלָּהּ בִּתְכֹל־יֶתֶר נָמוּךְ.

צִפּוֹר, בַּת־הַפֶּתִי, אַל טוּס תִּתְאַוִּי
בְּרוּם הַר וָגֶבַע!
פֹּה יַד אוֹתָךְ שָׂמָה לָנֶצַח בַּשְּׁבִי
שֶׁל צֶמֶר וָצֶבַע.

דער אינדישער פויגל

דו, אינדישער פויגל, אין טעפּיך געפאַנגען,
דו וועסט ניט אַריבער די פּורפּולנע זוים;
דו ציסט מיט דיין גאָלדענעם שנאָבל דערלאַנגען
דעם טאָל און דעם קוואַל ביי דעם הייליקן בוים.

איין פוס אין דער לופטן — געשליפן אין ראָז,
אין פלאַנטער דער צווייטער:
און לאַנג איז דיין עק אויפן בלוילעכן גראָז
אין טרויער צעשפּרייטער.

די זון אין אַ לאָטאָס, צו רייצן דיין טרויער,
ברענט גע̇ל אין דיין אויג און איין קלאַפּטער די ווייט.
דיין פליגל פאַרמאָסטן אַ שאַרלאַך — אַ בלויער
און פאַלט אויף זיין בלויערן שאָטן ביים זייט.

מיין נאַרישער פויגל, ניט צי ווי אַמאָל
דיין ווייט צו דערלאַנגען!
דאָ האָט דיך אַ האַנט און די פאַרב און דער וואָל
אויף אייביק געפאַנגען.

בֹּקֶר הַשְׁכֵּם

עֵין הַחַמָּה בְּחֶדְוָה
קוֹרַעַת הַתְּכֵלֶת מֵעָל.
מַטָּה בַּנַּחַל עָמֹק
בֹּקֶר עָשֵׁן לוֹ בְּטַל.

פֹּה, עַל הָרִי, לַמְּעָרָה
יוֹם מִזְדַּחֵל, אֶל סִפִּי,
מִקְּלִפָּתוֹ כְּנָחָשׁ
הוּא מִזְדַּחֵל, וְחָדָשׁ
עוֹר טַבְּעוֹתָיו מִתְבַּהֵק.

וּבִלְשׁוֹנוֹ הַזָּהָב
סְלִית מַגָּפִי הוּא לוֹקֵק,
לוֹקֵק עַד לְפֶצַע לִבִּי.

מִי?...

מִי יְנַחֲמֵנוּ בְּרֹב יִסּוּרֵינוּ? —
אַתָּה תְּנַחֲמֵנוּ, אַתָּה גַּם תַּקְשִׁיבָה,
לֹא תַעֲבוֹרָה וְלֹא תַעֲלִיבָה
אוֹתָנוּ, בַּשֵּׁפֶל, כְּמוֹת שֶׁהִנֵּנוּ.

אִלְּמִים כָּאֲדָמָה וְאִלְּמִים כְּאוֹרֵנוּ
בַּלַּיְלָה בּוֹ לֹא כּוֹכָבֵינוּ יַגִּיהוּ, —
מִי יִשְׁמָעֵנוּ? אֵלֶיךָ יַגִּיעוּ
אִלְּמִים קוֹלוֹתֵינוּ, כְּמוֹת שֶׁהִנֵּנוּ.

פרימאָרגן

זוניקע אויג מיט איר שטאָל
רייסט די פאַרטאָגיקע בלוי.
אונטן, אין שיסל פון טאָל
רויכערט דער מאָרגן מיט טוי.

דאָ, אויף מיין באַרג, צו מיין הייל
קריכט שוין מיין טאָג פאַר מיין שוועל;
קריכט, ווי אַ שלאַנג פון איר רינג
ניי אין איר בלענדיקער פעל.

און מיט זיין גאָלדענער צונג
לעקט פון מיין שטיוול די זויל,
לעקט ביז דער ווונד פון מיין זעל.

ווער?...

ווער וועט אונדז טרייסטן אין אונדזערע פּיינען? —
דו וועסט אונדז טרייסטן און דו וועסט פאַרנעמען
און ניט פאַרבייגיין און ניט פאַרשעמען
אונדז, ווי מיר זיינען, קליין ווי מיר זיינען.

שטום ווי די ערד דאָ און שטום ווי דאָס שיינען
אין אונדזער נאַכט פון ניט אונדזערע שטערן, —
ווער וועט אונדז הערן? — דו וועסט אונדז הערן
שטום ווי מיר זיינען, קליין ווי מיר זיינען.

צִפִּיָּה...

דַּם לִפְנוֹת־עֶרֶב נוֹטֵף עַל־גַּבֵּי הַקִּירוֹת,
דַּם לִפְנוֹת־עֶרֶב – כַּפֵּי הַפְּתוּחוֹת מְגִירוֹת.

וּבָעֵינַיִם, – כְּמוֹ דְלֵקוֹת בַּלֵּילוֹת, –
הַצִּפִּיָּה – מְבַקַּעַת אִשִּׁים אֲפֵלוֹת.

רוּחַ. עִם הַחַלּוֹנוֹת הָעֵצִים בְּמִיתָה,
אָדָם כָּבוּי שֶׁבָּרוּחַ בּוֹעֵר בִּלְהִיטָה.

עֶרֶב. וָלַיְלָה. וּבַצִּפִּיָּה מַאֲזִינִים
צַעַד בָּרוּחַ, הֵדֵי צְעָדָיו עֲדִינִים.

לֹא, אִם הוּא בָּא כְּסַכִּין הַנִּשֵּׂאת בִּסְעָרָה,
דָּם מֵעַל־גַּב סַכִּינוֹ בְּזִרְמָה נִגָּרָה.

לֹא, כְּיוֹנָה אֲפֹרָה הוּא נִכְנָס לְעוֹלָם,
אֹפֶר יוֹנָה מוּאָר זֹהַר רָחוֹק וְנֶעְלָם,

וּבְחֵיקִי, כְּכִבְשָׂה חֲרֵדָה בָּעֲדָרִים,
הוּא אֶת רֹאשׁוֹ לִי מַנִּיחַ לִשְׁנַת יְשָׁרִים.

הָס... לִפְנֵי סַף מִשְׁכְּבִי הַלֵּילִי הוּא נִרְדָּם,
הָס, כָּךְ יָשֵׁן הוּא – טִפָּה קְרוּשָׁה מִשֶּׁל דָּם.

וואַרטן...

בלוט פון פאַרנאַכט טריפט אַראָפּ אויף די ווענט,
בלוט פון פאַרנאַכט — אויף די אָפענע הענט.

און אין די אויגן, — ווי שרפות אין נעכט, —
וואַרטן — דורך טונקעלע פייערן ברענט.

ווינט. ביי די פענצטער די ביימער אין טויט
ברענען אין ווינט און געלאָשענעם רויט.

אָוונט. און נאַכט. און דאָס וואַרטן פאַרהיט
טריט אינעם ווינט, זיינע איידעלע טריט.

ניין, אַז ער קומט ווי אַ מעסער אין ווינט,
בלוט פון דעם מעסער אַ זודיקע רינט.

ניין, ווי אַ טויב קומט ער שטענדיק אַריין,
גרוי ווי אַ טויב אין ניטדאָיקן שיין,

און אין מיין שוים, ווי אַ פאַרכטיקע שאָף,
לייגט ער זיין קאָפּ אין אַ קינדערשן שלאָף.

שלאָף... ביי מיין שוועל, אין דער נאַכט און באַרוט,
שלאָפט ער — אַ טראָפּן פאַרגליווערטע בלוט.

כֶּסֶף עַל הָרוּחַ

סַפְסָל, שֻׁלְחָן וָסֵפֶר,
חַלּוֹן וְהַחַמָּה.
וְתִינוֹקוֹת בַּחֵיק,
כְּתַפּוּחִים בָּעֵץ.

חֲשֵׁיף כְּבָשִׂים בָּעֵשֶׂב,
כַּכֶּסֶף עַל הָרוּחַ.
וְכֶסֶף זַךְ קָלוּחַ
בַּשִּׁיר עַל לְשׁוֹנִי.

הַצַּעַר אֲשֶׁר לַזּוּלַת

הַצַּעַר אֲשֶׁר לַזּוּלַת בָּעֵינַיִם
כּוֹבְשֵׁנִי כְּמוֹ אֶת עַבְדּוֹ הָאָדוֹן.
אֶטֹּל בְּרָצוֹן מֵאַחֵר הַשַּׁלְשֶׁלֶת,
אֶטְעַן אֶת עֳנִי הָאַחֵר בְּרָצוֹן.

אַךְ צַעַר כָּל־כָּךְ מְרֻבֶּה בָּא לִכְבֹּשׁ אֶת
קַרְקֶפֶת רֹאשִׁי הַשְּׁחוֹרָה וּלְהַלְאוֹת!
הֲרֵינִי קוֹרֵעַ חֻלְיוֹת מֵחֻלְיוֹת לִי,
בִּשְׁבִיל לְהָסִיר כָּל־אוֹתָן שַׁלְשָׁלוֹת.

אֲנִי עֵץ־תַּפּוּחַ עָיֵף וְיָגֵעַ,
מֻשְׁרָשׁ בָּאֲדָמָה וּמוּכָן לַקָּטִיף.
וּכְמוֹ זֶה־הָעֵץ תַּפּוּחִים – כֵּן אָשִׁירָה
שִׁירִים בְּשֵׁלִים מִסָּבִיב־מִסָּבִיב.

זילבער אויפן ווינט

אַ באַנק, אַ טיש, אַ בוך,
אַ פענצטער און די זון.
און קינדער אויפן שוים,
ווי עפּל אויפן בוים.

און לעמער אויפן גראָז,
ווי זילבער אויפן ווינט.
און ריינער זילבער רינט
אין ליד וואָס אויף מיין צונג.

דער צער אין אויגן

דער צער אין אויגן ביי אַ צווייטן,
באַצווינגט מיך ווי אַ גוטער האַר.
און וויליק נעם איך יענעמס קייטן,
און וויליק טראָג איך יענעמס צער.

נאָר צער אַזוי פיל קומט באַצווינגען
דעם שוואַרצן שייטל פון מיין קאָפּ!
איז ריים איך רינגען פון די רינגען
און נייג די אַלע קייטן אָפּ.

איך בין אַן עפּלבוים אַ מידער,
אין ערד געוואָרצלט ביזן דיך.
און ווי דער בוים די עפּל — לידער
רייפע ווארף איך אַרום זיך.

הַבַּלָּדָה שֶׁל עֵינַיִם

הֵן רָאוּ אֶת הַכֹּל וְשִׁקְּפוּ בְּתוֹכָן בְּרֹב זֹהַר
אֶת אַלְפֵי הַגְּוָנִים בְּעוֹלָם הַסַּסְגּוֹן הַמֻּפְלָא,
אוּלָם צֶבַע־הַשָּׁחוֹר הָעִוֵּר הוּא נִבְחַר וְהֻפְלָה
וְעִם צֶבַע־הַשָּׁחוֹר הִסְתַּגְּרוּ לְעוֹלָם כְּבַסֹּהַר.

אַךְ תָּכוּף, כְּמִתּוֹךְ הַשֵּׁנָה, דֶּרֶךְ אֹדֶם וּתְכֵלֶת,
כְּמִתּוֹךְ דְּלֵקָה רְחוֹקָה לִפְנֵיהֶן תִּתְבַּהֵק
הָעַצְבוּת הַלְּבָנָה שֶׁל יָדַיִם תְּנַחְנָה בַּחֵיק,
אָז כָּלוֹת הֵן לְצִבְעוֹנִיּוּת־שֶׁל־נָשִׁים מְיַחֶלֶת.

קְרַב וָאֶסֹף

קְרַב וָאֶסֹף וֶאֱהַב וַעֲנֹשׁ –
אֲנַחְנוּ צֹאנְךָ, עֶדְרְךָ הַקָּדוֹשׁ.

כָּל עַיִן דְּמוּמָה, כַּחֲצִיר הַבִּקְעָה,
מִצָּמִיר קִרְזוּלֵינוּ לְךָ מְחַכָּה.

קְרַב עִם חַלָּף, לְטוּשׁ חֶסֶד וָחַיִל,
קָרִיר כְּמַעְגַּל הַלְּבָנָה הַמַּכְחִיל.

די באַלאַדע פֿון אויגן

זיי האָבן אַלץ געזען און ליכטיק אָפּגעשפּיגלט
די טויזנט פֿאַרבן פֿון דער וווּנדערלעכער וועלט,
און אויף דער בלינדער פֿאַרב פֿון שוואַרץ זיך אָפּגעשטעלט
און מיט דער בלינדער פֿאַרב אויף אייביק זיך פֿאַרזיגלט.

נאָר אָפֿט, ווי פֿון אַ שלאָף, דורך רויטן און דורך בלויען,
ווי פֿון אַ ווייטער שרפֿה גיט פֿאַר זיי אַ בלענד
די ווייסע טרויעריקייט פֿון פֿאַרטרויטע הענט,
און דעמאָלט וויינען זיי נאָך פֿאַרביקייט פֿון פֿרויען.

נען און פֿאַרנעם

נען און פֿאַרנעם און האָב ליב און באַשטראָף —
מיר זיינען דיינע געהייליקטע שאָף.

אויגן פֿאַרשטילט, ווי דאָס גראָז פֿונעם טאָל,
וואַרטן פֿון אונדזער געקרייזלטן וואָל.

נען מיט דיין חלף, געשאַרפֿט אין דיין גנאָד,
קיל, ווי דאָס בלויע לבנהשע ראָד.

שִׁרְיוֹנִי

שִׁרְיוֹנִי נֶגֶד יוֹם אַכְזָרִי זוֹעֵק־טֶרֶף
אֶתְפַּשֵּׁט עַל הַסַּף שֶׁל עִמְקֵי הָאֹפֶל.
מְאוֹר הַשַּׁעֲוָה שֶׁל הָאֵשׁ לִפְנוֹת־עֶרֶב
מְכַבֶּה בְּעֵינֵי הַפְּלָדָה הָאַרְסִית...

וְשָׁלוֹם וּמְנוּחָה – עָב עִם עָב לָהּ נוֹהֶרֶת,
מִתְעַלּוֹת מֵעִמְקִי, כִּכְבָשִׂים קְדוֹשׁוֹת,
וּכְטַל לְאוֹר־יָרֵחַ תְּפִלָּתִי מְקַטֶּרֶת
אֶת הַמֹּר שֶׁל כְּמִיהָה אֶל הַפַּת וּלְשֵׁנָה.

מִכֶּשֶׁף אֶל כֶּשֶׁף

מֵעַל לְמַעֲשֶׂה וְדִבּוּר,
מֵעַל לִמְצִיאוּת אֲפֵלָה, –
מוּאָר בְּשִׂמְחָה דִלְעֵילָא,
הֲרֵינִי שׁוֹמֵעַ בָּרוּר,
קָרוֹב, מִזְקָנַי לְדַמּוֹת.
כִּי חֹמֶר – עֲפַר־אֲדָמוֹת,
וְכָל שֶׁמִּמֶּנּוּ פּוֹרֵץ:
תּוֹלַעַת, חַיָּה וְהָעֵץ,
צִפּוֹר וְגַם שֶׁמֶשׁ הָאוֹר, –
עוֹבְרִים בִּי כֻּלָּם כְּמַחֲזוֹר
שֶׁל כֶּשֶׁף אֶל כֶּשֶׁף הַמּוֹת.
לַכֹּל אָנֹכִי הוּא הַפּוּר,
הַמֶּלַח שֶׁכֹּל בּוֹ שָׁמוּר.

מיין פֿענצער

מיין פֿענצער אַנטקעגן די טאָגיקע שרייער
טו איך אוים פֿאַר דער שוועל פֿון מיין טונקעלן טאָל.
דאָס וואַקסענע ליכט פֿון פֿאַרנאַכטיקן פֿייער
לעשט אין מיינע אויגן דעם גיפֿטיקן שטאָל...

און פֿרידן און רו — צוויי וואָלקנדלעך שטילע
גייען אויף פֿון מיין טאָל, ווי צוויי הייליקע שאָף,
און ווי טוי צו לבנה־ליכט רויכערט מיין תּפֿילה
דעם ווייערך פֿון טרויער נאָך ברויט און נאָך שלאָף.

פֿון כּישוף צו כּישוף

אַריבער די מעשׂים און רייד,
און איבער דער טונקעלער וואָר, —
באַלויכטן אין העכערער פֿרייד,
פֿאַרנעם איך עס אָפֿט אַזוי קלאָר
און נאָענט ווי פֿון באָרד מיינע האָר:
אַז חומר — די ערד מיט איר ליים,
און וואָס פֿון איר יוירט און געדייט:
דער וואָרעם, די חיה, דער בוים,
דער פֿויגל, די זון און איר קנויט, —
זיי גייען דורך מיר ווי אַ קייט
פֿון כּישוף צום כּישוף פֿון טויט;
אַז איך בין דער טיגל פֿון אַלץ,
די ווייסקייט איך אַלעמענס זאַלץ.

אֲנִי הָאַבִּיר

אֲנִי הָאַבִּיר שֶׁל הַתְּכֹל הַנִּכְסָף,
בְּדַרְכֵי הַוָּרֹד הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל אֱלוֹהַּ.
צְחוֹרָה כְּמִיהָתִי כְּמוֹ טַל וְחָלָב
וּמְתוּקָה כְּמוֹ גֶּשֶׁם־הַדְּבַשׁ מִגָּבוֹהַּ.

חַרְבִּי, שִׁרְיוֹנִי – הַמִּלָּה וְהַדָּם.
סִמְלִי – יַרְקוּתוֹ שֶׁל הָאֶרֶז בַּשֹּׂבַע.
רְקִיעַ הַתְּכוֹל – כּוֹבָעִי הוּא הָרָם,
הַשֶּׁמֶשׁ – נוֹצַת הַזָּהָב שֶׁבַּגֹּבַהּ.

איך בין דער ריטער

איך בין דער ריטער פון געבענקטער בלוי,
אויף גאָטס ראָזע, הייליקע וועגן.
מיין בענקשאַפט איז ווייס ווי די מילך און טוי
און זיס ווי דער האָניק־רעגן.

מיין פאַנצער, מיין שווערד, — מיין וואָרט און מיין בלוט.
מיין צייכן — דאָס גרין פון צעדער;
דער הויכער הימל — מיין בלויער הוט,
די זון — מיין גאָלדענע פעדער.

בְּבָתֵּי הָעֲנִיִּים

בְּבָתֵּי הָעֲנִיִּים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יֵשׁ יֹפִי:
אֵת הַשְּׂפָתַיִם שֶׁתִּרְעַבְנָה מְעַדְּנָה תִּקְוָה בּוֹטַחַת.
הַיָּד הַלְּקוּיָה בְּקַטְנוּתָהּ שֶׁל עָנִי
כָּל דַּלְתוֹתֶיהָ הִיא לִפְנֵי שָׁכֵן עָנִי־יוֹתֵר פּוֹתַחַת.

וּלְאוֹר הָאֵשׁ צוֹנֶנֶת, שֶׁרָזָה בָּהּ כָּל גַּחֶלֶת,
עַל הַשֻּׁלְחָן רָאשִׁים הַנִּשְׁעָנִים עֲלֵי מַרְפֵּק וּזְרוֹעַ,
כָּל אֹזֶן מְחֻדֶּדֶת, וּזְקֵנִים מְזַקְּנִים יַשְׁמִיעוּ
דִּבְרֵי חָכְמָה וָצַעַר וְנִסֵּי נִסִּים, פִּלְאֵי אֱלוֹהַּ.

וּמֵעַל כָּל הָרָאשִׁים שׁוֹמֵעַ הַגּוֹאֵל בְּשֶׁקֶט,
וְהוּא נוֹחֵת מִן הַדְּבָרִים וּמִתְיַשֵּׁב אִתָּם בַּתָּוֶךְ.
הַגֶּחָלִים רָזוֹת שׁוּב מְלַקְּחוֹת לַהֶבֶת מְחֻדֶּשֶׁת
וּמַאְדִּימוֹת כָּל הָרָאשִׁים וְהַזְּקֵנִים בְּאֵשׁ חֲטָבוּ.

אין הייזער אָרעמע

אין הייזער אָרעמע איז דאָ אַזוי פיל שיינקייט:
די הונגעריקע ליפּן איידלט דער בטחון.
די האַנט, וואָס איז געשלאָגן אין איר קוואַלער קליינקייט,
האַלט אַלע טירן אָפן פאַר דעם אָרעמערן שכן.

און ביי דעם קאַלטן פייער פון די דאַרע קוילן,
אַרום די טישן, קעפּ געלענט אויף עלנבויגן,
די אויערן געשפּיצטע, און אַלטע בערד דערציילן
די רייד פון צער און חכמה און פון ניסים נים געשטויגן.

און איבער אַלע קעפּ — דער שטילער, דער באַפרייער,
ער נידערט פון די רייד און זיצט מיט זיי אינמיטן.
די דאַרע קוילן פלאַקערן מיט נייעם פייער
און רויטלען אַלע קעפּ און בערד פון פייער אויסגעשניטן.

שֶׁקֶט, שֶׁקֶט

שֶׁקֶט, שֶׁקֶט! אַל בְּקוֹל!
הִשְׁתּוֹחַח, חִוְּרִים, בִּשְׁחֹר,
וּבְצַעַר מִתְכּוֹפְפִים –
הָס! וְהַנְּשִׁימָה עָצוּר.

מִן הַלַּיִל הָאָפֵל,
לֹא־נִשְׁמָע מִשּׁוּם אָדָם,
בּוֹא יָבוֹא עַל סוּס לָבָן
אֶל בֵּיתֵנוּ שֶׁשָּׁמַם.

מִפָּנָיו הַמְּאִירִים
מִמַּדָּיו, מַדֵּי הַצֹּחַר,
יִתְנַשֵּׁם עָלֵינוּ גִּיל,
יִזְדָּרַח עָלֵינוּ אוֹר.

רַק בְּשֶׁקֶט! אַל בְּקוֹל!
הִשְׁתּוֹחַח, חִוְּרִים, בִּשְׁחוֹר,
וּבְצַעַר מִתְכּוֹפְפִים –
הָס, וְהַנְּשִׁימָה עָצוּר.

אִם רִמּוּ אוֹתָנוּ כָּךְ,
וְהִשְׁלוּ רַק עַד עַכְשָׁו,
וְהַלַּיִל הַזֶּה כֻּלּוֹ
שָׁוְא חִכִּינוּ, אַךְ לַשָּׁוְא –

שטילער, שטילער

שטילער, שטילער! רעדט ניט הויך!
שטייט געבויגן שווארץ און בלייך.
איינגעבויגענע אין פיין,
שווייגט און האלט דעם אטעם איין.

פון דער טיפער נאכט ארויס
און פון קיינעם ניט געהערט,
וועט ער אויף א ווייסן פערד
קומען שטיל צו אונדזער הויז.

פון זיין לויטערן געזיכט
און זיין קלארן ווייסן קלייד
ווייען וועט אויף אונדז די פרייד,
פאלן וועט אויף אונדז זיין ליכט.

זייט נאך שטילער! רעדט ניט הויך!
שטייט געבויגן שווארץ און בלייך.
איינגעבויגענע אין פיין,
שטייט און האלט דעם אטעם איין.

אויב מען האט אונדז אפגענארט,
און מען האט אונדז אויסגעלאכט,
און די גאנצע לאנגע נאכט
האבן מיר אומזיסט געווארט, —

בְּשִׁבְרֵנוּ נִתְכּוֹפֵף,
עַד לָאֲדָמָה נִשְׁחֶה,
וּבְיֶתֶר שֶׁקֶט, הָס,
בְּדְמָמָה כְּפוּפִים נִשְׁהֶה.

הַסּוּ! שֶׁקֶט! אַל בְּקוֹל!
הִשְׁתּוֹחַח, חֲוְרִים, בִּשְׁחוֹר,
וּבְצַעַר מִתְכּוֹפְפִים –
הָס, וְהַנְּשִׁימָה עָצוֹר!

וועלן מיר אין אונדזער בראָך
בייגן זיך צום האַרטן דיל
און מיר וועלן שווייגן שטיל,
שטילער נאָך און שטילער נאָך.

זייט זשע שטילער! רעדט ניט הויך!
שטייט געבויגן שוואַרץ און בלייך,
איינגעבויגענע אין פּיין,
שטייט און האַלט דעם אָטעם איין...

נַעַר יְהוּדִי

הִנֵּה אַתָּה בָּא לִי מִנֶּגֶד,
הַנַּעַר, שׁוֹבָב וּפָרוּעַ;
מֵרְחוֹב הַגּוֹיִים בּוֹא תָּבוֹאָה
יָחֵף וּפְתוּחַ כֻּתֹּנֶת,

וְדָם מְטַפְטֵף מִן הַחֹטֶם;
שְׂעַר הַשְּׁחוֹר מְפֻרָע הוּא,
וְהַמִּצְחִיָּה שֶׁל הַכֹּבַע
לַצַּד זְחוּחָה וּמוּסֶטֶת;

וְהַמִּצְחִיָּה – מִתַּחְתֶּיהָ
עֵינַיִם שֶׁל אֵשׁ יְרַקְרֶקֶת,
כְּמוֹ סַכִּינִים שֶׁהֻבְרְקוּ, –
עוֹד שֵׁגֶץ אֶחָד, שֵׁגֶץ זוּטָא,

עוֹד שֵׁגֶץ אֶחָד בֵּין שְׁקָצִים הוּא,
שֶׁהַחֲזִירִים רוֹעִים הֵמָּה.
אוּלָם אַתָּה אֵין אַתָּה שֵׁגֶץ,
רַק נַעַר מִנַּעֲרֵי הַחֶדֶר.

הַיֹּרֶק שֶׁלְּךָ בָּעֵינַיִם
מוּלָט דַּק אָפֹר מִשֶּׁל עֶצֶב –
עַבְעַב שֶׁל תּוּגָה הָעוֹבֶרֶת
מִסַּבָּא וְסַבָּא שֶׁל סַבָּא

אַ יידיש יינגל

אַט קומסטו מיר אַנטקעגן
אַ יינגל אַ פאַרשייטער;
קומסט פון אַ גוייש געסל,
אַ באָרוועסער, צעכראַסטעט,

מיט אַ פאַרבלוטיקט נעזל;
די שוואַרצע האָר צעפּאַטלט,
דער דאַשעק פון דעם היטל
איז אויף אַ זייט פאַרקראָכן;

און שאַרף אַפיר דעם דאַשעק,
די אויגן — גרינער פייער,
ווי בליאַסקענדיקע מעסערס, —
אַ שייגעצל אַ קליינער,

אַ שייגעצל מיט שקאָצים,
וואָס פּאַשען די חזירים.
נאָר דו ביסט ניט קיין שייגעץ,
דו ביסט אַ חדר־יינגל.

די גרין פון דיינע אויגן
פאַרציט אַ גרויער אומעט —
אַ וואָלקנדל פון טרויער
פון זיידעס — עלטערזיידעס

בִּגְלִיל־הַגּוֹיִם בְּאוּקְרַיְנָה!
וּבְיוֹם בּוֹ נוֹלַדְתָּ לְאִמָּא
עֲדַת יְהוּדִים עֲנִיֵּי־אָרֶץ
שָׂמְחוּ וְעָלְזוּ בְּבוֹאֶךָ.

וְסַבְתוֹת עוֹטוֹת כִּפּוֹת־לַיְלָה
עָטְפוּ אֶת גּוּפְךָ וְחִתֵּלוּ
בְּתוֹךְ בַּדֵּי־לֹבֶן שֶׁל פֶּשֶׁת,
בְּתוֹךְ חִתּוּלִים רַבֵּי־צַחַר;

וְ״שִׁיר הַמַּעֲלוֹת״ הַקָּבוּעַ
מֵעַל כָּל חַלּוֹן וְכָל דֶּלֶת
שָׁמַר עַל מִטַּת הַיּוֹלֶדֶת
מִשֵּׁד וְשֵׁדָה וְכָל רוּחַ;

לַבְּרִית בִּזְרוֹעָם הֱבִיאוּךָ
הַדּוֹד מְדוֹדִים שֶׁדּוֹדוּךָ,
דּוֹדָה מְדַדָּה וּמְהַדֶּסֶת –
אִשָּׁה חֲסוּדָה וּמְיַחֶסֶת;

סַנְדָּק מְכֻבָּד, סַנְדַּק רַבָּא,
הָיָה לֹא אַחֵר אֶלָּא סַבָּא...
עַל־כֵּן יְהוּדִי אַתָּה, נַעַר,
וְלֹא בֵּין שְׁקָצִים אַתָּה שֶׁגֶץ,

אין גוייִשער אוקראַינע!
און ס'האָבן פּראָסטע יידן
אין טאָג פון דיין געבאָרן
געפרייט זיך מיט דיין קומען;

און באָבעס אין די הויבן,
זיי האָבן דיך געוויקלט
אין לייוונטן אין קלאָרע,
אין וויקעלעך אין ווייסע;

און ס'האָבן שיר־המעלותן
געהיט דיין מאַמעס קימפּעט
און האָבן דיך באַשירעמט
פון שדים און ניט־גוטע;

און ס'איז געווען דיין קוואַטער
אַ פעטערל אַ בלאַטער,
אַ מומעלע אַ לאָמע —
אַ כשרע נשמה;

און סנדק איז — בכבודו
געווען דיין פרומער זיידע...
ביסטו אַ יידיש יינגל
און פּאַשעסט ניט מיט שקאָצים

וְלֹא הָרוֹעֶה אֶת הָעֵדֶר,
חֲשִׂיף חֲזִירִים בְּכַר־דֶּשֶׁא,
הַרְחֵק, בְּסָמוּךְ אֶל הַנַּחַל.
אוּלָם אִם רוֹצֶה אַתָּה דַוְקָא

לִהְיוֹת רוֹעֶה־זוּטָא בְּעֵדֶר, –
הֲרֵי רוֹעֶה־זוּטָא הִנְּךָ.
בַּסְּוַארְבֶּה* הַצְהִיב מִנִּי־יֹשֶׁן
יַחְדָּו עִם דָּוִד עִם הַנַּעַר,

רֹאשׁ־פָּז עִם יְפֵה הָעֵינַיִם,
בֵּין הָעֲמָקִים שֶׁל בֵּית־לֶחֶם
הַצֹּאן הַדַּקָּה שָׁם רָעִיתָ.
וּכְמוֹ הָרוֹעֶה, כְּדָוִד, כֵּן

עוֹר־עֵז גַּם אַתָּה הִתְעַטַּפְתָּ
סָבִיב לְמָתְנֶיךָ, הַנַּעַר;
וְיַחַד אִתּוֹ גַּם לָמַדְתָּ
נַגֵּן עַל כִּנּוֹר וְעַל נֵבֶל,

לָשִׁיר בְּמֵיתָר עֲלֵי אֹזֶן
הַצֹּאן וְכוֹכְבֵי הָרָקִיעַ,
לְמַעַן אַתָּה גַּם יִהְיֶה לְךָ
חָזוּי לְנַגֵּן לִפְנֵי מֶלֶךְ,

* סוּארבע — עשרים וארבעה, תנ״ך.

די טשערעדעס חזירים
אויף ווייכע גרינע לאָנקעס
העט, הינטער די זאַסטאַווּעס.
נאָר אַז דיר ווילט זיך גריילעך

אַ קליינער פּאַסטוך ווערן, —
ביסטו אַ קליינער פּאַסטוך. —
דו האָסט אין געלן חומש
מיט דודן דעם פּאַסטוך,

דעם רויטן שיינעם יינגל,
אין טאָלן פון בית-לחם
די קליינע שאָף געפּיטערט.
האָסט ווי דער פּאַסטוך דוד

אַ ציגן-פעל געטראָגן
אויף דיינע יונגע לענדן;
און האָסט מיט אים אינאיינעם
די האַרף געלערנט שפּילן,

צו זינגען אויף די סטרונעס
פאַר שאָף און פאַר מזלות,
אַז דיר זאָל אויך באַשערן
צו שפּילן פאַר אַ קעניג,

שַׁכֵּךְ אֶת רוּחוֹ הַזּוֹעֶפֶת,
נַפְשׁוֹ הַמָּרָה לְהַרְגִּיעַ.
וְיַחַד אִתּוֹ, עִם הַנַּעַר
דָּוִד הָרוֹעֶה אֶת הָעֵדֶר,

בְּנַחַל חַלּוּקֵי־הָאֶבֶן
אֶל תּוֹךְ הַיַּלְקוּט וְהַכֶּלִי
אָסַפְתָּ, – וְגַם הִתְאַמַּנְתָּ
בַּקֶּלַע לִזְרֹק וְלִקְלֹעַ, –

לְמַעַן אַתָּה גַּם יִהְיֶה לְךָ
חָזוּי לְהַכּוֹת בָּהּ בָּאֶבֶן
אֶחָד מִין גָּלְיַת בֶּן פְּלֶשֶׁת
בִּגְלִיל־הַגּוֹיִם בְּאוּקְרַיְנָה.

זיין אומעט — מרה־שחורה
צו שטילן און פארטרייבן.
און מיט דעם פאסטוך דוד
האָסטו מיט אים אינאיינעם

פון באַך די גלאַטע שטיינער
צו זיך אין פאַסטוך־זעקל
געקליבן, — און געלערנט
פון שליידערער צו וואַרפן, —

אַז דיר זאָל אויך באַשערן
אויך מיט אַ שטיין צו שלאָגן
אַ גלית פון די גויים,
אַ שונא פון ישראל...

אַבְרָהָם לְיֶסִין וְאָנֹכִי

בָּרְחוֹבוֹת שֶׁל נְיוּ־יוֹרְק עִם מִסְחָר וְאָבָק
בִּרְחוֹבוֹת הַיְּהוּדִים וּמִשְׂחַק הַדַּרְדָּק,
מְטַיְּלִים בְּאוֹר שֶׁמֶשׁ זוֹהֵר וְנִצְחִי
פַּיְטָנִים יְהוּדִים שְׁנַיִם – לְיֶסִין וְאָנֹכִי.

הוּא – גַּבְרִי, עַקְשָׁנִי – כְּאֶרִי מִן הַכְּלוּב;
וַאֲנִי – זַלְזַל רַךְ וְיָרֹק בַּלִּבְלוּב.
הוּא – חָכְמָה לִיטָאִית עַל פָּנָיו חֲרוּשָׁה
עִם שִׁירָה וְתוֹרָה מֵאָבוֹת יְרוּשָׁה.
וַאֲנִי – עַל שִׁכְמִי כְּמוֹ בֶּגֶד אַפְשִׁיל
מִנִּי־שְׁחוֹר אַדְמַת־אוּקְרַיְנָא אֶת זֶמֶר־הַגִּיל.

זֶה אָחִי הַקָּשִׁישׁ – מְהַלֵּךְ אִתִּי כָּאן
וְלוֹהֵט חֶזְיוֹנוֹ בַּמֶּרְחָק וּבַזְּמָן:
הוּא לוֹהֵט בְּשִׁירוֹ, וּבַשִּׁיר יְעַצֵּב
הַגִּבּוֹר וְהַקָּדוֹשׁ כְּבַצּוּר מְחֻצָּב.

וּבְכָאן, בָּרְחוֹבוֹת שֶׁל מִסְחָר וְאָבָק,
בִּרְחוֹבוֹת הַיְּהוּדִים וּמִשְׂחַק הַדַּרְדָּק,
קְדוֹשִׁים, גִּבּוֹרִים – דְּמוּת אַחַר דְּמוּת
מִתְרוֹמְמוֹת וְעוֹלוֹת מִן הַכְּבִישׁ הַזָּפוּת.

וְאָחִיו הַצָּעִיר – עַל־יָדוֹ מְטוֹפֵף
וּמְפַטְפֵּט לִי פָּשׁוּט מִין פִּטְפּוּט מְשׁוֹבֵב
עַל הַנּוֹי שֶׁרָאִיתִי פִּתְאוֹם בַּחֲלוֹם
וַעֲדֶן בִּמְצִיאוּת לֹא הִגִּיעַ הֲלוֹם.

אברהם ליעסין און איך

אויף גאַסן ניו־יאָרקער מיט הענדלער און שטויב,
אויף יידישע גאַסן מיט יידישן דרויב,
שפּאַצירן מיט אייביקער זון איבער זיך
פּאָעטן צוויי יידישע — ליעסין און איך.

ער — מענערש און טראַציק — אַ לייב פונעם שטייג;
איך — יינגלש און בייגיק און גרין ווי אַ צווייג.
ער — ליטווישע חכמה זיין פּנים פאַרקאַרבט
מיט ליד און מיט תורה, פון אָבות געאַרבט.
און איך — אויף מיין אַקסל איך טראָג ווי מיין קלייד
דאָס ליד פון אוקראַינער שוואַרצערדיקער פרייד.

מיין עלטערער ברודער — ער גייט ביי מיין זייט
און פיבערט אַ זעונג דורך ווייט און דורך צייט:
ער פיבערט מיט ליד, און אין ליד קומט צו גיין
דער העלד און דער קדוש געשטאַלטיקט אין שטיין.

און דאָ אויף די גאַסן מיט הענדלער און שטויב,
אויף יידישע גאַסן מיט יידישן דרויב,
קדושים און העלדן — געשטאַלט נאָך געשטאַלט,
זיי וואַקסן אַרויס פונעם האַרטן אַספאַלט.

זיין יינגערער ברודער — איך גיי ביי זיין זייט,
און פלאַפל אָן תכלית און פלאַפל פאַרשייט
פון שיינקייט, וואָס איך האָב אין חלום דערזען,
וואָס איז אין דער וואָר נאָך ביי אונדז ניט געווען.

וּבְכָאן, בָּרְחוֹבוֹת עִם מִסְחָר וְאָבָק,
בִּרְחוֹבוֹת הַיְּהוּדִים וּמִשְׂחַק הַדַּרְדָּק,
זֶה הַנּוֹי בְּיוּד־נַיִ״ן גּוֹנִים הוּא רוֹטֵט
וּמְזַמֵּר מִן הַכְּבִישׁ הָאִלֵּם הַלּוֹהֵט.

בָּרְחוֹבוֹת שֶׁל נְיוּ־יוֹרְק עִם מִסְחָר וְאָבָק,
בִּרְחוֹבוֹת הַיְּהוּדִים וּמִשְׂחַק הַדַּרְדָּק,
מְטַיְּלִים בְּאוֹר שֶׁמֶשׁ זוֹהֵר וְנִצְחִי
פַּיְטָנִים יְהוּדִים שְׁנַיִם – לֶיֶסִין וְאָנֹכִי.

און דאָ אויף די גאַסן מיט הענדלער און שטויב,
אויף ייִדישע גאַסן מיט ייִדישן דרויב,
די שיינקייט אין פאַרבן אין זיבעצן שטראַלט
און זינגט פונעם טויבן און האַרטן אַספאַלט.

אויף גאַסן ניו־יאָרקער מיט הענדלער און שטויב,
אויף ייִדישע גאַסן מיט ייִדישן דרויב,
שפּאַצירן מיט אייביקער זון איבער זיך
פּאָעטן צוויי ייִדישע — ליעסין און איך...

הִנְנִי...

הִנְנִי מַאנִי לֵיבּ, מְפֻרְסָם עַד לְרֹחַק,
מִנִּי בְּרוֹנְזְוִיל וְעַד אֶל יֶהוּפֶּץ – הַלָּן;
בְּחֶבְרַת סַנְדְּלָרִים – אִישׁ־סַנְדְּלָר וּמַצְלִיחַ,
בְּחֶבְרַת פַּיְטָנִים – אִישׁ־פַּיְטָן וְאָמָּן.

עוֹדִי נַעַר, עַל־יַד הָאִמּוּם רַב־הַכֹּבֶד,
בְּלֵילוֹת לְבָנָה – מִשֶּׁכְּבָר, מִשֶּׁכְּבָר,
מִיָּדַי הִתְמַלֵּט וְנָפַל הַמַּרְצֵעַ
וְהַשִּׁיר אֶת לִבִּי כִּתְפִלָּה הוּא עָבַר.

רִאשׁוֹנָה כָּךְ בְּחֶסֶד הַמּוּזָא הִגִּיעָה
וְנָשְׁקָה שִׂפְתוֹתָיו שֶׁל שׁוּלְיַת הַסַּנְדְּלָרִים;
וְהִקְשַׁבְתִּי לְרֶטֶט הַהוּא רַב־הַמֶּתֶק,
הַמֵּשִׂים בַּלָּשׁוֹן הָאִלְּמָה הַדְּבָרִים.

וְהָיְתָה לְשׁוֹנִי לְמַעְיָן זַךְ לָטֹהַר
וְשִׁירַי נִתְהַדְהֵד כְּמוֹ קוֹל בָּא מֵעָל;
וְנַעֲשָׂה הָעוֹלָם הַדָּחוּק לִי פָּתוּחַ
וּמְתוּקִים נַעֲשׂוּ לִי הַפַּת וְהֶעָמָל.

וְשׁוּלְיוֹת הַסַּנְדְּלָרִים, נֶאֱמָנֵי כָּל הַחֶבֶר,
הִתְפַּלְּאוּ, הִשְׁתָּאוּ, אֵיךְ אָשִׁיר וַאֲרַנֵּן;
לְלִבָּם הַמָּרִיר קוֹל שִׁירַי מָצָא דֶּרֶךְ,
אוּלָם לָמָּה אָשִׁיר לֹא יָכְלוּ לְהָבִין.

איך בין...

איך בין מאַני לייב, ווייט און ברייט אַ באַוווּסטער,
פון בראַנזוויל ביז יעהופּעץ — העט;
מיט אַלע שוסטער — אַ גוטער שוסטער,
מיט אַלע פּאָעטן — אַ גוטער פּאָעט.

אַ יינגל ביים ווערקשטעל, ביי דער שווערער קאַפּילע,
אין נעכט פון לבנות — אַמאָל, אַמאָל,
איז צו מיין האַרצן אַרונטער אַ ליד ווי אַ תפילה,
און פון דער האַנט איז געפאַלן די אָל.

דאָס איז גנעדיק די ערשטע מוזע געקומען
און געקושט די ליפּן ביים שוסטער־יונג,
און איך האָב יענעם זיסן שווידער פאַרנומען,
וואָס גיט דאָס וואָרט צו דער שטומער צונג.

און מיין צונג איז געוואָרן צו אַ קוואַל אַ קלאָרן, —
און מיין ליד האָט אויפגעהילכט ווי פון ניט הי;
און מיין ענגע וועלט איז מיר אָפן געוואָרן,
און זיס איז געוואָרן מיין ברויט און מי.

די שוסטער־יונגען, די געטרייע געזעלן,
זיי האָבן געגאַפט, ווי איך זינג מיט גוסט.
זייער ביטער האַרץ איז מיין ליד געפעלן,
נאָר צו וואָס איך זינג האָבן זיי ניט געוווּסט.

רְגוּזִים מֵעָצְבָּם, מֵעָמָל וּמִפֶּרֶךְ,
לָעֲגוּ לְשִׁירַי, כַּעֲסִי לְעוֹרֵר,
וּלְעוֹלָם לִי שֵׁם־גְּנַאי לְתוֹסֶפֶת הִדְבִּיקוּ:
זוּז־חָרוּז הַטַּלַּאי, זוּז־חָרוּז הַמְשׁוֹרֵר.

וּבְכֵן, רַב שָׁלוֹם, הוֹ אַחִים יְקָרִים לִי,
אִתְּכֶם יַחַד עַל־יַד הַתֵּבָה לֹא אֵשֵׁב.
בְּחֵיקִי – הַשִּׁירִים, בִּלְבָבִי לִי – הַמּוּזָא,
אֵלְכָה אֶל פַּיְטָנִים וּפַיְטָן אֵחָשֵׁב.

וְהִנֵּה בְּבוֹאִי אֲלֵיהֶם, אַנְשֵׁי פִּיט, –
כְּצִפּוֹר קְטַנָּה מִקְּלִפָּה שְׁבוּרָה, –
הֵם קִבְּלוּ אֶת פָּנַי בְּכָבוֹד וּבְהֶדֶר
וּמִיָּד נַעֲשֵׂיתִי חַד־מִן־הַחֲבוּרָה.

הוֹ אַתֶּם פַּיְטָנִים, זַמָּרִים, כַּנְפֵי־רֶנֶן! –
נִלְהָבִים וְחִוְּרִים וְשִׁירֵנוּ מַרְעִיד,
הֵן שׁוֹרַרְנוּ עַל כָּל שֶׁיָּפֶה וְחָדָשׁ הוּא,
מְפַקְּרִים כְּאוֹתָם קַבְּצָנִים בַּיָּרִיד.

וּבַשִּׁיר שֶׁשּׁוֹרַרְנוּ עוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹרַרְנוּ,
וְחָדַרְנוּ אֶל כָּל לֵב בִּפְנוֹת נִדָּחוֹת,
וְנִחַר גְּרוֹנֵנוּ וּבְלַעְנוּ רֻקֵּנוּ, –
לֹא אֶחָד מֵת עָלוּב וְעָזוּב־לַאֲנָחוֹת.

און גערייצט פון אומעט אין מיזאַמען לעבן,
האָבן זיי מיט חוזק מיך אויסגעשפּעט,
און אויף אייביק אַ צונאָמען מיר געגעבן:
גראַם-שטראַם לאַטוטניק, גראַם-שטראַם פּאָעט.

איז זייט מיר געזונט, מיינע טייערע ברידער,
ביים ווערקשטעטל מיט אייך — גייט מיר ניט איין.
איך האָרצן די מוזע, און בוזים לידער —
איך גיי צו פּאָעטן אַ פּאָעט צו זיין.

און אַז איך בין צו די פּאָעטן געקומען, —
אַ פויגל אַ קליינס און אָקאָרשט פון איי, —
האָבן זיי מיט גרוים כבוד מיך אויפגענומען,
און איך בין געוואָרן איינער פון זיי.

אָך, פּאָעטן, זינגער ווי די פייגל פרייע! —
באַגייסטערט און בלייך און מיט אונדזער ליד,
מיר האָבן געזונגען פון שיינקייטן נייע,
ווי די בעטלער הפקר אויף אַ יריד.

און מיר האָבן געזונגען און די וועלט פאַרקלונגען,
די הערצער באַצוווּנגען פון העק צו העק,
געריסן די לונגען און דעם הונגער געשלונגען, —
אַז ניט איינער פון אונדז איז פון דער וועלט אַוועק.

וֵאלֹהִים הַמְפַרְנֵס בְּחַסְדּוֹ כָּל תּוֹלַעַת,
לַמְשׁוֹרֵר חַסְדּוֹ־זֶה בְּיוֹתֵר לֹא גָּדַל;
וְחָזַרְתִּי יָחֵף וְרָעֵב לַמַּרְצֵעַ,
לֶאֱכוֹל בְּזֵעָה אֶת הַלֶּחֶם הַדַּל.

וְתוֹדָה לְךָ, הַמּוּזָה, עַל חַסְדֵּךְ־אַתְּ אִתָּנוּ,
אִם כִּי פַּת בִּמְזוֹנֵךְ לֹא תָּמִיד נְכוֹנָה.
וְעַל־יַד הָאִמּוּם בְּכַוָּנָה שֶׁטְּהוֹרָה הִיא
אֶעֱבֹד לָךְ עַד בּוֹא שְׁעָתִי אַחֲרוֹנָה.

שֶׁיִּהְיֶה זֶה שְׁמִי מְפֻרְסָם עַד לְרָחֹק,
גַּם בִּבְּרוֹנְזְוִיל וְגַם בְּיֶהוּפֶּץ, הַלָּן –
וְתוֹדָה שֶׁאֵינֶנִּי פַּיְטָן־שֶׁסַּנְדְּלָר הוּא,
שֶׁהִנְנִי אִישׁ־סַנְדְּלָר וּפַיְטָן.

און גאָט, וואָס ער שפּייזט אַפילו דעם וואָרעם,
איז זיין גנאָד צום פּאָעט געוועזן ניט גרויס.
בין איך מיר צוריק אַוועק באָרוועס און אָרעם
צום ווערקשטעל עסן מיין ברויט אין שווייס.

און אַ דאַנק דיר, מוזע, פאַר דיין גרויסער מתנה,
כאָטש אין דיינע שפּייכלערס איז קיין ברויט ניטאָ.
און ביי דער קאַפּילע נאָר מיט ריינער כוונה
זאָל איך דיר דינען ביז מיין לעצטער שעה.

און מיין נאָמען זאָל זיין ווייט און ברייט באַוווּסטער,
אין בראָנזוויל — יעהופּעץ און ווייטער, העט —
און אַ דאַנק וואָס איך בין ניט קיין פּאָעט אַ שוסטער,
וואָס איך בין אַ שוסטער אַ פּאָעט.

הַבָּאִים אַחֲרֵינוּ

הַמְשׁוֹרְרִים הַבָּאִים אַחֲרֵינוּ – סוּסוֹנִים צְעִירִים בְּלִי מֶתֶג
הָרוֹעִים בַּעֲמָקִים עַלִּיזִים. זַנְבוֹתָם מְפְשָׁלִים אֶל הַתְּכֵלֶת,
הֶחָלָב וְהַדָּם בָּעֵינַיִם, שֶׁהֵן מַבְרִיקוֹת לִתְכֹל־מֶתֶק,
וְיַהֲלוֹם הָאָבָק מַבְרִיק עָז בַּהֲלֹם פַּרְסוֹתָם הַצּוֹהֶלֶת.

וַאֲנַחְנוּ סוּסוֹת לְעֵת־קַיִץ. עֲמוּסִים נִמְשָׁכָה, נִסְחֹב הָלְאָה
פָּז טָהוֹר, שְׁפוֹן־כֶּתֶם מִשְּׁחוֹר אֲדָמָה אֱלֵי גֹּרֶן מוּצֶלֶת.
וּבְלֵילֵי יְרֵחִים פְּגוּמִים, בְּצֵל אֵשׁ־הַחַמָּה הַמְאֻפֶּלֶת,
שִׂפְתוֹתָם מְבַקְשׁוֹת הֶחָלָב הַכָּחֹל מִכְּחָלֵנוּ לְמָעְלָה.

די וואָס קומען נאָך אונדז

די פּאָעטן וואָס קומען נאָך אונדז — יונגע פערדלעך אָן צוימען
אויף די פריילעכע טאָלן. די עקן פּאַרשאַרצט אין די בלויען,
בלוט און מילך אין די אויגן, וואָס בליצן אַריבער די רוימען,
און דער דימענט אין שטויב בליצט שאַרף אונטער זייערע קלויען.

און מיר זיינען שקאַפּעס אין זומער. באַלאָדענע שלעפּן מיר ווייטער
ריינעם גאָלד, געלן קאָרן פון שוואַרץ-ערד צום שאָטן פון שייער.
און אין נעכט פון פאַרצערטע לבנות, אין שאָטנס פון זוניקן פייער,
זוכן זייערע ליפּלעך די בלוי-מילך פון אונדזערע אייטערס.

יֵשׁ לִי שְׂעַר הַשְּׁחֹר שֶׁל אִמָּא

יֵשׁ לִי שְׂעַר הַשְּׁחוֹר שֶׁל אִמָּא עִם עֵינֵי הַיֹּרֶק,
יָדָיו הָעֲדִינוֹת שֶׁל אַבָּא, אֶצְבָּעוֹת דַּקּוֹת;
וְדָם יֵשׁ לִי כָּזֶה הַשָּׁר, בּוֹעֵר לִי בָּרַקּוֹת,
דָּמָם שֶׁל אֲבוֹתַי הַיְּהוּדִים שֶׁעַל הַדְּנֶיפֶּר;
וְעַל רֹאשִׁי – לֵילוֹת שֶׁעִם הַחֲבֵרִים בִּלִּיתִי
בְּגַעְגּוּעִים לַתַּאֲוָה הָעֲדִינָה, דַּקָּה;
וְסִימָנֵי־שִׁנַּיִם חֲדוּדִים שֶׁבְּחָזִי תָּקְעָה
אִשָּׁה קְרוֹבָה הַמִּתְמַסֶּרֶת בִּרְעָדָה.

איך האָב מיין מאַמעס שוואַרצע האָר

איך האָב מיין מאַמעס שוואַרצע האָר און גרינע אויגן,
מיין טאַטנס איידעלע און דינע הענט;
און בלוט האָב איך אַזאַ, וואָס זינגט און ברענט,
דאָס בלוט פון מיינע זיידעס, יידן ביי דעם דניעפּר;
און אויף מיין קאָפּ — די נעכט פאַרבראַכטע מיט חברים
אין בענקשאַפט נאָך דער צאַרטער, דינער לוסט;
און שאַרפע ציינער־צייכנס אויף מיין ברוסט
פון אַ פאַרטרויטער, ציטערדיקער פרוי.

אֶל . . .

וְרָדִים עַל־גַּבֵּי רָאשֵׁיכֶן, –
בְּשׁוּרוֹת דּוֹמְמוֹת בְּהִירוֹת
אַל־נָא־עוֹד בְּחַיַּי תַּעֲבֹרְנָה
וְאַל־נָא תְעוֹרֵרְנָה שְׁמִי!
כְּבָר אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ אֶתְכֶן
וְדָבָר אֵין לִי עוֹד בִּשְׁבִילְכֶן.
שִׂמְחָתִי עִם עֵינַיִם־שֶׁל־יֶלֶד
בְּבֵית־הָעוֹלָם הֶחָבִיב
שֶׁל חִיּוּכֵיכֶן כְּבָר קָבַרְתִּי.
וְאַתֶּן, בְּדוֹמֶה לִמְקוֹנְנוֹת,
בְּיָדַיִם חִוְּרוֹת פְּכוּרוֹת,
הָעֵינַיִם כְּבוּיוֹת וְעִם דֶּמַע,
בִּשְׂמָלוֹת אֲפֵלוֹת וּטְהוֹרוֹת,
וְעִם אֵפֶר הַסְּתָו בְּרָאשִׁים, –
אַל תִּבְכֶּינָה לִפְנֵי סַף בֵּיתִי,
אַל תִּתְבַּעְנָה אֶת מַה שֶּׁלָּקַחְתִּי מִכֶּן
וְאֶת מַה שֶּׁבְּעַצְמְכֶן נְתַתֶּן לִי.
וַאֲנִי בְּעַד דִּמְעוֹתֵיכֶן הֵן שִׁלַּמְתִּי
בִּזְהָבוֹ שֶׁל קֵיצִי.
וְעַכְשָׁו הֲלֹא סְתָו, –
הַזָּהָב מְפֻזָּר כְּאָבָק עִם הָרוּחַ:
וְעַכְשָׁו הֲלֹא סְתָו שֶׁל חַיַּי.
וְעַכְשָׁו הֲלֹא עֶרֶב – עַרְבִּי.
וְעַכְשָׁו חַלּוֹנִי מְצֹעָף
לִקְרַאת לֵיל בְּוִילוֹן, –
עוֹד מְעַט וְאֶשְׁכְּבָה לִישׁוֹן.

צו...

מיט רויזן אויף אייערע קעפּ, —
אין שטילע, אין ליכטיקע רייען,
ניט שלייכט מער פאַרביי דורך מיין לעבן
און וועקט ניט מיין נאָמען!
איך הער שוין אייך ניט,
איך האָב שוין מער גאָרניט פאַר אייך.
און מיין פרייד מיט די קינדערשע אויגן
האָב איך אויפן ליבן בית-עולם
פון אייערע שמייכלען באַגראָבן.
און איר, ווי די קלאָגמוטערס,
מיט בלייכע פאַרבראָכענע הענט,
די אויגן פאַרלאָשן, מיט טרערן,
אין טונקעלע ציכטיקע קליידער,
מיט אַש פונעם האַרבסט אויף די קעפּ, —
ניט וויינט פאַר מיין שוועל
און מאָנט ניט, וואָס איך האָב גענומען פון אייך,
און וואָס איר אַליין האָט געגעבן.
איך האָב דאָך פאַר אייערע טרערן באַצאָלט
מיטן גאָלד פון מיין זומער.
און איצט איז דאָך האַרבסט, —
דאָס גאָלד איז צעשטויבט מיטן ווינט:
און איצט איז דאָך האַרבסט פון מיין לעבן.
און איצט איז אָוונט — מיין אָוונט.
און איצט איז מיין פענצטער פאַרצויגן
אויף נאַכט מיט אַ פאָרהאַנג, —
און באַלד גיי איך שלאָפן.

הוֹ, אֵלִי, שֶׁתִּשְׁלַח רַק שֵׁנָה לְעֵינָי!
וְאַתֶּן, הַבִּלְתִּי־מֻשָּׂגוֹת,
עִם כַּנְפֵי הַצָּחוֹר הַפְּרוּשׂוֹת, –
הַדְּמֻיּוֹת הַקַּלּוֹת הַצְּעוּפוֹת,
שֶׁתָּבֹאנָה רַק פַּעַם אַחַת בַּחֲלוֹם
אֶל הַדָּם הַצָּעִיר וְהָעֵר,
שֶׁאֶתְכֶן הֵן רָאָה זֶה דָּמִי, –
אַל־נָא־עוֹד תְּרַפְרֵפְנָה מֵעַל לִשְׁנָתִי
וְאַל־נָא תְעוֹרֵרְנָה מַרְגּוֹעַ לֵילִי!
וְאַל־נָא תְעוֹרֵרְנָה מְנוֹחַ יוֹמִי –
זֶה יוֹמִי יוֹם־הַחֹרֶף, –
בְּעֵת בַּחֲמִימוּת אַחֲרוֹנָה,
בְּזֹהַר שִׁמְשׁוֹ שֶׁל עוֹלָם,
יָשִׁישׁ לִי אֵשֵׁבָה סָמוּךְ אֶל הַשַּׁעַר,
מַכְסִיף, לְעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם,
וּבְחֵיקִי, בְּחִיּוּךְ שֶׁל שַׁלְוָה,
אֶת נֶכְדִּי הַקְּטַנְטַן אַחֲזִיקָה,
וְאַבִּיטָה מֵעַל לְרֹאשִׁישׁוֹ
אֶל עַרְפִלֵּי הַמֶּרְחָק הַנִּצְחִי.

אַ, גאָט, שיק נאָר שלאָף מיינע אויגן!
און איר, ניט־דערגרייכטע,
מיט ווייסע און אָפענע פליגל, —
פאַרשלייערטע לייכטע געשטאַלטן,
וואָס קומען נאָר איינמאָל אין חלום
צום יונגן און וואַכיקן בלוט,
וואָס איך האָט מיין בלוט דאָך געזען, —
ניט פלאַטערט מער איבער מיין שלאָף
און וועקט ניט די רו פון מיין נאַכט!
און רעגט ניט די רו פון מיין טאָג —
דעם טאָג פון מיין ווינטער, —
ווען איך וועל אין וואַרעמקייט לעצטער,
אין שיין פון דער זון פון דער וועלט,
אַן אַלטינקער זיצן ביים טויער,
אַ גרויער, פאַר גאָט און פאַר לייטן,
אין שוים מיט אַ רויקן שמייכל
מיין קליינינקן אייניקל האַלטן
און קוקן אַריבער זיין קעפּל
אין נעפּל פון אייביקע ווייטן.

אַרְכִּין עָמֹק

אֲנִי שׂוֹנְאֵךְ!... אַךְ עֵת מְנַעֲנֵעַ וּמְנַשֵּׁק
הַיֶּלֶד הַקָּטָן חִוֵּר בְּשַׁלְוָתוֹ רוֹדֵם
פּוֹקֵחַ רֶגַע אֶת עֵינָיו וְרֶגַע הוּא עוֹצֵם
וּבִשְׂפָתַיִם יְשֵׁנוֹת הוּא אֶת שָׁדֵךְ יִינַק –

וּמֵעֵינַיִךְ הַדְּמָעוֹת נוֹטְפוֹת עַל הָעוֹלָל
וּמַרְטִיבוֹת פָּנָיו רַכּוֹת בְּטַל־דְּמָעוֹת הַזָּךְ –
אַרְכִּין עָמֹק אֱלֵי רַגְלַיִךְ, אִמָּא, הִנֵּה כָּךְ
רֹאשִׁי זֶה הַחוֹטֵא־חוֹטֵא, רֹאשִׁי זֶה הָאֻמְלָל!

דאַן בייג איך טיף

איך האָב דיך פיינט !... נאָר ווען פאַרוויגט און צערטלעך איינגעקושט,
דאָס קליינע בלאַסע קינד אין שטילער שמייכלדיקער רו
אַ רגע — עפנט אויף די אייגעלעך, אַ רגע — מאַכט זיי צו
מיט שלאָפעדיקע ליפלעך ציט זיך צו דיין ברוסט —

און פון די אויגן דיינע טרערן רינען שטיל אַראָפּ,
דאָס קינדערש פּנימל באַטויענדיק מיט טרערן־טוי —
דאַן בייג איך טיף צו דיינע פיס, אַ מאַמע, אָט אַזוי
מיין זינדיקן, מיין זינדיקן, מיין אומגליקלעכן קאָפּ !

כֵּן עֵינַי אַחֲרֵיכֶן כָּל מָקוֹם תְּדַלֵּקְנָה

כִּלְאַחַר הַיּוֹנִים חֲתוּלִים בַּחֲצַר־בַּיִת
מְדַלְּקִים עֵינֵיהֶם יְרֻקּוֹת אֶל הַגָּג –
כֵּן עֵינַי אַחֲרֵיכֶן כָּל מָקוֹם תְּדַלֵּקְנָה
וּבָכֶן נִנְעָצוֹת בָּרַקּוֹת בִּירַקְרַק.

בֹּאנָה־בֹּאנָה בְּהִתְקָרְבוּתְכֶן לְשַׂמֵּחַ,
בֵּאלֹהִים, כָּל אַחַת בְּעֵינַי הִיא טוֹבָה;
מִדְּמִי הָאֹפֶל לוּ תִּשְׁמַע רַק הַזַּעַק,
אוֹתִי לוּ יַקְשִׁיבוּ דָּמָהּ וַחֲלָבָהּ.

וְהַזֹּאת הָאַחַת – לְרַגְלֶיהָ אַנִּיחָה
עַשְׁרוּתִי כָּל־כֻּלָּהּ – עַצְמוֹתַי וּבְשָׂרִי,
וְגַם אֵת חָכְמָתִי – זֶה הַחֵץ וְהַקֶּשֶׁת,
וְגַם אֵת זְקָנִי – גַּבְרוּתִי וְכִתְרִי.

בְּהָרֵי הֲרָרִים כְּנָפַיִם שֶׁל לַהַט
בְּשָׁדֶיהָ הַקְּרִירִים אֶת הָאֵשׁ אַעֲלֶה,
בַּשַּׁוְעָה הָרַכָּה חוֹתַם־פְּלָד אֶטְבַּע
בִּלְהִיטָהּ, גִּיל שֶׁל אֵשׁ מוּל הַגִּיל הַמְכַלֶּה.

וְעֵת מֹתֶן מוּל מֹתֶן גְּלוּיִים יְסֻנְוָרוּ,
מוּכָנִים וּבְשֵׁלִים כְּקָמָה בִּזְהָבָהּ,
אֶתְבַּהֵק, אֶתְבַּהֵר, אֶתְבָּעֵר וְאֶדָּלְקָה
כִּפְתִילַת הַפִּשְׁתָּן בְּתוֹךְ נֵר־הַשַּׁוְעָה.

וְגוּפִים, גּוּפִים שְׁנַיִם – כִּזְהַב אֲלָמוֹתַיִם
מְכֻסִּים בְּשָׁמַיִם – זְכוּכִית עֲמוּמָה,
בְּאֶנְקַת הַיְלָלָה הַסְּתָוִית מִן הַדֶּשֶׁא
יִגְוְעוּ וְיָמוּתוּ מִיתָה דְּמוּמָה.

מיינע אויגן אין אייערע שלייפן...

ווי נאָך טויבן די קעץ אויף די הויפן
ברענען גרין מיט די אויגן צום דאַך —
מיינע אויגן אין אייערע שלייפן
ברענען גרין פון מיין ערדישער פלאַך.

קומט מיט אייער דערנענונג דערפרייען,
ווי פּאָר גאָט, זייט איר אַלע מיר גוט;
פון מיין פינצטערן בלוט די געשרייען
זאָל נאָר הערן איר מילך און איר בלוט.

און צו איר פּאָר די פיס וועל איך לייגן
מיין עשירות — מיין הוילן געביין,
און מיין חכמה — מיין פייל און מיין בויגן,
און מיין באָרד — מיין מאַנסבילשע קרוין.

מיט די הויפנס געצונדענע פליגל,
וועל איך צינדן די קאַלטלעכע בריסט,
ווייכער וואַקס, הייסער שטאָלענער זיגל,
פרייד פון פייער און פרייד וואָס פאַרוויסט.

און אַז אָפּענע בלענדן די לענדן
מיטן גאָלד מיטן צייטיקן גרייט,
וועל איך אויפלייכטן, ברענען און בלענדן
ווי פון וואַקס-ליכט דער ליינענער קנויט.

און צוויי לייבער — צוויי גאָלדענע גאַרבן,
אונטער הימלען — פאַרוויכערטן גלאָז,
זאָלן שטילע פאַרשטאַרבן און שטאַרבן
אין דעם יאָמער פון האַרבסטיקן גראָז.

בַּלָּדָה שֶׁל זוּג

הֵם עָזְבוּ הָאוּלָם וְקָהָל רַעֲשָׁן,
כִּי־עַל־כֵּן הוּא צָחַק אֶל אִשָּׁה עִם שׁוֹשָׁן

מְנֹעָץ בַּשְּׂעָרוֹת – אֲשֶׁר הִיא שְׂנֵאָה,
וּשְׁנֵיהֶם הֵם עָזְבוּ בֵּית יָדִיד וְרֵעָה.

וּמִיָּד לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ אֶת הַסַּף,
אֶת עֵינֶיהָ־אָפֹר כְּמִין צֹהַב שָׁטַף –

כְּסַכִּין הֶחָלוּד שֶׁנִּשְׁלַף וּבִצְבֵּץ
מִתַּחְתִּית כּוֹבָעָהּ בִּבְשָׂרוֹ לְהִנָּעֵץ.

וְעַל־גַּב הַמַּעֲלוֹת שָׁם לִוְּתָה הַשְּׁתִיקָה
זוּג זָרִים, שֶׁהִפְרִידָה אֵיבָה מְעִיקָה.

וּלְמַטָּה בָּרְחוֹב הִשְׁתַּטַּח לִפְנֵיהֶם
לֵיל־שֶׁל־שֶׁלֶג וְשֶׁלֶג מַרְבַד לְרַגְלֵיהֶם,

וּפְנָסִים לְבָנִים. וְהָלְכוּ מַהֵרָה
עִם הַשֶּׁלֶג הָרְחֵק, וְהִנִּיחוּ שְׁדֵרָה

עֲקֵבוֹת נִפְרָדִים בַּמִּצְעָד הַמַּחֲרִישׁ:
צַעֲדֵי הָאִשָּׁה וּצְעָדָיו שֶׁל הָאִישׁ.

באַלאַדע פון צוויי

זיי האָבן פאַרלאָזן דעם רויש און דאָס הויז,
ווייל ער האָט געלאַכט צו דער פרוי מיט דער רויז,

פאַרשטעקט אין די האָר — און וואָס זי האָט זי פיינט,
און זיי האָבן ביידע פאַרלאָזן די פריינט.

און ווי נאָר זיי זיינען אַריבער די שוועל,
די גרוי פון איר אויג האָט פאַרגאָסן אַ געל —

אַ ראָסטיקער מעסער פון אונטער איר הוט,
וואָס האָט מיט זיין ראָסט אים פאַרשטאָכן ביז בלוט.

און איבער די טרעפּ האָט אַ שווייגן באַגלייט
צוויי פרעמדע, וואָס זיי האָט אַ שנאה צעשיידט.

און אונטן אין גאַס איז געלעגן פאַר זיי
אַ שנייאיקע נאַכט און אַ טעפּיך פון שניי

און ווייסע לאַמטערנעס. און זיי זיינען גיך
אַוועק מיטן שניי, און געלאָזט הינטער זיך

צוויי רייען פון טריט און צעשיידט אויף אַ שפּאַן:
די טריט פון אַ פרוי און די טריט פון אַ מאַן.

שָׁכַח...

הוּא הִתְהַלֵּךְ וְהִתְהַלֵּךְ לוֹ
בְּאַפְרוּרִית שְׁאוֹן הָעִיר,
כָּתֵף אַחַת שֶׁלּוֹ מֻשְׁפֶּלֶת
וְעֶצֶב צַעֲדוֹ הִגְרִיר.
וּבַעֲקֵב רַגְלוֹ זָחַל לוֹ
מִשֶּׁל אִשְׁתּוֹ דִּבּוּר זוֹעֵף
וְהוּא פִּעְפֵּעַ כִּמְנַצֵּחַ,
וְהוּא הִשְׁרִיף גּוּפוֹ עָיֵף.
וְרֵיקָנוּת קָדְחָה בַּמֹּחַ.
בַּלֵּב רַק גּוּשׁ כָּבֵד־אָפֵל
בִּכְאֵב אִלֵּם נָגַס בְּצַעַר,
עִוָּה אֶת פִּיו לִבְכִי אָבֵל.
וְעֵת לִקְצֵה הָעִיר הִגִּיעַ
מִיָּד הִרְגִּישׁ קְרִירוּת קַלָּה,
חִכּוֹ טָעַם מְתִיקוּת הַבֹּסֶר
שֶׁל סְתָו. עוֹלָם לוֹ נִתְגַּלָּה.
הָעֵשֶׂב הַנּוֹבֵל בְּצֹהַב
בִּירֶק אַחֲרוֹן הִבְהֵב...
וְהוּא חַיָּיו עִם כָּל הַצַּעַר
הִמְשִׁיל לָעֵשֶׂב – וְיִבֵּב.
וְהוּא בָּכָה, שָׁפַךְ בְּשֶׁטֶף
הַרְבֵּה דְּמָעוֹת, דְּמָעוֹת טוֹבוֹת,
הָרוֹחֲצוֹת מִשְׁקַע הַנֶּפֶשׁ
וְכָל שָׂרִיד שֶׁל מַכְאוֹבוֹת.
וְעֵת אֶת הַדְּמָעוֹת נִגֵּב לוֹ
בְּכַף יָדוֹ מֵעַל עֵינָיו,

פאַרגעסן...

ער איז געגאַנגען און געגאַנגען
דורך גרויען טומל פון דער שטאָט,
זיין אַקסל איז אים נאָכגעהאַנגען,
און אומעט האָט געשלעפּט זיין טראָט.
און נאָך זיין טראָט איז נאָכגעקראָכן
אַ וואָרט אַ בייזער פון זיין ווייב
און נאָכגעצישעט מיט נצחון,
און שאַרף געבריט זיין מידן לייב.
אַ פוסטקייט האָט אין קאָפּ געבויערט.
אין האַרץ נאָר טונקל אין אַ קנויל
אַ שטומער ווייטיק האָט געטרויערט
און אין געוויין געקרימט זיין מויל.
און ווען ער איז עק־שטאָט געקומען,
האָט ער דערפילט אַ לייכטע קעלט,
און טערפּקע זיסקייט אויפן גומען
פון האַרבסט. האָט ער זיך אָפּגעשטעלט.
ביי זיינע פיס האָט וועלק און קויטיק
דאָס גראָז מיט לעצטער גרין געחנט...
האָט ער זיין לעבן מיט זיין ווייטיק
צום גראָז פאַרגליכן — און געוויינט.
ער האָט געוויינט מיט גוטע טרערן,
וואָס וואַשן אוים מיט זייער גאָס
ביז פונעם דעק דעם מינדסטן קערן
פון זאָט דעם ווייטיק און פאַרדראָס.
און ווען ער האָט פון זיינע אויגן
די טרערן מיט דער האַנט געווישט,

עַל שְׂפָתוֹתָיו קַל הִתְמַתֵּחַ
חִיּוּךְ בְּדֶמַע מְעֹרָב.
עִם הַחִיּוּךְ וְרוּם־הַנֶּפֶשׁ
עָבַר בְּדֶרֶךְ כָּל הָעִיר
הַבַּיְתָה – וְשִׁכְמוֹ מוּרֶמֶת
וּבְצַעֲדוֹ קַלּוּת, אֲוִיר.
בִּפְנֵי אָדָם רַבִּים הִבִּיט הוּא
וְרַק טוֹבוֹת בָּהֶם רָאָה.
וְהוּא הִרְגִּישׁ – בְּטוּב רוּחוֹ בּוֹ
כִּי זֶה הַטּוֹב תָּמִיד הָיָה.
וְהוּא שָׁכַח כִּי מִן הָרֹעַ
שֶׁבְּמִלִּים בִּלְבַד נִכְעַס...
וְהוּא בַּמַּדְרֵגוֹת בְּשֶׁקֶט
עָלָה, פָּתַח דַּלְתּוֹ, נִכְנַס...
וְגַם אִשְׁתּוֹ – הִיא כְּבָר שָׁכְחָה.
תַּלְתַּל לָהּ עַל מִצְחָהּ חָמַק,
וּלְאוֹר הָעֲשָׁשִׁית בְּצֹהַב
יָשְׁבָה וְלוֹ תִּקְּנָה פִּזְמָק.

האָט אויף זיין מויל זיך לייכט פאַרצויגן
אַ שמייכל מיט דער טרער געמישט...
און מיט דעם שמייכל און דערהויבן,
איז ער געגאַנגען דורך דער שטאָט
אַהיים — זיין אַקסל אויפגעהויבן,
מיט לופט און לייכטקייט אין זיין טראָט.
ער האָט אין אַלעמענס געזיכטער
געקוקט און האָט נאָר גוטס געזען,
און האָט געפילט — אַן אויפגעריכטער, —
אַז גוטס איז אַלעמאָל געווען.
ער האָט פאַרגעסן, אַז אַפילו
דאָס בייז קען אויך אין ווערטער זיין...
און איז אַרויף מיט טרעפּלעך שטילע,
זיין טיר געעפנט און אַריין...
און — אויך זיין ווייב האָט שוין פאַרגעסן.
ווי שטענדיק ביזן אויג אַ לאָק,
איז זי ביים געלן לאָמפּ געזעסן
און האָט געצירעוועט זיין זאָק.

מָה אֹהַב

מָה אֹהַב הַנָּשִׁים שֶׁעֻבָּרוֹת הֵן,
עִם כְּרֵסָן חֲדוּדָה וְתוֹפַחַת,
עֵת גּוּפִים בְּכִפְלַיִם נוֹשְׂאוֹת הֵן,
כַּפָּרוֹת בַּבִּקְעָה הַפּוֹרַחַת.

מַה בִּטְחָה גְדוֹלָה בָּן נִשְׁקֶפֶת
בָּעֵינַיִם, עֵינוֹת הַקַּרְנַיִם!
הֵן רָחוֹת בְּחָלָב וּבְרֶפֶת,
כִּבְיוֹם־קַיִץ בִּשְׁעַת בֵּין־עַרְבַּיִם.

וְאַתָּה שֶׁעֵינֶיךָ הִפְלִידוּ,
הֵן תִּשְׁכַּח עֵת פִּצָעֶיךָ יִזְעָקוּ,
כִּי צִיצֵי דַדֵּיהֶן שֶׁהִוְרִידוּ
עַל־גַּבֵּי שִׂפְתוֹתֶיךָ הָדְלָקוּ.

איך האָב ליב

איך האָב ליב די מעוברתע ווייבער
מיט די בייכער פאַרשפּיצט און געשוואָלן,
ווען זיי שלעפּן די טאָפּלטע לייבער
ווי די קי אויף די גראָזיקע טאָלן.

וועלכע זיכערקייט טראָגן זיי אַלע
אין די אויגן, וואָס שטראַלן ווי קוואַלן!
זיי שמעקן מיט מילך און מיט קאַלע,
ווי זומער פאַרנאַכט אין די שטאַלן.

דו, מיט די אויגן ווי שטאָלענע שפּיצן,
דו פאַרגעסט ביי דער שׂרפה פון וווּנדן,
אַז די רויזן פון זייערע ציצן,
זיינען אויף דיינע ליפּן געצונדן.

עִם שֶׁמֶשׁ...

עִם שֶׁמֶשׁ בֹּקֶר קָמָה, עִם שֶׁמֶשׁ לִי זָרְחָה,
עִם שֶׁמֶשׁ בָּעֵינַיִם לִוַּתְנִי לֶעָמָל.
עִם שֶׁמֶשׁ פְּגַשְׁתַּנִי – כְּנֵר אִשּׁוֹ דָעֲכָה,
עִם שֶׁמֶשׁ חִיּוּכִים לִי עָרְכָה שֻׁלְחַן הַדָּל.

בְּכָל שִׁמְשָׁה הַשֶּׁמֶשׁ, בְּכָל צַלַּחַת שֶׁמֶשׁ,
וְעַל סַכִּין וָלֶחֶם וְעַל שֻׁלְחָן לָבָן.
כֻּלָּה הַחֲזוּיָה לִי, בְּשֶׁמֶשׁ טְוּיָה לִי,
מוּל אֵשׁ טְהוֹר יָדֶיהָ כְּמוֹ שְׁקֵדִים רֵיחָן.

בְּרוּכוֹת לִי הַיָּדַיִם נָקוּ וְגַם טָהֲרוּ,
כָּל הַשִּׁמְשׁוֹת קוֹרְנוֹת מִן יָדֶיהָ הַטְּהוֹרוֹת.
וְשֶׁמֶשׁ עִם הָאַהַב וְעִם עָמָל חָבְרוּ,
בְּעָנְיִי וּבַשֶּׁלֶו יַקְרִינוּ הַקִּירוֹת.

מיט זונען...

מיט זונען אויפגעשטאַנען, מיט זונען אויפגעלויכטן,
מיט זונען אין די אויגן מיך צו דער מי באַגלייט.
מיט זונען מיך באַגעגנט — אַ ליכט אַן אויסגעהויכטן,
מיט זונען אין די שמייכלען מיין טיש פאַר מיר געגרייט.

אין אַלע שויבן זונען, אין אַלע טעלער זונען,
און אויף מיין ברויט און מעסער און אויפן ווייסן טיש.
מיין כלה — מיין באַשערטע, מיט זונען דורכגעשפּונען,
די ריינע הענט ביים פייער, ווי מאַנדלען שמעקן פריש.

געבענטשטע הענט ביים פייער — געשייערט און געריינקט,
און אַלע זונען לייכטן פון אירע ריינע הענט.
און זונען מיט דער ליבשאַפט און מיט דער מי פאַראייניקט.
אין אָרעמקייט אין שטילער פאַרשטראַלן מיינע ווענט.

בְּדִידוּת

הָעֵשֶׂב דּוֹמֵם וְרָטֹב וְאָפֹר מִטְלָלִים.
הַשְּׁבִיל מִתְמַשֵּׁךְ אֶל הַיָּם וְהוּא צַר וְדָרוּךְ הוּא,
מַלְבִּין בַּלְּבָנָה. וּכְצִלִּי שֶׁלְּצִדִּי פֹּה כָּרוּךְ הוּא
קְטַנָּה, נֶאֱמָנָה וְדוֹמֶמֶת אִתִּי מְהַלֶּכֶת אִשָּׁה.

הַיָּם פֹּה בּוֹדֵד. וּבְדוּדוֹ זוֹעֲקִים הַגַּלִּים
לַלְּבָנָה. הַבְּדִידוּת אֳנִיּוֹת אֶל הַחוֹף מְטַלְטֶלֶת.
בּוֹדֵדָה הַלְּבָנָה עַל־פְּנֵי תְּהוֹמוֹת מְטַיֶּלֶת,
כְּמוֹתִי וּכְמוֹת הָאִשָּׁה שֶׁלְּצִדִּי – מַחֲרִישָׁה.

עַל חַלּוֹן בֵּיתִי

עַל חַלּוֹן בֵּיתִי הַקַּר וְהַשָּׁחֹר
מִתְעוֹפֵף וּמִתְפַּרְפֵּר פַּרְפַּר צָחֹר,
מִתְפַּלֵּל וּמְפַלֵּל דּוּמָם לַחְדֹּר
אֶל מְנוֹרָתִי, אֶל מְנוֹרָתִי.

קַר הָעֶרֶב, קַר הָעֶרֶב וְאָפֵל,
וְאָפֵל־אָפֵל יִהְיֶה גַּם זֶה הַלֵּיל:
בּוֹא, פַּרְפַּר, וְהִכָּנֵס, לְךָ יָהֵל
אוֹר מְנוֹרָתִי, אוֹר מְנוֹרָתִי.

עלנט

דאָס גראָז איז שטיל און פייכט און גרוי פון טוי.
דער שטעגל ציט צום ים אַ שמאָלער, אויסגעטראָטן,
אין דער לבנה ווייס. און ווי מיין שטילער שאָטן,
שטיל, קליין, געטריי גייט ביי מיין זייט אַ פרוי.

דער ים איז עלנט. און זיין עלנט שרייט
צו דער לבנה. עלנט פירט צום האַפן שיפן.
אין עלנט וואַנדלט די לבנה איבער טיפן,
ווי איך און ווי די פרוי — מיין שאָטן ביי מיין זייט.

אויף מיין פענצטער

אויף מיין קאַלטן שוואַרצן פענצטער
שוועבט אַ שמעטערלינג אַרום,
צאַפּלט זיך און בעט זיך שטום
צו מיין לעמפּל, צו מיין לעמפּל.

קאַלט און פינצטער איז דער אָוונט —
און די נאַכט וועט פינצטער זיין:
קום מיין שמעטערלינג אַריין,
צו מיין לעמפּל, צו מיין לעמפּל.

עָרִים, אֲרָצוֹת

עָרִים, אֲרָצוֹת וּמְדִינוֹת, יַמֵּי תְכֵלֶת,
פָּנִים, חִיּוּכִים וּמִלִּים שֶׁל תּוֹחֶלֶת, —
בָּרְחוּ מֵאִתִּי יוֹם אֶחָד מִשֶּׁכְּבָר,
אֶל עֵמֶק רָחוֹק שֶׁמֵּעֵבֶר לָהָר.

אֶרְאֶה רַק מִבַּעַד לִמְחִיצָה מְעֻרְפֶּלֶת
עֵינַיִם רַק שְׁתַּיִם, עֵינַיִם שֶׁל יֶלֶד,
כִּשְׁתַּיִם כְּבָשִׂים שֶׁנִּתְעוּ בַּמֶּרְחָק
בְּאֵיזֶה מֶרְחָק אֵינְסוֹפִי וּמֻשְׁלָג.

שטעט און לענדער

די לענדער און ימען, די שטעט און די ערטער,
געזיכטער און שמייכלען און ווערטער, —
זיי זיינען אַוועק פון מיר ערגעץ, אַמאָל,
אין עפּעס אַ ווייטן טאָל.

איך זע נאָר דורך לויטערן נעפּל פאַרצויגן
צוויי קינדערש פאַרטרויערטע אויגן —
פאַרבלאָנדזשעטע שעפּסעלעך שוואַרצינקע צוויי
אין עפּעס אַ וועלט פון שניי.

אֶעֱמוֹדָה בְּשַׁעַר בֵּיתִי לְבָדָד

אֶעֱמוֹדָה בְּשַׁעַר בֵּיתִי לְבָדָד,
הַבַּיְתָה פְּנִימָה לָבוֹא כִּי אֶפְחַד.

בֵּיתִי נֶעֱזָב וּמוּמָת וּמְדֻכָּא,
מֵעַל לַחַלּוֹן בִּשְׁלָגִים מְשֻׁקָּע,

כָּל קִיר כְּמוֹ קֶרַח קָפוּא הוּא וָקַר
וְאֵת הָרִצְפָּה מְכַרְסֵם הָעַכְבָּר:

וּמִישֶׁהוּ בַּחֲדָרִים מְהַלֵּךְ,
חִוֵּר וְאִלֵּם צְעָדָיו מְשָׁרֵךְ,

וְהוּא מִסְתַּכֵּל וּמַבִּיט בַּמַּרְאָה
וְהוּא נֶאֱנָח מִצָּרָה נִסְתָּרָה;

כּוֹרֵעַ לִפְנֵי מִטָּתִי הָרֵיקָה,
שׁוֹלֵחַ יָדוֹ בִּתְחִנָּה דְבֵקָה.

וְהוּא לִי מַזְכִּיר חֲטָאִים לִבְלִי־חֹק
וְהוּא מִתְיַפֵּחַ כְּתִינוֹק, כְּתִינוֹק.

איך שטיי ביי מיין טויער אַליין

איך שטיי ביי מיין טויער אַליין,
אין הויז האָב איך מורא צו גיין.

מיין הויז איז פאַרלאָזן און טויט,
ביז איבער די פענצטער פאַרשנייט,

די ווענט מיינע זיינען אין אייז,
דעם דיל מיינעם גריזשען די מייז:

און עמעץ אַ בלייכער און שטום
שפּאַנט איבער די צימערן אום

און קוקט אין דעם שפּיגל זיך איין
און זיפצט אין פאַרבאָרגענעם פּיין;

און קניט פאַר מיין ליידיקן בעט,
און שטרעקט זיינע הענט אין געבעט.

און רעדט פון געטוענע זינד
און וויינט ווי אַ קינד, ווי אַ קינד.

בָּאֶוֶנְיוּ בִּי

בָּאֶוֶנְיוּ בִּי, לְאַחַר יוֹם שֶׁל שֶׁמֶשׁ לָהָב,
הֶעֱלָה אָדָם אוֹר בְּפָנָס שֶׁבְּקֶרֶן רְחוֹב;

וּלְאוֹר הַפָּנָס, רוֹעֲשִׁים וּפְרָאִים, בִּלְבוּשׁ בְּלוֹי,
שִׂחֲקוּ יְלָדִים, מְלֻכְלְכֵי הַפַּרְצוּף, בְּקַאוּבּוֹי;

וְסָבִיב חַלּוֹנוֹת וּשְׁלָטִים שָׁם הִקְרִינוּ אוֹרָם
עַל קִירוֹת אֲבָנִים, עַל כְּבִישֵׁי הָאַסְפַּלְט בַּאֲפֹרָם.

וּבָאוֹר שֶׁבָּהַק, בָּאָבָק, בְּשַׁרְשֶׁרֶת רְעִישָׁה,
הִתְהַלְּכוּ הַזּוּגוֹת וּשְׂמָלוֹת הִתְרַשְׁרְשׁוּ בִּלְחִישָׁה,

וְקוֹלוֹת הִדְהֲדוּ, צָחֲקוּ בְּקוֹל רָם נְעָרוֹת,
וּבַלֵּיל עֵינֵיהֶן בּוֹעֲרוֹת, עֵינֵיהֶן בּוֹעֲרוֹת.

*

בָּאֶוֶנְיוּ בִּי, מִתּוֹךְ טֶנֶמֶנְט־הָאוּז הָעֲנָק,
בְּשִׂמְלוֹנֶת שֶׁל מֶשִׁי יָצְאָה נַעֲרָה, בִּלְבוּשׁ דַּק,

וְהָלְכָה לִפְנֵי שַׁעַר הַבַּיִת בְּצַעַד מָדוּד,
אַךְ עֵינֶיהָ רָשְׁפוּ וּבִקְשׁוּ וְצִפּוּ לֶחָמוּד...

בָּא לוֹ בּוֹי מִן הָרְחוֹב וְצַעֲדוֹ הַקָּלִיל הוּא חִנֵּן,
וְשִׁיר־זֶמֶר עַלִּיז מִבְּעַד לַשִּׁנַּיִם סִנֵּן...

עווענױ בי

אויף דער עווענױ בי, נאָך אַ זון־הייסן טאָג,
האָט געצונדן אַ מענטש דעם לאָמטערן פון ראָג;

און בײַם שײַן פון לאָמטערן פרײַ, רױשיק און װילד
האָבן קינדער פאַרשמירטע אין קאָובאָים געשפּילט;

און אַרום האָבן פענצטער און שילדן געשטראַלט
אויף די שטײנערנע װענט, אויפן גרויען אַספאַלט.

און אין שײַן און אין שטויב אין אַ רױשיקער קײט
האָבן פּאָרלעך שפּאַצירט, האָבן קלײדלעך געװײט,

האָבן קולות געהילכט, האָבן מײדלעך געלאַכט,
האָבן אויגן געברענט אין דער נאַכט, אין דער נאַכט.

*

אויף דער עווענױ בי, פון אַ טענעמענט־הויז,
אין אַ זײַדענעם קלײד איז אַ מײדל אַרויס

און געשפּאַנט פאַרן הויז מיט געמאָסטענע טריט,
נאָר איר בליק האָט געזוכט און געװאַרט און געבליט...

איז אַ באַי פון דער גאַס באַלד געקומען צו גײן,
האָט אַ לוסטיקע לידל געפײַפט דורך די צײן,

וְהִכִּירָה מִיָּד הַנַּעֲרָה אֶת הַבּוֹי הַמָּתוֹק,
וּבְשִׂמְחָה הִיא יָדֶיהָ הוֹשִׁיטָה אֵלָיו מֵרָחוֹק,

וְהַזּוּג הֶחָדָשׁ, בִּזְרוֹעוֹת בְּאַהֲבָה שְׁלוּבוֹת,
הִצְטָרֵף לַשַּׁרְשֶׁרֶת שֶׁל בּוֹיִים וְשֶׁל אֲהוּבוֹת.

*

בָּאֶוֶנְיוּ בִּי, בְּעִגּוּל מְסֻגָּר מִסָּבִיב,
אֲנָשִׁים נֶעֶמְדוּ עֲגוּמִים וּבְסֵבֶר מַעֲצִיב;

וְיַלְדּוֹן קְטַנְטַן, שֶׁקּוֹלוֹ מְצֹרָד וְעָלוּב,
הָיָה שָׁר שָׁם שִׁיר־זֶמֶר בְּיִידִישׁ, שִׁיר־זֶמֶר עָצוּב:

'יְהוּדִים, שִׁפְכוּ דֶּמַע עַל זֶה הָאָסוֹן שֶׁקָּרָה,
שֶׁהָאֵשׁ פָּרְצָה פֶּתַע לְמַעְלָה, בִּפְלוֹר עֲשָׂרָה,

וְשָׂרְפָה אֲחוֹתֵנוּ כָּלִיל, רַק אֶפְרָהּ לְהַשְׁאִיר...'
וְהִנֵּה, נַעֲרָה בְּעַד סֶנְט לָהּ קָנְתָה אֶת הַשִּׁיר,

וּמִתּוֹךְ הָעִגּוּל הִיא יָצְאָה וּבְרֹב רְגִישָׁה
זִמְרְרָה הַנַּעֲרָה אֶת הַזֶּמֶר בַּחֲשַׁאי, בִּלְחִישָׁה.

*

בָּאֶוֶנְיוּ בִּי, בְּסָמוּךְ לָרְחוֹב הַיּוּ"ד־דָּלֶ"ת,
שָׁם עָמַד לוֹ הַזּוּג. הִיא חִוֶּרֶת כָּלָה וְנִבְהֶלֶת,

האָט דאָס מיידל דעם באַי פון דער ווייטן דערקענט
און מיט פרייד און פאַרשעמט אים געצויגן די הענט.

און אַ פּאָרל אַ נייע, געאָרעמטערהייט
איז געשלאָסן אַריין אין דער רוישיקער קייט.

*

אויף דער עוועניו בי, אין אַ רעדל אַרום,
זיינען מענטשן געשטאַנען פאַרטרויערט און פרום;

און אַ קליינינקער ייִנגעלע, הייזעריק, מיד,
האָט געזונגען אַ טרויעריק ייִדישע ליד:

„ייִדן, יאָמערט פון אומגליק, וואָס אונדז איז געשען,
אויפן צענטן פלאָר איז דער פייער געווען,

און דער פייער האָט אונדזערע שוועסטער פאַרברענט...״
האָט אַ מיידל געקויפט דאָס ליד פאַר אַ סענט,

איז פון רעדל אַרויס, און מיט טיפן געפיל
האָט דאָס מיידל געזונגען דאָס ליד אין דער שטיל.

*

אויף דער עוועניו בי, ביי דער פערצנטער גאַס,
איז געשטאַנען דאָס פּאָרל דערשראָקן און בלאַס,

וְאוּלָם בְּעֵינַיִם שֶׁל אֵשׁ, שֶׁאַוָּה בָּהּ הִצִּיתָה,
הַנַּעֲרָה לָרְחוֹב הַיּוּ״ד־דָּלֶ״ת הִבִּיטָה, הִבִּיטָה...

הַשְּׁלָטִים עִם אוֹרָם הַזָּהֹב־הַבָּהִיר הַמֵּהֵל
הִתְפָּרְצוּ אֱלֵי־עָל, לַמָּרוֹם הַלֵּילִי הָאָפֵל;

וּרְחִישָׁה רְחוֹקָה הִתְנַשְּׂאָה מִנִּי־שָׁם וְשָׁטְפָה,
וּבְחֶמְדָּה וּבְתַאֲוָה אֶת נִשְׁמַת הַנַּעֲרָה הִיא עָטְפָה;

וְהַבּוֹי לָהּ לָחַשׁ מַשֶּׁהוּ בִּנְעִימָה מִתְפַּלֶּלֶת,
וְהַזּוּג הִתְעוֹרֵר וְנִכְנַס אֶל הָרְחוֹב הַיּוּ״ד־דָּלֶ״ת...

*

בָּאָזְנָיו בֵּי בֵּינָתַיִם פָּשַׁט לוֹ בַּחוּץ
קוֹל צִלְצוּל וּשְׁעָטָה שֶׁל סוּסִים דוֹהֲרִים בְּמֵרוּץ –

כְּאַנְשֵׁי־מִלְחָמָה, כְּכוֹבְשֵׁי אֲרָצוֹת וְאָדָם,
עִם קוֹבְעֵי הַנְּחֹשֶׁת, עִם אֵת הַבַּרְזֶל בְּיָדָם,

נִזְדָּרְזוּ כַּבָּאִים וְהִגִּיעוּ בְּרַעַשׁ חָזָק
וְעָרְכוּ שָׁם מָצוֹר עַל הַטֶּמֶנְט־הָאוּז הָעֲנָק,

וְסָבִיב וְסָבִיב, כְּנָהָר בְּלֹא סוֹף וְגָדָה,
נֶעֶצְרוּ הַבְּרִיּוֹת, קְפוּאִים מֵאֵימָה וּרְעָדָה:

נאָר מיט אויגן צעפּלאָמטע, פאַרבענקט און אַנטציקט;
אויף דער פּערצנטער גאַס האָט דאָס מיידל געבליקט;

דאָרטן ווייט האָבן שילדן מיט גאָלד-העלן שיין
זיך געריסן אין נאַכטיקן הימל אַריין;

און אַ ווייטער גערויש האָט פון דאָרטן געשוועבט
און מיט רייץ און באַגער די נשמה פאַרוועבט:

און דער בחור האָט עפּעס געשעפּטשעט אין פיין.
אין דער פּערצנטער גאַס איז דאָס פּאָרל אַריין...

*

אויף דער עוועניו בי האָט דערווייל זיך דערהערט
אַ געקלאַנג, אַ געלאָף, און אַ טופּען פון פערד,

ווי די קריגער-באַזיגער פון ערגעץ אַ לאַנד,
מיט דער מעשענער מיץ, מיטן האַק אין דער האַנט,

זיינען לעשער געקומען מיט רעש און געברויז
און זיי האָבן באַלאַגערט אַ טענעמענט-הויז,

און אַרום און אַרום, ווי אַ טייך אָן אַ ברעג,
זיינען מענטשן געשטאַנען פאַרגליווערט פון שרעק:

שָׁם בַּטֶּמֶנְט־הָאוּז, בַּחַלּוֹן הָעֶלְיוֹן שֶׁבִּלְעִיל,
הִתְאַבֵּךְ הֶעָשָׁן וְאִשָּׁה זָעֲקָה שָׁם בְּלֵיל.

*

בָּאָזְנָיו כִּי הִתְהַלֵּךְ לוֹ הַזְּמַן; וִידִידוֹ,
הוּא הַלֵּיל הָאָפֹר־הָעִוֵּר, הִתְהַלֵּךְ לְצִדּוֹ.

וְהַלֵּיל לוֹ צָעַד בָּרְחוֹב בְּהַשַּׁאי וְעָבַר,
כָּאן נָעַל בֵּית־מִמְכָּר, וְשָׁם פֶּתַח שֶׁל בַּיִת סָגַר.

פֹּה וְשָׁם הוּא כִּבָּה אֶת הָאוֹר וְחַלּוֹן הֶאֱפִיל,
וּבְרִיּוֹת עֲיֵפִים לְבֵיתָם לִמְנוּחָה הוּא הוֹבִיל.

וְשַׁלְוָה וְשֵׁנָה וּצְלָלִים הוּא פָּרַשׂ בִּדְמָמָה,
בַּמָּקוֹם שֶׁהָיְתָה הַשַּׁלְשֶׁלֶת הוֹמָה וּמְהַמָּה;

הַיָּרֵחַ מֵעֵבֶר לִשְׂפַת גַּג גָּבוֹהַּ וָרָם
עוֹד פִּזֵּר בְּעַצְלוּת אֶת נָגְהוֹ מְעֻרְפָּל וּמְעֻמְעָם.

*

בָּאָזְנָיו כִּי, שָׁם בַּטֶּמֶנְט־הָאוּז הֶעָנָק,
שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצְאָה הַנַּעֲרָה בִּלְבוּשׁ מֶשִׁי הַדַּק,

בַּחַלּוֹן הַפָּתוּחַ, שֶׁפּוּפָה עַד שָׁעָה מְאֻחֶרֶת,
יָשְׁבָה אֵם מְיֻאֶשֶׁת וְהִיא אֶצְבָּעוֹת לָהּ פּוֹכֶרֶת.

אין דעם טענעמענט-הויז, אין אַ פענצטער הויך, הויך,
האָט געשריען אַ פרוי, האָט געשלאָגן אַ רויך.

*

אויף דער עוועניו בי איז געגאַנגען די צייט,
און די גרוי-בלינדע נאַכט האָט געשפּאַנט ביי דער זייט.

און די נאַכט האָט געשפּאַנט און האָט רואיק און זאַכט
דאָ אַ קראָם צוגעשפּאַרט, דאָרט אַ טיר צוגעמאַכט;

דאָ און דאָרט אין אַ פענצטער געשלאָגן אַ שיין,
און די מענטשן געפירט אין די הייזער אַריין,

און מיט רו און מיט שלאָף און מיט שאָטנס געשפּרייט,
ווי אַט ערשט האָט באַוועגט זיך די רוישיקע קייט.

די לבנה פון הינטער אַ ברעג פון אַ דאַך
האָט געלויכטן אַרונטער פאַרנעפּלט און שוואַך...

*

אויף דער עוועניו בי, אין דעם טענעמענט-הויז,
ווי דאָס מיידל אין זיידענעם קלייד איז אַרויס,

אין אַן אָפענעם פענצטער, געבויגן, לאַנג-לאַנג
איז געזעסן אַ מאַמע פאַרצוויפלט און באַנג;

וְהָיְתָה מְחַפֶּשֶׂת בְּעֵינֶיהָ בְּתוֹךְ הָאֲפֵלָה
וְהָיְתָה מְלַחֶשֶׁת, כְּאִלּוּ אֵי־מִי קִלְלָה.

אַךְ הִיא לֹא קִלְלָה, כִּי פִּי־אֵם גַּם בְּעֵת דְּאָבָה
שֵׁם הַבַּת רַק לוֹחֵשׁ, רַק לוֹחֵשׁ לְחִישַׁת אַהֲבָה...

וּזְמַן רַב עוֹד יָשְׁבָה לָהּ הָאֵם בַּחַלּוֹן הָאָפֵל
וְצִפְּתָה לְבִתָּהּ, וְהִבִּיטָה, הִבִּיטָה בַּלֵּיל.

*

בְּאָזְנַיו בִּי, שָׁם הָיְתָה הַמְּנוּחָה שְׁרוּיָה.
חֲתוּלִים חַסְרֵי־בַּיִת – רַק הֵם בְּפִנָּה פְּנוּיָה

בַּחֲשַׁאי, בָּאַשְׁפָּה, בֵּין חוֹמוֹת אֲבָנִים אֲפֹרוֹת,
הִתְגּוֹדְדוּ בַּחֲבוּרָה, עֵינֵיהֶם זוֹעֲפוֹת, בּוֹעֲרוֹת.

וְאָדָם מְחֻסַּר־הַשֵּׁנָה, בִּצְעָדִים אֲבוּדִים,
הִשְׂתָּרֵךְ עוֹד אֵי־שָׁם מְכוּפָּף וְעָיֵף מִנְּדוּדִים.

וְקוֹל־שִׁיר מְרֻחָק וּמְחֻנָּק וּצְעָקָה מִן הַלֵּב
הִדְהֲדוּ מֵעָמְקוֹ שֶׁל קָפֶה הַלֵּילִי בַּמַּרְתֵּף.

וְאֵי־שָׁם בָּכָה יֶלֶד בְּלֹא קֵץ וּבְלֹא סוֹף,
וְהָאֵם מִלְמְלָה־מָה מִתּוֹךְ הַשֵּׁנָה וַתִּזְעַף.

און זי האָט אין דער נאַכט מיט די אויגן געזוכט,
און געשעפּטשעט, ווי עמעצן וואָלט זי געפלוכט.

נאָר זי האָט ניט געפלוכט, ווייל אַ מאַמע אין ווי
קען איר טאָכטערשן נאָמען נאָר שעפּטשען אַזוי...

און נאָך לאַנג האָט די מאַמע ביים פענצטער געוואַכט,
און געוואַרט אויף איר קינד, און געקוקט אין דער נאַכט.

*

אויף דער עוועניו בי איז געלעגן די רו...
נאָר די הוימלאָזע עלנטע קעץ, ווו ניט ווו,

האָבן שטיל אין דעם מיסט ביי די שטיינערנע ווענט
זיך געראַיעט און בייז מיט די אויגן געברענט.

און אַ שלאָפלאָזער מענטש מיט פאַרשלאָפענע טריט
ווו ניט ווו איז געקראָכן געבויגן און מיד;

און אַ ווייטער פאַרשטיקטער געזאַנג און געשריי
האָט געהילכט פון אַ נאַכטיקער קעלער-קאַפיי;

און פון ערגעץ אַ קינד האָט געוויינט אָן אַ סוף,
און אַ מאַמע האָט עפּעס געוואָרטשעט אין שלאָף...

*

בָּאֳנִיּוֹ בִּי, עִם הַטֶּנֶמֶנְט־הָאוּז הֶעָנָק,
שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצְאָה הַנַּעֲרָה בִּלְבוּשׁ־מֶשִׁי דַּק־דָּק,

שָׁם נִצַּב לוֹ הַזּוּג. מְרֻדָּם וּמְנֻיָּם וַעֲצְלוּל,
הֶחֱזִיק לוֹ הַבּוֹי בְּתוֹךְ פִּיו קְנֵה־מִקְטֶרֶת רָשׁוּל,

וּמָשַׁךְ הֶעָשָׁן בְּלֹא הֶרֶף וּבְלֹא הַפְסָקָה.
וְאוֹתָהּ נַעֲרָה, פּוֹכְרָה יָד בְּיָדָהּ הָרַכָּה,

בַּשִּׂמְלָה מִשֶּׁל מֶשִׁי דָּקִיק, קְמוּטָה וּמְעוּכָה,
קוֹפְאָה וְחִוֶּרֶת עָמְדָה לַמַּעֲלוֹת סְמוּכָה.

וְאוּלָם בִּלְבָבָהּ נִתְרָעֵד עֹז הָרֶגֶשׁ וַדַּאי,
וּפִתְאֹם הִתְיַפְּחָה וְיִבְּבָה בַּחֲשַׁאי־בַּחֲשַׁאי.

*

אויף דער עוועניו בי, ביי דעם טענעמענט-הויז,
ווו דאָס מיידל אין זיידענעם קלייד איז אַרויס,

איז געשטאַנען דאָס פּאָרל, פאַרשלאָפן און פויל,
האָט דער באָי זיך געהאַלטן אַ ליולקע אין מויל

און געצויגן דעם רויך נאָכאַנאַנד, נאָכאַנאַנד;
און דאָס מיידל פאַרבראָכן אַ האַנט אויף אַ האַנט,

ביי די טרעפּ, אין צעקנייטשטן אין זיידענעם קלייד,
איז געשטאַנען פאַרגליווערט און בלאַס ווי דער טויט.

נאָר אין איר האָט אַ ציטער געטאָן אַ געפיל,
און זי האָט זיך צעוויינט אַזוי שטיל, אַזוי שטיל...

ה צ ב י

דער הירש

הַצְּבִי

הַיָּד מִלְּאכֶת נִפְלָה,
בְּקֹשִׁי עֲבוֹדָה מְסֻגֶּרֶת.
סִבְלוֹת מֹשֶׁל שׁוֹר פֹּה נִדְרֶשֶׁת,
וְאַתָּה הִנְּךָ צְבִי בְּתִפְאֶרֶת.

עַל־כֵּן אֶת עֵינֶיךָ הַדְלִיקָה,
הָאֹזֶן חַדֵּד וְהַזְקִיפָה,
רַגְלֶיךָ, חִצִּים מִנִּי קֶשֶׁת,
מֵעַל לְכָל גֶּבַע הָנִיפָה.

וְטוּס עַל כָּל הַר מַעְלָה־מַעְלָה,
כּוֹכָב בְּחַד־קֶרֶן דְּקוּרָה!
וְכָל שֶׁחָלוֹם הוּא – הַשִּׂיגָה,
וּכְמוֹ בַּחֲלוֹם – כֵּן עֲבוֹרָה!

דער הירש

די האַנט איז געפֿאַלן אין ווייטיק,
אין מי אין פֿאַרשפֿאַרטער און האַרטער.
געדולד פֿון אַן אָקס איז דאָ נייטיק,
און דו ביסט אַ הירש גאָר אַ צאַרטער.

איז ברייטער צעצינדן די אויגן,
דעם שפּיציקן אויער פֿאַרשאַרפֿן,
די פֿיס ווי די פֿיילן פֿון בויגן
אַריבער די היגלען פֿאַרוואַרפֿן.

און פֿלי איבער אָפֿענע הייכן,
און שטעך מיטן האָרן די שטערן!
און וואָס אין אַ חלום — דערגרייכן,
און ווי אין אַ חלום — ניט ווערן!

יָד בְּתוֹךְ יָד

הֵבֵאתִי חַיַּי אֱלֵי אֶרֶץ, לְמַעַן עוֹלָם לֹא אֶחֱלֹפָה,
דָּמַי לְדוֹרוֹת כִּי אַזְרִיעַ, הַזְּמַן בַּל יִמְחֶה אֶת הַדָּם;
וְכָאן עִם תַּרְמִיל אֶזְדַּחֵלָה, שְׂמָחוֹת וּנְדָבוֹת אֶאֱסֹפָה,
וְאֵבְךְ מְגֹרָשׁ מִגַּן־עֵדֶן, עֵרוֹם כְּרִאשׁוֹן הָאָדָם.

הָעֹשֶׁר – עֵינַי מְסֻנְוָר הוּא בְּיַד הַשָּׁכֵן כִּי אַבִּיטָה,
שָׂדוֹת וּגְרָנוֹת רַבֵּי שֶׁפַע, שְׁאוֹן מִשְׁתָּאוֹת לֹא נָדָם;
וְכָאן אָנֹכִי כְּמוֹ כֶּלֶב עַל עֶצֶם רָזֶה לִי אַלְחִיתָה,
וְלֶחֶם בְּזֵעַת אַפַּיִם אֹכַל כְּרִאשׁוֹן הָאָדָם.

וְאַתְּ – בְּחַיַּי שֶׁבַּשֵּׁפֶל, בִּמְעַט הַשְּׂמָחוֹת שֶׁפִּשַּׁטְנוּ,*
שֻׁתֶּפֶת לַלֶּחֶם, לַדֶּמַע, לַכַּר בְּעֵת־לַיְלָה לִישׁוֹן, –
פֹּה יָד בְּתוֹךְ יָד נֶעֶמְדָה עִם שַׁעַר גַּן־עֵדֶן אִבַּדְנוּ,
חוֹטֵאת כְּמוֹ חַוָּה אִמֵּנוּ, אָרוּר כְּאָדָם הָרִאשׁוֹן.

בְּגַלְגַּלֵּךְ הָרוֹעֵשׁ

סֹבִּי סֹב, מְכוֹנָתִי! סֹבִּי סֹב וְסַבְּבִי
בְּגַלְגַּלֵּךְ הָרוֹעֵשׁ, בְּכוֹשֵׁךְ שֶׁל פְּלָדָה:
מִיָּדַי הַחִוְּרוֹת אֶת עֶדְנַת הַשְּׁלָגִים
וּמִשְׁתַּיִם עֵינַי אֶת שִׁמְשֵׁי הַמְעַטָּה.

וְשִׁלְגּוֹ שֶׁל שִׁירִי וְשִׁמְשׁוֹ שֶׁל שִׁירִי.
מִיָּמַי–הַפְּקָעִים בְּוָרֹד וְיָרֹק.
עַד יוֹמִי הָאַחֲרוֹן, אֵין־כָּנָף וְעָיֵף,
עַל קִבְרִי – גַּבְנוּנִי – דֶּשֶׁא־אֵבֶל יַאֲרֹג.

* שאספנו בפשיטת־יד.

אַ האַנט אין אַ האַנט

איך בין אויף דער ערד מיט מיין לעבן געקומען אויף אייביק פאַרבלייבן,
מיין בלוט צו פאַרזייען אויף דורות, די צייט זאָל אין שטויב ניט פאַרווישן;
און דאָ קריך איך אום מיט מיין טאַרבע די פרייד אין נדבות צו קלייבן
און ווין ביים גן־עדן פאַרטריבן און נאַקעט ווי אָדם הראשון.

די רייכקייט — זי בלענדט מיינע אויגן אין האַנט פון מיין נאָענטן שכן,
פון פעלדער און שייערם די שפע, די זעט פון די פריילעכע טישן;
און דאָ דאַרף איך זויגן פון קנאה דעם הינטישן מאָגערן קנאָכן
און ברויט אין דעם שוויים פון מיין פנים צו עסן ווי אָדם הראשון.

און דו — אין מיין שפּלן לעבן פון קאַרגע געבעטלטע פריידן,
מיט וועמען איך טייל מיינע טרערן, מיין מזל, מיין ברויט און מיין קישן, —
מיר שטייען אַ האַנט אין אַ האַנט ביי דער טיר פון פאַרשפּילטן גן־עדן,
פאַרזינדיקט ווי חוה די מוטער, פאַרשאָלטן ווי אָדם הראשון.

אין דיין רווישיקן ראָד

דריי זיך, דריי, מיין מאַשין! דריי און דריי און פאַרדריי
אין דיין רווישיקן ראָד, אין דיין שטאָלענעם שפּון;
פון די הענט מיינע בלייבע די צאַרטקייט פון שניי
און פון מיינע אויגן די זון פון מיין זון.

און דעם שניי פון מיין ליד און די זון פון מיין ליד.
פון די טעג — מיינע קנאָספּן מיט גרין און מיט ראָז.
ביז מיין לעבן, אָן פליגלען, פאַרלאָשן און מיד,
דעקט דער קבר — מיין הויקער — אין טרויער פון גראָז.

הַחוֹרֵשׁ

הַחוֹרֵשׁ וְהַזּוֹרֵעַ
גַּם בַּשֶּׁמֶשׁ גַּם בַּסַּעַר –
לֶחֶם הוּא מֵכִין שׂוֹבֵעַ
לִבְקָרוֹ, לִבְנוֹ הַנַּעַר.

לִבְקָרִי, לִבְנִי הַנַּעַר,
לֹא זָרַעְתִּי, לֹא חָרַשְׁתִּי, –
גַּם בַּשֶּׁמֶשׁ, גַּם בַּסַּעַר
אֵת שָׂדִי מוּבָר נָטַשְׁתִּי.

אֵת שָׂדִי – יָמַי כֻּלָּהֶם...
וְהַחֶסֶר בָּא עִם עֶרֶב
וּמְעֻוֶּה פָּנָיו בְּזַעַם
וּמְנוֹפֵף גֶּגְדֵי הַחֶרֶב.

אַתָּה בַּמֶּרְחָק

אַתָּה בַּמֶּרְחָק שֶׁל דַּרְכִּי רֶמֶז־אוֹר לִי הִדְלַקְתָּ,
אִם־כִּי מֵעוֹלָם לֹא הָיִיתָ, אִם־כִּי לְעוֹלָם לֹא תִהְיֶה;
הָלַכְתִּי אֲנִי אֶל הָאוֹר מְיֻגָּע וּפָצוּעַ,
כִּי אַתָּה שָׁם הָיִיתָ בָּאוֹר לִי נִרְאֶה.

הִנֵּה כְּבָר הִשַּׂגְתִּי הָאוֹר – וְהָאוֹר לִי עָלוּם וּמָנוּעַ,
נָפַלְתִּי בַּחֹשֶׁךְ עָזוּב וּבוֹדֵד וְיָחִיד;
נִרְכַּנְתָּ אַתָּה מֵעָלַי וּפְצָעַי בְּאַהֲבָה לִי נָשַׁקְתָּ,
וָאֶשְׁמַע בִּכְיְךָ הַמַּרְעִיד.

דער וואָס אַקערט

דער וואָס אַקערט, דער וואָס זייט,
אין דער זון און אין דעם ווינט —
דער פאַרגרייט זיין זאַטן ברויט
פאַר זיין קינד און פאַר זיין רינד.

פאַר מיין קינד און פאַר מיין רינד
ניט געאַקערט ניט געזייט, —
אין דער זון און אין דעם ווינט
ליגן מיינע פעלדער טויט.

מיינע פעלדער — מיינע טעג,
ווו אַ נאַקעטע — די נויט
אויף איר אומוועג, אויף איר וועג,
מיט איר קרומען מעסער גייט.

דו האָסט אין דער ווייט

דו האָסט אין דער ווייט פון מיין וועג מיר אַ שיין אָנגעצונדן,
כאָטש דו ביסט קיינמאָל ניט געווען און וועסט קיינמאָל ניט זיין.
און איך בין געגאַנגען צום שיין אויסגעמאַטערט אין ווונדן —
ווייל כ'האָב דיך געזען אין דעם שיין.

אַט האָב איך דערגרייכט שוין דעם שיין — און דער שיין איז פאַרשוווּנדן,
בין איך אין דער פינצטער געפאַלן פאַרלאָזט און אַליין,
האָסטו זיך גענייגט איבער מיר און מיט ליבע געקושט מיינע ווונדן,
און איך האָב געהערט דיין געוויין.

הַיּוֹם חוֹלֵף

הַיּוֹם חוֹלֵף.
לִבְשִׁי שִׂמְלָה צְחוֹרָה,
הַתִּירִי מַחְלְפוֹתַיִךְ
וְאֶת רֹאשֵׁךְ כַּסִּי בְּהִנּוּמָה שְׁחוֹרָה
וְנַעֲרִי מִנִּשְׁמָתֵךְ יוֹמְיוֹם אָבוּק,
וּצְאִי שְׁלֹשָׁה צְעָדִים מִתּוֹךְ סִפֵּךְ דָּאוּג.
עֵינַיִם עֲצֵבוֹת לַחֲלַל־מַעֲרָב מְרִימָה,
פַּכְּרִי יָדַיִךְ בִּתְפִלָּה הַמְדַמְמָה!
וּבִשְׂפָתַיִם מְהֻדָּקוֹת אִלְמָה חַיְכִי:
״הַיּוֹם חוֹלֵף!...״
הַיּוֹם חוֹלֵף, הַיּוֹם חוֹלֵף, מֻכְרָח לַחֲלֹף.
וְאִם תֹּ בִי לִבְכּוֹת, לִבְכּוֹת, לִבְכּוֹת – בְּכִי!
הַיּוֹם חוֹלֵף.

דער טאָג פֿאַרגייט

דער טאָג פֿאַרגייט.
טו אָן אַ ווייסן קלייד,
און לאָז פֿאַנאַנדער דיינע צעפּ,
און אויפֿן קאָפּ צי אָן אַ שוואַרצע קרעפּ,
און טרייסל אָפּ פֿון טאָגעדיקן שטויב דיין זעל,
און גיי דריי טריט אַרויס פֿון דיין פֿאַרזאָרגטער שוועל.
די אויגן טרויעריק צום מערב־רוים געווענדט,
פֿאַרברעך אין תּפֿילהדיקן שווייגן דייַנע הענט!
און מיט פֿאַרקלעמטע ליפּן שמייכל שטומערהייט:
„דער טאָג פֿאַרגייט!...״
דער טאָג פֿאַרגייט, דער טאָג פֿאַרגייט, ער מוז פֿאַרגיין.
און אויב דיר ווילט זיך וויינען, וויינען, וויינען, — וויין!
דער טאָג פֿאַרגייט.

אֵצֶל שֶׁלְחָנוֹת בְּלֹבֶן

אֵצֶל שֻׁלְחָנוֹת בְּלֹבֶן עֵת רַבָּה יָשׁוֹב יָשַׁבְתִּי
וְהִבַּטְתִּי אֶל עֵינַיִם וְדִבַּרְתִּי מְשֻׁחְרָר,
וּבָאֵלֶּה הָעֵינַיִם כֹּל שָׁכַחְתִּי וְעָזַבְתִּי.
עַד שֶׁהַמֶּלְצַר, אִישׁ־זָקֵן, מִן הַצַּד הוּא לִי הוֹפִיעַ
וּבְחִיּוּךְ מֵיטִיב שֶׁל נֹעַם וּבְעֶצֶב לִי הוֹדִיעַ
וּכְמוֹ אָשֵׁם הוּא קָד לִי וְגִלָּה לִי: מְאֻחָר...

– וּבְכֵן, שָׁלוֹם!.. אֵלֵכָה. וּמָחָר פֹּה שׁוּב אָבוֹאָה.
לַיְלָה וּרְחוֹבוֹת וָאֹפֶל, עֲרָפֶל נָשַׁב רָטֹב.
רְחוֹבוֹת. וּמִן הָאֹפֶל צָפוּ וְעָלוּ אֵין־נוֹעַ
זוּג עֵינַיִם. כֵּן, הָאֵלֶּה. הַטּוֹבְלוֹת בְּאוֹר וָדֶמַע.
וְכַכּוֹכָבִים בַּזֹּהַר, כֵּן אוֹתִי לִוּוּנִי הֵמָּה
וְאוֹתִי הוֹלִיכוּ בַּיְתָה כְּהוֹלִיךְ פָּעוּט וָטוֹב.

ביי די ווייסע טישן

ביי די ווייסע טישן בין איך לאַנג געזעסן
און געקוקט אין אויגן און גערעדט, גערעדט,
און אויף יענע אויגן האָב איך זיך פאַרגעסן.
ביז דער אַלטער קעלנער האָט מיר אויפן אויער
מיט אַ גוטן שמייכל און מיט שטילן טרויער
אַ פאַרשולדיקטער פאַרטרויט מיר: שפּעט...

— נו, אַ גוטן!... מאָרגן וועל איך ווידער קומען.
גאַסן, נאַכט. אַ נעפּל האָט געווייט, געווייט.
גאַסן. און פון נעפּל זיינען אויפגעשווומען
אויגן. יענע אויגן, ליכטיקע אין טרערן
און ווי פיַרנדיקע, שיינענדיקע שטערן,
מיך אַהיים, אַ קליינינקן, באַגלייט.

אֲנִי קָט, אֲנִי דָךְ

אֲנִי קָט, אֲנִי דָךְ וּבֶן־עֹנִי.
תַּחַת רֶגֶל סוּסָם הַכְּבֵדָה
כְּתוֹלַעַת אִלֶּמֶת אֶשְׁכָּבָה
בַּאֲבַק אַדְמָתִי בּוֹדֵדָה.

אַךְ בִּכְאֵב פְּצָעַי שֶׁנִּפְתָּחוּ
זַעֲקָתִי הָאִלֶּמֶת אָלִיט;
בְּעֵינַי שֶׁבְּזַעַם הָדְלָקוּ
בְּבוּז קַר, בְּשִׂנְאָה בָּם אַבִּיט.

כִּי עוֹלַם אַדְמָתִי הוּא יָקָר לִי,
כְּטִפָּה שֶׁל דָּמִי הַנִּזְלָף; –
לְעֵת־בֹּקֶר הָאֵשׁ הַזּוֹרַחַת,
וּבָעֶרֶב לַהֶבֶת מַעֲרָב.

וּתְכַלְכַל עַבְעָבִים שֶׁיָּנוּעוּ
שָׁם בָּרוֹם, בְּגָבְהֵי חֲלָלִים,
וְאַפְרוּר אֲגַמִּים וּמֵי־נַחַל
בִּימֵי־סְתָו עֲלוּפֵי עַרְפִלִּים.

איך בין קליין

איך בין קליין, איך בין נישטיק און אָרעם.
אונטער זייער געפּאַנצערטן פערד
ליג איך שטום און פאַרלאָזט ווי אַ וואָרעם
אין דעם שטויב פון מיין עלנדער ערד.

נאָר אין פּיין פון די אָפענע ווונדן
שטאָלץ באַהאַלט איך מיין שטומען געשריי;
און די אויגן, פון שנאה געצונדן,
קוקן קאַלט מיט פאַראַכטונג אויף זיי. —

ווייל די וועלט פון מיין ערד איז מיר טייער,
ווי מיין טראָפּן פאַרגאָסענע בלוט; —
אין פרימאָרגן, אין מזרח, דאָס פייער,
און אין אָוונט, אין מערב, די גלוט.

און די וואָלקנדלעך בלויע, וואָס שלייכן
דאָרט הויך, אויפן לופטיקן וועג,
און דער נעפּל, וואָס גרויט אויף די טייכן,
אין פאַרנעפּלטע, האַרבסטיקע טעג.

שְׁתַּיִם יָדַיִם טוֹבוֹת

יֵשׁ לִי שְׁתַּיִם יָדַיִם טוֹבוֹת – רְכוּשִׁי הָאֶחָד וְיָחִיד, –
עֲבָדִים שַׁתְקָנִים וְחִוְרִים, הָעוֹבְדִים לְמַעֲנִי נֶאֱמָנָה:
הֵם עוֹשִׂים בִּשְׁבִילִי אֶת הַכֹּל בַּיָּמִים, יְמֵי עָנִי מַטְרִיד
וְנָחִים לְצִדִּי בַּלֵּילוֹת עֲיֵפִים, שְׁקוּעִים בְּשֵׁנָה.

וְנִסִּים־נִפְלָאוֹת הֵם עוֹשִׂים – בְּמַמָּשׁ כְּהַהוּא בְּעַצְמוֹ,
שֶׁנִּסִּים־נִפְלָאוֹת הוּא מַנְשִׁים בְּדָמוֹ שֶׁל אָדָם וּבְעַצְמוֹ.

הוֹ יָדַי, עֲבָדַי נֶאֱמָנִים! יוֹסֵף אֵל לָכֶם כֹּחַ, חִזּוּק! –
הֲרֵינִי הוֹלֵךְ לְמָכְרְכֶם לְסוֹחֵר־עֲבָדִים שֶׁבַּשּׁוּק.

הַ י וֹ ם

הַיּוֹם הֵעִיר אוֹתִי, עָקַר מִשְּׁנַת הָעֲמֵלִים עִם שַׁחַר,
וּמְשַׁפְשֵׁף אֲנִי עֵינַי כְּמוֹ חַיָּה בִּשְׁתֵּי כַּפֵּי עֵרוֹת.
וּתְכֵלִיּוֹת־רֵאשִׁית עַזּוֹת נִתְּכוּ אֶל תּוֹךְ עֵינַי כְּנַחַל,
וְהַדְּאָגוֹת הַיְשָׁנוֹת בְּחֶבֶל יִמְשְׁכוּנִי מִבֵּין הַקִּירוֹת.

אַךְ עֵת בַּמַּדְרֵגָה הַלּוּלְיָנִית הָאֲפֹרָה אָרוּץ לְמַטָּה,
אֶרְמֹז לוֹ לָעוֹלָם – וּכְמוֹ עַל־פִּי צִוּוּי הַשֶּׁמֶשׁ בּוֹ עָלָה,
וְהָאוֹרָה הַמְּסֻנֶּוֶרֶת עַל כָּל הָרְחוֹבוֹת פָּשְׁטָה,
וּבִמְהֵרָה עַל כָּל הַגַּלְגַּלִּים הָעִיר הִתְגַּלְגְּלָה.

צוויי גוטע הענט

איך האָב צוויי גוטע הענט — מיין איינציקער פאַרמעג, —
צוויי בליינ:ע, שווייגנדיקע, צוויי געטרייע קנעכט:
זיי טוען אַלץ פאַר מיר אין נויט פון מיינע טעג,
און רוען ביי מיין זייט אין מיינע מידע נעכט.

און וווּנדער טוען זיי — אַזוי ווי דער אַליין,
וואָס וווּנדער אָטעמט ער אין זייער בלוט און ביין.

אָ, הענט, געטרייע קנעכט! — זייט מיר געזונט און שטאַרק! —
איך גיי פאַרקויפן אייך צום הענדלער אויפן מאַרק.

דער טאָג

דער טאָג האָט מיך פון מידן שלאָף אַרויסגעשלעפּט באַגינען.
איך רייב די אויגן ווי אַ חיה מיט די וואַכע הענט.
און ערשטע, שאַרפע בלויקייטן אין מיינע אויגן רינען,
און אַלטע זאָרגן פירן מיך אויף שטריק אַרויס פון מיינע ווענט.

נאָר אַז איך בין דעם גרויען עגבער-טרעפּ אַראָפּגעלאָפן,
גיב איך מיין צייכן צו דער וועלט — און ווי נאָך מיין געבאָט,
בלענדט אויף די זון אויף אַלע גאַסן אויפגעפּראַלט און אָפן,
און ראַש, אויף אַלע אירע רעדער רעדערט אויף די שטאָט.

אִמָּא אֲדָמָה...

אֲדָמָה, אַתְּ אִמָּה שֶׁל כָּל אִמָּא!
מִשָּׁדֵךְ אַתְּ, אִמֵּנוּ, בְּגֹדֶשׁ
מֵינִיקָה לִילָדַיִךְ בִּרְחִימָא,
לְרוֹצֵחַ וּלְעֵגֶל־בַּקֹּדֶשׁ, –
כָּל בְּרִיָּה שֶׁתִּדְרֹס וְתַחֲנֹק...
וַחֲלָבֵךְ לְכֻלָּם הוּא מָתוֹק.

מאַמע ערד...

מאַמע ערד, אונדזער מאַמע פון מאַמעס!
פון דיין ברוסט מיט דער ליבע דערזעלבער
נערסטו קינדער, צדיקים און כאַמעס,
נערסטו רוצחים און הייליקע קעלבער, —
יעדע בריאה, וואָס טרעט דיך מיט פיס...
און דיין מילך איז פאַר אַלעמען זיס.

דַּלּוּת עֵת־הַקּוֹר

עוֹד יָשֵׁן הָרְחוֹב הָאָפֹר בְּקָרָה וּבְשֶׁלֶג כָּבוּל...
רַק הָרוּחַ – אֵין־בַּיִת – אֶחָד וְיָחִיד מִשֵּׁנָה הוּא נָטוּל,
וְהָאֵיךְ כָּל הַלַּיִל הוּא בָּרְחוֹב מִתְרוֹצֵץ, מִשְׁתּוֹבֵב, מִתְהוֹלֵל,
מְיַבֵּב בְּרָגְזָה כְּאִלֵּם, מְאַבֵּק הַשְּׁלָגִים וּמְמוֹלֵל...

וּבְתוֹךְ הַבָּתִּים־הַחוֹמוֹת הַבְּרִיּוֹת מִתְעוֹרְרִים־מִתְכּוֹפְפִים,
וְאוֹרוֹת קְטַנְטַנִּים מֵחַלּוֹן לְחַלּוֹן מִתְנוֹצְצִים רוֹפְפִים,
וּמֵעַל לְבָתֵּי הַחוֹמָה מִתְמַשֵּׁךְ כְּמוֹ חֶבֶל־אָזִיק
קוֹל צִפְצוּף מְמֻשָּׁךְ וְצָרוּד שֶׁל אֶחָד בֵּית־חֲרֹשֶׁת בְּשְׁרִיק.

וּמִי זֹאת, שֶׁיָּצְאָה רִאשׁוֹנָה בְּיוֹם זֶה הֶחָדָשׁ הַלָּהֹט
וּבְקֶרֶן־זָוִית שֶׁל הָרְחוֹב נֶעֶצְרָה, נֶעֶמְדָה מִלִּצְעֹד,
וְעוֹמְדָה מִתְבּוֹנֶנֶת סָבִיב בְּעֵינַיִם – אֵיבָה מַבְהִיקָה,
וּפוֹנָה וּפוֹסַעַת לָהּ הָלְאָה לְאֹרֶךְ הָרְחוֹב בִּשְׁתִיקָה?

זֹאת דַּלּוּת־עֵת־הַקּוֹר, אֲפֹרָה וְקָרָה וְדַלָּה;
מִתְעוֹרֶרֶת תָּמִיד רִאשׁוֹנָה וּבְפִיהָ אָלָה וּקְלָלָה,
הִיא יוֹצֵאת רִאשׁוֹנָה אֶל הָרְחוֹב בִּקְלָלָה נִמְרָצָה וְעַזָּה
וְצוֹעֶדֶת עִם דְּלִי פֶּחָמִים בְּיָדָהּ הַיְּבֵשָׁה, הָרָזָה.

די ווינטער־נויט

נאָך שלאָפט די גרויע גאַס אין קעלט און שניי געשמידט...
דער ווינט — אַ היימלאָזער — אים איינעם שלאָפט זיך ניט,
און ווי די גאַנצע נאַכט טרייבט ער אין גאַס זיך אום
און ווייט מיט שניי און שטויב און וואָיעט בייז און שטום...

און אין די מויערן די מענטשן ווערן וואַך,
און קליינע פייערלעך אין פענצטער פינקלען שוואַך,
און אויף די מויערן צעציט זיך ווי אַ שטריק
אַ לאַנגער הייזעריקער פייף פון אַ פאַבריק.

ווער איז דאָס יענע ערשטע אין דעם נייעם טאָג,
וואָס איז געבליבן שטיין אַ ווײַלע אויפן ראָג,
און קוקט זיך אום אַרום, מיט אויגן — סם און האַס,
און לאָזט אַוועק זיך שפּאַנען אין דער לענג פון גאַס?

דאָס איז די אַלטע, קאַלטע ווינטער־נויט;
זי כאַפּט זיך אויף די ערשטע שעלטנדיקערהייט,
זי קומט אין גאַס די ערשטע, שעלט אַזוי און שפּאַנט
און טראָגט אַן עמער קוילן אין איר דאַרער האַנט.

שִׁיר הָאַהֲבָה

בְּרֵאשִׁית בָּא הַשִּׁיר הַפָּשׁוּט שֶׁל הַלֶּחֶם.
אַחַר־כָּךְ בָּא הַשִּׁיר הַבָּהִיר שֶׁל זָהָב.
לְבַסּוֹף בָּא הַשִּׁיר הַשָּׁקֵט שֶׁל הַמָּוֶת.
וְתָמִיד מִצְטַלְצֵל פֶּתַע שִׁיר הָאַהֲבָה.

יֵשׁ אֶחָד הַהוֹלֵךְ עִם שׁוֹרָיו הָרְתוּמִים בְּעֹלָם הַכָּבֵד
וּמוֹשְׁכִים עַל־גַּבֵּי הַקַּרְקַע הַשְּׁחוֹרָה מַחֲרֵשָׁה הַשּׁוֹקַעַת.
הַקַּרְקַע הַשְּׁחוֹרָה הַנֶּאֱנַחַת מִתַּחַת לְיָדָם הַקָּשָׁה
תְּפַרְנֵס גַּם אוֹתָם וּבְנֵיהֶם וּבְקָרָם בְּפִתָּה הַמַּשְׂבַּעַת.

אוּלָם פֹּה נֶאֱנָק פֶּתַע שִׁיר הָאַהֲבָה
מְפֻחָד וְרַב־עֶצֶב,
כְּיוֹנִים תְּמִימוֹת הַמַּהְגּוֹת אַהֲבָה
מִמַּעֲלָן לַחַלּוֹן בִּשְׁעַת־עֶרֶב.

וְיֵשׁ אִישׁ הַחוֹפֵר הַזָּהָב הַצָּהֹב כְּמוֹ עֶבֶד נָדוֹן
וְהוּא בָּא אֶל עָרֵי הָעֲבָדִים כִּמְשַׁחְרֵר וּכְמוֹ מְנַצֵּחַ.
הוּא מַצִּית בַּזָּהָב הֶעָרִים, שֶׁיִּהְיוּ מִתְלַקְּחוֹת בַּלֵּילוֹת,
שֶׁיִּהְיוּ מְרַקְּדִים בַּלֵּילוֹת כְּקוֹפִים סְבִיב אוֹר מִתְלַקֵּחַ.

אוּלָם פֹּה מִתְהַדְהֵד פֶּתַע שִׁיר הָאַהֲבָה
בִּילָלָה וּבְעֶצֶב,
כַּחֲתוּלִים עֲרָנִים הַבּוֹכִים בְּאַהֲבָה
עַל גַּגּוֹת שְׁחוֹרִים לְעֵת־לַיִל.

דאָס ליד פון ליבע

אין אָנהייב קומט דאָס פראָסטע ליד פון ברויט.
און נאָך דעם קומט דאָס העלע ליד פון גאָלד.
צום לעצטן קומט דאָס שטילע ליד פון טויט.
און אַלעמאָל קלינגט אונדזער ליד פון ליבע.

די גייען מיט די אָקסן אין דעם שווערן יאָך געשפאַנט
און שלעפּן איבער שוואַרצער ערד דעם שווערן אָקעראייזן.
די שוואַרצע ערד, וואָס קרעכצט פון אונטער זייער האַרטער האַנט,
וועט זיי מיט קינד און רינד מיט ברויט מיט זאַטן שפּייזן.

נאָר דאָ זיפצט אויף דאָס ליד פון ליבע
דערשראָקן און פאַרטרויערט,
ווי טויבן וואָרקען אין דער ליבע
אין אָוונט איבערן פענצטער.

און יענע גראָבן געלן גאָלד, פאַרמשפּטע ווי קנעכט,
און קומען אין די שטעט פון קנעכט ווי זיגער און באַפרייער.
זיי צינדן אָן מיט גאָלד די שטעט, וואָס פלאַקערן אין נעכט,
און טאַנצן דורך די נעכט ווי מאַלפּעס פאַר אַ פייער,

נאָר דאָ הילכט אויף דאָס ליד פון ליבע
מיט יאָמער און מיט טרויער,
ווי וואַכע קעץ וואָס וויינען אין דער ליבע
אין נעכט אויף שוואַרצע דעכער.

וְהַמָּוֶת נִצְחִי, כָּל מָקוֹם וְכָל שְׁבִיל. בַּשָּׂדֶה וּבָעִיר.
וְאַשְׁרֵי שֶׁיָּמוּת בְּשֵׂיבָה וְהַנֶּפֶשׁ מִמֶּנּוּ פּוֹרֶשֶׁת,
כָּאִילָן הֶעָתִיק שֶׁבַּיַּעַר: לִפְנֵי מִטָּתוֹ שֶׁיַּעֲמֹד
בַּר־בִּטְנוֹ, בֶּן־דָּמוֹ, שֶׁיּוּכַל אֶת שְׁמוֹ אַחֲרָיו גַּם לָרֶשֶׁת.

אוּלָם פֹּה מִזְדַּעֵק פֶּתַע שִׁיר הָאַהֲבָה
מְפֻחָד וְרַב־עֶצֶב,
כִּצְבָאִים צְעִירִים הַדּוֹגְלִים בְּאַהֲבָה
וְלִפְנֵי הַתְּהוֹם יֵעָצֵרוּ.

דער טויט איז אייביק, אומעטום. אויף פעלדער און אין שטעט.
אויף אַלע וועגן. ווייל צו דעם, וואָס וועט אין עלטער שטאַרבן,
ווי אַלטעביימער אין אַ וואַלד: אַז שטיין זאָל פאַר זיין בעט
זיין זון, זיין בלוט, וואָס וועט זיין נאָמען אַרבן.

נאָר דאָ שרייט אויף דאָס ליד פון ליבע
דערשראָקן און פאַרטרויערט,
ווי יונגע הירשן אין דער ליבע
פאַרלאָרן פאַר אַן אָפּגרונט.

שִׁבְעָה אַחִים

שִׁבְעָה אַחִים אֲנַחְנוּ,
עִם עֵינַיִם שֶׁל אֵפֶר וּתְכֵלֶת.
שְׁלשָׁה אַחִים כְּצַפְצָפוֹת הֵם,
כָּל אֶחָד גָּבוֹהַּ וְגָמִישׁ, זָקוּף,
עִם רָאשִׁים יָפִים וְנִשָּׂאִים לְמַעְלָה.
שְׁלשָׁה אַחִים כְּמוֹ עֲצֵי־סֻכָּר הֵם,
עִם שָׁרָשִׁים שֶׁל מֶתֶק עַל הָאֲדָמָה.
וַאֲנִי – מְשׁוֹרְרוֹ שֶׁל זֶה הַשִּׁיר –
הֲרֵינִי עֲרָבָה הַמּוֹרִיקָה בָּרוּחַ.

וְאָבִינוּ הוּא חַיִּים שָׁבַק –
וַי לָן וָי, וַי לָן וָי! –
כָּאִלָּן הַדַּק עַל אֲדָמָה דַלָּה.
וַאֲנַחְנוּ, כָּל בָּנָיו כֻּלָּם,
בְּצַעַר שֶׁל הַיּוֹם הַהוּא, יוֹם גֶּשֶׁם,
קַמְנוּ מִן הָעֲרָפֶל;
וּבְיָדֵינוּ הַבּוֹכוֹת מִגֶּשֶׁם
עַל עֵינָיו שִׁבְרֵי־הַחֶרֶס הַשְּׁחוֹרִים הִנַּחְנוּ,
אֶת חֵמַר־הָאֹדֶם שֶׁל לוֹנְג־אַיְלֶנְד
בָּאתִים אֶל גּוֹלָלוֹ שָׁפַכְנוּ,
וְלִמְרַאֲשׁוֹתֵי הַקֶּבֶר
שֶׁבֶר־לְוָחִים הֵקַמְנוּ.
וְכַחֹרֶשׁ הַמִּזְדַּעְזֵעַ
בְּאָסוֹן הָרוּחַ וְהַסַּעַר,
אָנוּ, הָאַחִים כֻּלָּנוּ הַשִּׁבְעָה,
צָעַקְנוּ קוֹל אֶחָד:
יִתְגַּדַּל!!!

זיבן ברידער

מיר זיינען זיבן ברידער,
מיט גרויע און מיט בלויע אויגן.
דריי ברידער זיינען ווי טאָפּאָלן,
בייגיק, הויך און שלאַנק,
מיט פאַרריסענע, שיינע, שטאָלצע קעפּ.
דריי ברידער זיינען ווי די צוקערביימער,
מיט די זיסע וואָרצלען אויף דער ערד.
און איך — דער זינגער פון דעם ליד —
איך בין אַ גרינע ווערבע אינעם ווינט.

און אונדזער טאַטע איז געשטאָרבן, —
ווייִ איז אונדז, וויי איז אונדז! —
ווי אַ דינער דעמב אויף אַ דאַרער ערד.
זיינען מיר, די אַלע זיינע זין,
אין צער פון יענעם רעגנדיקן טאָג
פון נעפּל אויפגעשטאַנען;
און מיט די וויינענדיקע הענט מיט רעגן
געלייגט אויף זיינע אויגן שוואַרצע שערבלעך,
דעם ליים דעם רויטן פון לאָנג איילאַנד
אויף זיין גרוב מיט לאָפּעטעס געשאָטן,
און צוקאָפּנס פון זיין גרוב
אויפגעשטעלט אַ שטיקל ברעטל.
און ווי אַן אויפגעטרייסלט וועלדל,
אין אומגליק פון ווינטן,
האָבן מיר, די אַלע זיבן ברידער,
געשריגן אויף איין קול:
יתגדל!!!

וּבַיּוֹם הַהוּא, יוֹם גֶּשֶׁם,
אָנוּ, הָאַחִים כֻּלָּנוּ הַשִּׁבְעָה,
עִם עֵינַיִם עֲצוּבוֹת, אָפֹר וּתְכֵלֶת,
נִפְרַדְנוּ זֶה מִזֶּה עַל־יַד הַשַּׁעַר שֶׁל נְיוּ־יוֹרְק.

וְכָל אָח מִן הָאַחִים שִׁבְעָה
הָלַךְ לְחוּד,
בְּדֶרֶךְ מְיֻחֶדֶת,
בְּאֳנִיּוֹס שִׁבְעָה חָמְקוּ.

און אין יענעם רעגנדיקן טאָג
האָבן מיר, די אַלע זיבן ברידער,
מיט גרויע, בלויע טרויעריקע אויגן,
געזעגנט זיך ביים טויער פון ניו־יאָרק.

און יעדער ברודער פון די זיבן ברידער
איז באַזונדער
אויף באַזונדערע
אויף זיבן עוועניוס אַוועק.

הַכֶּשֶׁף...

הַכֶּשֶׁף מָקוֹם בְּמָקוֹם שֶׁאַחְלִיפָה,
אֶמְדֹּד אֶת הָאָרֶץ בְּשַׁעַל
בִּמְעַט הַחַיִּים הַקְּצָרִים שֶׁבַּחֶלֶד –
הוֹ לִי לֹא נִתַּן הוּא מִמַּעַל.

עַל כֶּשֶׁף נִתַּן לִי מִלִּים שֶׁאַטִּיפָה,
מִלִּים שֶׁל שִׂמְחָה וְשֶׁל צַעַר
בִּמְעַט הַחַיִּים הַקְּצָרִים שֶׁבַּחֶלֶד –
אוֹדֶה וְאֶשְׂמְחָה כְּנַעַר.

מִן הֶעָפָר

מִן הֶעָפָר אֵל הֱרִימָנִי
וַיְנַשְּׂאֵנִי עֲלֵיכֶם
וּלְמַעַנְכֶם זַמָּר שָׂמַנִי,
כְּבוֹד שִׁמְכֶם שֶׁאֲאַמֵּן,
וְעֵת לֹא עוֹד אֶהְיֶה אִתְּכֶם
יִהְיֶה אִתְּכֶם שְׁמִי, אָמֵן.

דער כּישוף...

דער כּישוף פון בייטן די ערטער,
צו מעסטן די גריים פון דער ערד
אין קורצן און אָרעמען לעבן —
איז מיר ניט באַשערט.

דאָך האָב איך דעם כּישוף פון ווערטער,
פון ווערטער די פרייד און דעם צער,
אין קורצן, אין אָרעמען לעבן, —
דאַנק איך דערפאַר.

פון שטויב

פון שטויב האָט גאָט מיך אויפגעהויבן
און מיך דערהויבן צווישן אייך,
אַז איך זאָל אייער כּבוד לויבן,
אַז איך זאָל גרויסן אייער נאָמען,
אַז ווען איך וועל ניט זיין מיט אייך,
זאָל זיין מיט אייך מיין נאָמען. אמן.

עץ התפוחים

דער עפלבוים

בְּשֶׁקֶט, שִׁירִי...

אָדָם אַל יָבוֹא לִי בַּפֶּתַח,
שִׁקְטִי אַל יַפְרִיעַ;
אֵלַי אַל יַגִּיעַ
שְׁאוֹן אֲנָשִׁים וּדְבָרִים.

מֵהֶם הֵן בְּדֶמַע בָּרַחְתִּי
לֵישֵׁב בַּמִּקְצוֹעַ,
בְּשֶׁקֶט לִשְׁמֹעַ
אֶת שִׁיר הַחַיִּים מִשֶּׁלִּי.

בְּשֶׁקֶט, שִׁירִי, חַיֵּי שִׁירָה,
מַדְמִים כְּמוֹ נֶבֶט,
שֶׁשִּׁיר לוֹ דוֹבֶבֶת
זִמְרַת הַשִּׁבֹּלֶת בְּזִיו.

זינג שטילער...

זאָל קיינער מיין שוועל ניט אַריבער,
מיין שטילקייט ניט שטערן;
איך וויל מער ניט הערן
דאָס רוישן פון מענטשן און רייד.

איך בין דאָך פון זיי אין מיין ווינקל
פאַרקראָכן אין טרערן,
אין רו צו דערהערן
פון אייגענעם לעבן מיין ליד.

זינג שטילער, מיין ליד פון מיין לעבן,
פאַרשטילט ווי דער קערן,
וואָס זינגט אין זיין ווערן
דורך זוניקן זינגען פון זאַנג.

עֵץ הַתַּפּוּחִים

עֵץ הַתַּפּוּחִים, זֶה עֵץ הַתַּפּוּחִים שֶׁכְּבָר עָיַף,
מָסַר אֶת כָּל הַתַּפּוּחִים הָאֲדֻמִּים שֶׁלּוֹ
לָעֵשֶׂב הַצָּהֹב וְהַנּוֹבֵל,
וְהוּא, שׁוֹמֵם צוֹהֵב בַּקַּיִץ הַגּוֹוֵעַ,
נִשְׁאַר רֵיקָן.

וּבַעַל־הַבַּיִת הַיָּשִׁישׁ שֶׁל הַבִּקְתָה
בְּכַד שֶׁל חֶרֶס מְשֻׁחָם
הוּא בַּיָּדַיִם מִן הָעֵשֶׂב מִן הַטּוֹב
הַתַּפּוּחִים הָאֲדֻמִּים לִקֵּט.

הָרוּחַ, הַבּוֹכָה בַּלַּיְלָה
עַל־יַד כָּל הַגְּדֵרוֹת,
הִיא הִתְלַבְּטָה עִוֶּרֶת
בֵּין עֲנָפָיו הַיְבֵשִׁים.

וְעֵת הַסְּתָו בָּא לְכַבּוֹת אֶת הַלֵּילוֹת –
צִפּוֹר שְׁחוֹרָה
מֵעַל הָעֵץ הַמְעֻרְטָל
פַּחַד מָוֶת
עַל כֹּל שֶׁבַּבִּקְתָה הִטִּילָה.

וְאַחַר־כָּךְ אֶת עֵץ הַתַּפּוּחִים הַמֵּת
הִשְׁלִיג הַשֶּׁלֶג הַצָּחוֹר;
וּמֶשֶׁךְ הַיָּמִים שֶׁל שֶׁמֶשׁ וְקָרָה
שֶׁבַע בְּנוֹת־יוֹנִים צְחוֹרוֹת
גָּבוֹהַּ מֵעָלָיו סָבָבוּ;

דער עפּלבוים

דער עפּלבוים, דער מידער עפּלבוים,
האָט אָפּגעגעבן אַלע זיינע רויטע עפּל
דעם געלן וועלקנדיקן גראָז,
און וויסט און געל אין שטאַרבנדיקן זומער
איז ער אַ ליידיקער פאַרבליבן.

דער אַלטער באַלעבאָס פון שטיבל
האָט אין אַ ליימענעם פאַרברוינטן קריגל,
מיט שוואַרצע הענט פון גוטן גראָז
די רויטע עפּל אויפגעקליבן.

דער ווינט, וואָס ווייִנט ביינאַכט
ביי אַלטע פּלויטן,
האָט זיך אַ בלינדער
אין זיינע דאַרע צווייגן אומגעטריבן.

און ווען דער האַרבסט פאַרלעשט די נעכט —
האָט אַ שוואַרצער פויגל
פון נאַקעטן בוים,
שרעק פון טויט
אויף אַלעמען אין שטיבל אָנגעטריבן.

און שפּעטער האָט דעם טויטן עפּלבוים
אַ ווייסער שניי פאַרשנייט;
און דורך די טעג מיט זון און פראָסט
האָבן זיבן ווייסע טויבן
הויך זיך איבער אים געדרייט;

וּפִרְפְּרוּ בַּשַּׁחַק הַתָּכֹל
צְחוֹרוֹת – כֻּלָּן הַשֶּׁבַע.

וְהַקָּרָה כִּסְּתָה בְּכֹבֶד
זָהָב וּכְחֵלֶת
אֶת הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁבַּבִּקְתָה כֻּלָּהּ.
וְעַל שֻׁלְחַן הַלֹּבֶן בַּבִּקְתָה,
בְּתוֹךְ צַלַּחַת שֶׁל זְכוּכִית קוֹרֶנֶת,
הַתַּפּוּחִים הָאֲדֻמִּים
הִזְדַּהֲבוּ
וְאֶת רֵיחָם הֵפִיצוּ: –
הָרֵיחַ וְהַזֵּכֶר הַמָּתוֹק
אֲשֶׁר מֵעֵץ הַתַּפּוּחִים
נִשְׁאַר לִימוֹת הַחֹרֶף.

געפלאַטערט אינעם בלויען הימל
ווייסע — אַלע זיבן.

דער פראָסט האָט שווער פאַרצויגן
מיט גאָלד און בלוי
פון שטיבל אַלע שויבן.
און אויפן ווייסן טיש אין שטיבל
אין אַ שיסל פון צעשטראַלטן גלאָז,
די רויטע עפּל
האָבן זיך געגאָלדיקט
און זייער דופט פאַרשפּרייט: —
דעם דופט, דעם זיסן זכר
וואָס איז נאָך נאָכן עפּלבוים
אין ווינטער־טעג פאַרבליבן.

בְּדִידוּת גְּדוֹלָה

בַּלֵּילוֹת יֶשְׁנָהּ
מִין שָׁעָה מֻפְלָאָה,
הַשָּׁעָה
שֶׁל זִוּוּג כֹּל־עוֹלָמִי:
עֵת כָּל הַנְּשָׁמוֹת בָּעוֹלָם
מִתְמַזְּגוֹת
לִנְשָׁמָה אַחַת גְּדוֹלָה חַיָּה.

וְאוֹתָהּ שָׁעָה גְדוֹלָה
לֹא פַּעַם כְּבָר יָדַעְתִּי, הֶאֱזַנְתִּי,
עִם עֵינַיִם עֵרוֹת בּוֹעֲרוֹת,
אֲבוּדוֹת בַּלֵּילוֹת.

אֶת פָּנַי הָיִיתִי מַנִּיחַ
עַל־גַּבֵּי הָאֲדָמָה הַשְּׁחוֹרָה,
כִּבְהֵמוֹת עֵת תְּמוּתֶנָה.
וּמֵעָלַי
הָיָה רוֹעֵד מִדְּמָמָה
רָקִיעַ גָּדוֹל וְרָחוֹק.
וְכוֹכָבִים הָיוּ הוֹלְכִים.
וַאֲנִי הָיִיתִי מַקְשִׁיב, מַקְשִׁיב,
עַד הָיִיתִי לְפֶתַע שׁוֹמֵעַ
בְּכִיָּה אֲבוּדָה
בְּלִי דְמָעוֹת וּבְלִי מִלִּים,
בְּכִיָּתוֹ הָאֲבוּדָה
שֶׁל כָּל־מַה שֶּׁנָּדוֹן
לִהְיוֹת בִּבְדִידוּת

גרויסע איינזאַמקייט

אין די נעכט איז פאַראַן
אַזאַ ווונדערלעכע שעה,
די שעה
פון אַלוועלטלעכער באַהעפטונג:
ווען אַלע זעלן אויף דער וועלט
גיסן זיך צונויף
אין איין גרויסער לעבעדיקער זעל.

און יענע גרויסע שעה
האָב איך ניט איין מאָל שוין פאַרנומען
מיט וואַכע ברענענדיקע אויגן,
פאַרלאָרן אין די נעכט.

מיין פּנים פלעג איך לייגן
אויף דער שוואַרצער ערד,
ווי בהמות ווען זיי שטאַרבן.
און איבער מיר
פלעגט ציטערן פון שטילקייט
אַ גרויסער ווייטער הימל.
און שטערן פלעגן גיין.
און איך פלעג האָרכן, האָרכן,
ביז איך פלעג דערהערן
אַ פאַרלאָרענעם געוויין
אָן טרערן און אָן ווערטער,
דעם אייביקן געוויין
פון אַלץ, וואָס איז פאַרמשפּט
צו זיין אין איינזאַמקייט

עַל־גַּבֵּי אַדְמָתֵנוּ הַשְּׁחוֹרָה;
בִּכְיָּתוֹ הַנִּצְחִית
שֶׁל דָּמִי הָאִלֵּם,
הַמַּאֲזִין בִּבְדִידוּת
לְאוֹתָהּ שָׁעָה מֻפְלָאָה.
הַשָּׁעָה
שֶׁל זִוּוּג כָּל־עוֹלָמִי
וּבְדִידוּת גְּדוֹלָה.

אויף אונדזער שוואַרצער ערד;
דעם אייביקן געוויין
פון מיין שטום בלוט,
וואָס פאַרנעמט אין איינזאַמקייט
יענע וווּנדערלעכע שעה,
די שעה
פון אַלוועלטלעכער באַהעפטונג
און גרויסער איינזאַמקייט.

הֲרֵינִי נוֹדֵד

הֲרֵינִי נוֹדֵד הֶעָיֵף וְיָגֵעַ,
אָרֹךְ הוּא דַּרְכִּי, מִכְשׁוֹלָיו מָה רָמִים.
כָּבֶה לִי הַיּוֹם וְחוֹזֵר וְנָגֵהַּ,
כָּל עוֹד אֲנִי עַל אֲדָמוֹת מִתְיַגֵּעַ
הֲרֵינִי אוֹרֵחַ יָקָר לַיָּמִים.

כְּמוֹ תַּמְרוּרִים הֵם בָּאִים לִי מִנֶּגֶד
עִם שֶׁמֶשׁ וְעִם חִיּוּכִים מוּאָרִים,
וּכְמוֹ יְדִידִים נִלְבָּבִים הֵם קוֹרְאִים
לָבוֹא בְּצִלָּם לְשָׁעָה לֹא־מְדָאֶגֶת.

וּמַיִם הֵם לִי מַגִּישִׁים לְהַגְמִיעַ,
וְלֶחֶם הַטּוֹב, הָרָעֵב לְהַאֲכִיל,
וְגַם מְנוּחָה, כָּאָפוּן בַּתַּרְמִיל,
רֹאשִׁי הַכָּבֵד בִּמְנוּחָה לְהַשְׁקִיעַ.

יָמִים הוֹ יָמִים! לוּ הָיְתָה לִי יְכֹלֶת,
לָכֶם בְּתוֹדָה־לְעוֹלָם עַל הַטּוֹב,
אֶתְכֶם, שֶׁהָרוּחַ פִּזְּרָה כְּמוֹ פְּסֹלֶת,
כְּמוֹ גַּרְגְּרִים לֶאֱסֹף לַשִּׁבֹּלֶת –
אִלּוּ רַק יָכֹלְתִּי אֶתְכֶם לֶאֱסֹף!

אַ וואַנדערער בין איך

אַ וואַנדערער בין איך אַ מידער,
געשטרויכלט און לאַנג איז מיין וועג.
טעג לעשן זיך, צינדן זיך ווידער,
און איך בין אין שטויב פון דער נידער
אַ טייערער גאַסט ביי די טעג.

זיי קומען אַנטקעגן ווי מיילן,
מיט זון און מיט שמייכלען צעשיינט,
און רופן ווי האַרציקע פריינט
אין זייערע שאָטנס פאַרווײַלן;

זיי גיבן מיר וואַסער צום טרינקען,
צום עסן מיין זאַטיקן ברויט,
און רו, ווי דעם אָרבעם אין שויט,
מיין קאָפּ אין דער רו צו פאַרזינקען.

אָ, טעג, אייך מיט דאַנק צו פאַרבלייבן,
ווען איך זאָל אייך קענען אויף לאַנג
אייך אַלע אין האַנט צו פאַרקלייבן,
ווי קערנער, וואָס ווינטן צעטרייבן,
צוריק צו פאַרקלייבן אין זאַנג!

שֶׁ פַ ע

עַל שָׂדוֹת וְגַנִּים, עַל בִּקְתָּה וְעַל בַּיִת,
אֱלֹהִים מְרַתֵּם גַּלְגַּלּוֹ מִשֶּׁל־אֵשׁ.
הַדְּלָיִים הַמְּלֵאִים מִשְׁתַּפְּכִים עַל גְּדוֹתַיִם
בַּזָּהָב הַטָּהוֹר שֶׁל חַסְדּוֹ עַל כָּל־יֵשׁ.

הֶעָבִים הַכְּבֵדוֹת, הַיּוֹרֶה וְהַגֶּשֶׁם,
נִדְחָקִים עִם הָרוּחַ מִגַּלְגַּל הַלְּהָבִים.
וְהַלֶּחֶם מַאְדִּים בְּצִדָּהּ שֶׁל כָּל דֶּרֶךְ,
הֶחָלָב וְהַדְּבַשׁ עַל כָּל דֶּרֶךְ זָבִים.

גערעטעניש

אויף די פעלדער, גערטנער און אויף שטיבער
שפאַנט גאָט זיין פייערדיקע ראָד.
די פולע עמערס גייען איבער
מיט גאָלד מיט ריינעם פון זיין גנאָד.

די פעטע וואָלקנס, שפריי און רעגן,
זיי שפּאַרן פון זיין ראָד מיט ווינט.
ברויט רויטלט זיך ביי אַלע וועגן,
אויף וועגן — מילך מיט האָניק רינט.

סוֹף קַיִץ

כָּל מָקוֹם רַחֲבוּת אֱלוֹהַ,
כָּל מָקוֹם חַסְדּוֹ שָׁפוּךְ.
לֶחֶם רָב נִצָּב בְּנַחַת
בְּמַעְגָּל שִׁמְשׁוֹ בָּרוּךְ.
לֹא תוּכַל לִמְדֹּד הָעַיִן
רֹחַב הַמֶּרְחָק פָּשָׁט.
בְּשִׂמְחָה סַכִּין קוֹצֶרֶת
אֵת אֲשֶׁר זָרְעָה הַיָּד.
מַאֲפִיל בַּבָּר הַיֶּרֶק
בְּעֵינוֹ הָעֵירוּמָּה.
עַל־פְּנֵי שְׂדוֹת הַשֶּׁלֶף
אֲלֻמָּה מוּל אֲלֻמָּה.
בַּז כְּנֶקֶד טָס לְמַעְלָה,
מַטָּה מְצַרְצֵר צְרָצַר.
עַד אֶל הַטַּחֲנָה בָּרֹחַק
בַּגְּדִישִׁים הַפָּז נֶאֱצַר.
וּבָאֹדֶם שֶׁל הָעֶרֶב
מִתְגַּלִּים בִּשְׁמֵי גַּוָּן
הֶנֶף כֶּנֶף שֶׁל הָאוֹחַ,
עֶשֶׁן־כּוֹכָבִים לָבָן.
הָס... נוֹפֵל לוֹ הַתַּפּוּחַ,
מֵעֲסִיס יֵינוֹ שִׁכּוֹר.
לַיְלָה וְעַרְפַלֵּי־שֹׂבַע
בִּלְבָנָה נוֹטֶפֶת־אוֹר.
כָּל מָקוֹם בְּנֵר־אֱלוֹהַּ
הַלַּהֶבֶת עֲרוּכָה.
הַתְּנוּמָה – לְכָל עֵינַיִם,
לַיָּדַיִם – הַמְּנוּחָה.

סוף זומער

אומעטום גאַנצע רחבות,
אומעטום זיין גנאָד.
ברויט שטייט גרייט אין נחת
אין זיין זוניק ראָד.
ניט דעם אויג צו מעסטן
פון דער ווייט די ברייט.
פריידיק שניידט דאָס מעסער
וואָס די האַנט פאַרזייט.
טונקל בלייבט דער קרייטעך,
נאַקעט אין זיין פאַרב.
איבער הוילע וויטן
ציט זיך גאַרב צו גאַרב.
אויבן פינטלען שפּאַרבער,
אונטן זינגט די גריל.
סטויגעס גאָלד אין גאַרבן
ביז דער ווייטער מיל.
און אין רויטן אָוונט
וויקלט אויף די הייך
פליגל־פלי פון סאָוועס,
ווייסן שטערן רויך.
האָרך... דאָס פאַלט דער עפּל,
שיכור פון זיין וויין,
נאַכט און זאַטער נעפּל,
און לבנה־שיין.
אומעטום און אייביק
זיין נר־תמיד ברענט.
שלאָף — פאַר אַלע אויגן,
רו — פאַר אַלע הענט.

הַגִּילָה

גִּילָה, אֶצְבָּעָהּ בְּגוֹן־וֶרֶד
דּוֹפֶקֶת אֵלַי: – קוּם וָצֵא!
יַשֵּׁר, הַזָּקֵן, חֲטוֹטֶרֶת,
הָסֵר הַקְּמָטִים וְהַצַּעַר.
בְּאַף מִשְׁקָפַי לִי אַרְכִּיבָה:
הִנֵּה, זוֹ הִיא זוֹ, כֵּן אַכִּיר.
צָעִיף עַל צָעִיף זַךְ־בָּהִיר
צַחוּת כְּתֵפֶיהָ הִצְעִיפָה.
סוּסִים וּמְצִלּוֹת מִשֶּׁל כֶּסֶף,
מִגֶּרֶת – כִּבְעֵת עַתִּיקָה –
תָּטוּס עֲלֵי שֶׁלֶג בִּקְעָה,
בָּרוּחַ תַּלְתַּל לָהּ יֶאָסֵף.
עֵינָהּ יַהֲלוֹמִים הִיא הֵשִׁיבָה,
תָּטוּס בְּאָבָק הַמַּשְׁלִיג – –
גִּילָה, אַל תָּבוֹאִי הַלְעִיג
זָקֵן – וְזִקְנָה הָעֲלִיבָה.

די פרייד

די פרייד, מיט אַ דין־ראָזן פינגער,
קלאַפּט אָן אין מיין שויב: — קום אַרויס!
דיין הויקער דעם אַלטן גלייך אויס
און וויש אָפּ די קנייטשן, ביסט יינגער...
איך צי אויף דער נאָז מיינע ברילן:
אַהאַ, דאָס איז זי, איך דערקען.
די שלייערן, ווייס ווי געוועז,
איר שניי־ווייסן אַקסל פאַרהילן;
די פערד מיט די זילבערנע גלעקלעך,
איר שליטן — אַזוי ווי אַמאָל —
זי פליט איבער שנייאיקן טאָל,
צעווינטיקט פאַרשייט אירע לעקלעך;
מיט דימענטן־טוי אויף די ברעמען
זי פליט אינעם שנייאיקן שטויב —
אַך, פרייד, קום ניט קלאַפּן אין שויב
צום אַלטן — זיין עלטער פאַרשעמען...

טוֹב לִי וְאַשְׁרַי

לֹא הַחָכְמָה בִּלְבַד בַּעֲקֹב זִקְנָה טוֹבָה מַגַּעַת,
אֶלָּא גַּם הֲלָךְ־רוּחַ הַמַּרְגִּיעַ וּמְנַחֵם,
שֶׁהוּא כַּיַּיִן הַיָּשָׁן אֲשֶׁר נִרְגַּע בַּיֶּקֶב:
מָתוֹק לָעַיִן וּבְעֶלֶז אֶת הַדָּם מְחַמֵּם.

וְטוֹב לִי וְאַשְׁרַי! שֶׁגַּם אֲנִי בְּגִיל זָכִיתִי
לִטְעֹם הַטַּעַם הַמָּתוֹק שֶׁל הֲלָךְ־רוּחַ זֶה,
עֵת נְכָדַי כֻּלָּם הֵם מִתְרַפְּקִים עַל סָבָא, –
וַאֲנִי – זָקֵן יוֹשֵׁב אִתָּם, צוֹחֵק וּמְהַזֶּה.

אֶל הָאַלּוֹן הַלָּז, עַתִּיק יוֹמִין, אֲנִי נִמְשַׁלְתִּי:
עַד אֶל בִּרְכָּיו סָבִיב מֻקָּף הוּא אַלּוֹנִים רַכִּים,
הַמַּגְבִּיהִים עַצְמָם אֵלָיו לְמַעְלָה וּלְמַעְלָה,
לִתְפֹּס בּוֹ בִּזְקָנוֹ שֶׁל סָבָא בַּעֲנָפִים דַּקִּים.

יוֹשֵׁב אֲנִי צוֹחֵק בְּעֵינַיִם מוּעָמוֹת מִזֹּקֶן
מֵעַל לְרָאשִׁישִׁים צְעִירִים אֶל תּוֹךְ מֶרְחָק מוּעָם,
וַאֲנִי רוֹאֶה אֶת הַיָּמִים שֶׁכְּבָר הֵם הִתְעוֹפְפוּ.
וְהַיָּמִים שֶׁהֵם בָּאִים אֵלַי מִשָּׁם, מִשָּׁם...

ווייל איז מיר

ניט נאָר די חכמה קומט מיט גוטער עלטער,
נאָר אויך אַזאַ געמיט וואָס לויטערט און באַרוט,
וואָס איז ווי איינגעשטעלטער ווײַן פון קעלטער:
זיס פאַר דעם אויג און הייטער, וואַרעם פאַר דעם בלוט.

און ווייל איז מיר, אַז איך האָב אויך אין פריידן
פאַרזוכט דעם טעם דעם זיסן פון אַזאַ געמיט,
ווען מיינע אייניקלעך באַפאַלן זייער זיידן, —
און איך — אַן אַלטער זיץ און לאַך אין זייער מיט.

איך בין צו יענעם אַלטן דעמב געגליכן:
ביז זיינע קני אַרומגערינגלט מיט אַ קרייז
פון יונגע דעמבלעך, וועמעס צווייגלעך קריכן
אַרויף, די באָרד צו כאַפּן פונעם הויכן גרייז.

איך זיץ און לאַך מיט אַלטע מוטנע אויגן
אַריבער יונגע קעפּלעך צו דער מוטנער ווייט,
און זע די טעג וואָס זיינען אָפּגעפלויגן,
און טעג, וואָס קומען אָן פון יענער, יענער זייט.

עַצְלוּת שֶׁל קַיִץ

יָשַׁבְתִּי בְּסָמוּךְ לַסַּף,
עִשַּׁנְתִּי מִקְטַרְתִּי תַּמָּה,
וּכְמוֹ חַיָּה בְּפַרְוָתָהּ
גּוּפִי חִמַּמְתִּי בַּחַמָּה.
כַּלְבִּי זָקֵן בִּשְׁנַת שֶׁל תֻּם
עַל־יַד רַגְלַי עָצֵל נִרְדָּם.

הָאִילָנוֹת – מִסְלָע יָרֹק,
מַרְבַד הַדֶּשֶׁא – פָּז מַבְהִיק,
רָקִיעַ – דַּק, כָּחֹל, טָהוֹר...
וַאֲנִי בְּחָטָמִי וָתִיק
אֲוִיר מָשַׁכְתִּי מְבֻשָּׂם
עִם רֵיחַ הַמְּנוּחָה הֶחָם.

וּכְמוֹ כַּלְבִּי – תָּמִים, עָצֵל,
פִּצְעִי יָשָׁן, כְּמִין רְבָב,
נִרְדַּם גַּם הוּא וְהִתְכַּרְבֵּל
וְעַל לִבִּי רָבַץ שָׁכָב...
וְגַם אֲנִי – כֵּיצַד וְאֵיךְ? –
אִתָּם הָיִיתִי מְדַמֵּךְ...

הוֹ, טוֹב... הַיּוֹם – סִירָה קַלָּה –
שָׁט קַל כְּעַל נָהָר רָחָב,
וּמְרוֹם הַכְּחֹל בְּמַעֲמַקִּים...
אַךְ כִּבְעֵינַיִם שֶׁל חָלָף
מֵעֲבָרִים שׁוֹמְרָה תּוֹבְעָה
עֲבוֹדָתִי, שֶׁהִיא חוֹבָה...

זומער־פוילקייט

איך בין געזעסן ביי מיין שוועל,
געראויכערט פרײדלעך דעם טיטון,
און ווי א חיה אין איר פעל
מיין לייב געוואַרעמט אין דער זון.
מיין אַלטער הונט איז פויל און זיס
געשלאָפן האַרט ביי מײנע פיס.

די ביימער ווי פון גרינעם שטיין,
דער טעפיך פון באַזונטן גראָז,
דער הימל — דין און בלוי און ריין...
און איך האָב מיט מיין אַלטער נאָז
געצויגן פון דער דינער לופט
פון רו און וואַרעמקייט דעם דופט.

און ווי דער הונט — אי זיס, אי פויל,
מיין וווּנד מיין אַלטע, ווי א קלעק,
איז איינגעשלאָפן אין א קנויל
ביי מיר אין האַרצן אויפן דעק...
אויך איך — איך ווייס ניט ווי אַזוי —
בין איינגעשלאָפן גלייך מיט זיי...

אָך, גוט ... דער טאָג — א לייכטע שיף —
גייט לייכט, ווי אויף א ברייטן טייך,
מיט הימלען בלויע אין זיין טיף...
נאָר ווי מיט אויגן, שאַרף און גלייך,
פון אַלע זייטן מאָנט און היט
די אַרבעט, וואָס איך טו זי ניט...

אַךְ לֹא הִרְהַרְתִּי עוֹד יוֹתֵר...
הַשֶּׁמֶשׁ לִי עָצְמָה בִּשְׁנָת
עֵינַי בַּעֲדִינוּת וָחֹם...
וְלֹא הָיָה לִי עוֹד אִכְפַּת...
רַק בִּשְׁנָתִי שָׁמַעְתִּי עוֹד
אֶת מִקְטַרְתִּי נוֹפֶלֶת בַּחֲבוֹט...

נאָר ווייטער האָב איך ניט געטראַכט...
די זון האָט מיר מיט שלאָף און צאַרט
די אויגן וואַרעם צוגעמאַכט.
האָט מיך שוין גאָרניט ניט געאַרט...
איך האָב נאָר אין מיין שלאָף געהערט
מיין ציביק פאַלן צו דער ערד...

חָכְמָה פְּשׁוּטָה

הַחָכְמָה הַפְּשׁוּטָה – שִׁבֳּלִים שֶׁהִבְשִׁילוּ –
קְבוּעָה עַל מִצְחִי בְּקְמָטִים שֶׁל שְׁנוֹת־יֶתֶר.
כָּךְ נוֹשֵׂאת הַבְּהֵמָה בְּקַרְנָהּ בִּכְתָב־בֶּתֶר
חֲרָפִים וְקֵיצִים – חֲרוּתוֹת הָאֲפִילוּ.

הַחָכְמָה הַפְּשׁוּטָה! – עַבְדוּתֵךְ נָעֲמָה לִי
בְּרוּחִי וּבְדָמִי בְּאַהֲבָה בִּי קִבַּלְתִּי;
וְלַחְמִי הַמָּרִיר לְחִכִּי בָּךְ תִּבַּלְתִּי,
וּדְבָרוֹ הַפָּשׁוּט שֶׁל זוּלַת – נֶחָמָה לִי.

וְרָחָב הוּא דַּרְכִּי וְסַסְגּוֹן, לֹא נִכְשַׁלְתִּי
עֵת עָבְרוּ צְעָדַי עַל מִכְשׁוֹל וְעַל חוֹחַ;
וְטוֹבָה אַדְמָתִי, בָּאָרוֹן לִי מָנוֹחַ,
וְחֶדְוָה הֵם חַיַּי, וְלַמָּוֶת הִבְשַׁלְתִּי.

פשוטע חכמה

די פשוטע חכמה, ווי צייטיקע גאַרבן,
זי ליגט אויף מיין שטערן אין קנייטשן פון יאָרן.
אַזוי טראָגט די בהמה געדרייט אויף איר האָרן
פון ווינטערס און זומערס די טונקעלע קאַרבן.

די פשוטע חכמה! — איך האָב דיינע קייטן
מיט בלוט און מיט אָטעם אין ליבשאַפט גענומען;
און זיס איז מיין ביטערער ברויט פאַר מיין גומען,
און טרייסט — דאָס געווייַנטלעכע וואָרט פון אַ צווייטן.

און ברייט איז מיין וועג, און מיט רוישיקע פאַרבן
מיין איטלעכער טראָט איבער שטרויכלונג און דאָרן;
און גוט איז מיין ערד און מיט רו איז מיין אָרון,
אין פרייד איז מיין לעבן, און גרייט בין איך שטאַרבן.

אֶרֶץ יֵשׁ בָּךְ

אֶרֶץ יֵשׁ בָּךְ – טַעֲמָהּ וְרֵיחוֹתֶיהָ,
יָם יֶשְׁנוֹ בָּךְ – וְשִׁירוֹ שֶׁבַּדְּמִי,
שֶׁמֶשׁ יֵשׁ בָּךְ – בְּהִירוּת לַהֲבוֹתֶיהָ,
רוּחַ יֵשׁ בָּךְ – הִלּוּכוֹ הַנִּצְחִי.

אֵשׁ בְּתוֹךְ מַיִם הִנָּךְ מְבַלֶּלֶת,
אַתְּ מִתְכַּרְבֶּלֶת כָּאָרֶץ בַּתְּהוֹם.
אֵת צֶאֱלֵךְ אַתְּ עַל שֶׁמֶשׁ מַטֶּלֶת,
רַעַשׁ כָּרוּחַ בָּךְ וְאֵלֶם אָיֹם.

יָמִים מְאֻחָרִים

יָמִים מְאֻחָרִים! הֲרֵינִי לִפְנֵיכֶם כָּנוּעַ
עוֹמֵד בְּעֵת־זִקְנָה נִסְלַחַת וְרוֹפֶפֶת.
אַךְ, מוּזָה, עֵת מִתּוֹךְ עֵינַיִךְ הַיָּפוֹת שָׁלוּחַ
מַלְאָךְ עָיֵף וָטוֹב וּבַת־שְׂחוֹקוֹ רוֹחֶפֶת,
הֲרֵי אֲנִי עוֹנֶה לוֹ בִּשְׂחוֹקִי תָּמִים־צָנוּעַ
וְכָל־כֻּלִּי שׁוּב אֵשׁ וָדָם אֲנִי עַד גֹּמֶר,
כְּמוֹ אוֹתוֹ הַנַּעַר מִן הַקַּיִץ הַפָּרוּחַ
עִם הַשְּׂפָתַיִם הַפְּתוּחוֹת לְשִׁיר וָזֶמֶר.

ערד איז אין דיר

ערד איז אין דיר — אירע ריחות און טעמען,
ים איז אין דיר — און זיין טויבער געזאַנג,
זון איז אין דיר — אירע לויטערע פלאַמען,
ווינט איז אין דיר — און זיין אייביקער גאַנג.

פייער מיט וואַסער אין דיר איז פאַרקנאַטן,
קריכסט אין אַ קנויל, ווי די ערד אין איר תהום.
וואַרפסט אויף דער זון דיין מטושטשן שאָטן,
רוישסט ווי דער ווינט און ווי ער ביסטו שטום.

שפּעטע טעג

אַ, שפּעטע טעג, איך שטיי פאַר אייך געבויגן,
אין עלטער אין פאַרגיביקער געשטרויכלט.
נאָר, מוזע, ווען פון דיינע שיינע אויגן
אַ מידער און אַ גוטער מלאך שמייכלט, —
איך ענטפער מיט מיין שמייכל אָפּ אַ פרומער,
און איך בין בלוט און פייער ווידער,
ווי יענער ייִנגל פון דעם רויטן זומער
מיט ליפּן אָפענע פאַר לידער.

כַּתַּפּוּחַ

בַּחַיִּים עָבוֹר כָּל דֶּרֶךְ,
כֹּל הָבֵן, מְאוּם לֹא קַחַת,
וּבְשִׁירִים צָרוֹר כָּל עֵרֶךְ,
אֵין הֶבְדֵּל לְמִי – לִמְסֹר.

וֶהֱיוֹת כְּמוֹ תַּפּוּחַ
עַל הָעֵץ: פָּרוּץ מִשֹּׁרֶשׁ,
עֲרָפֶל סָפוֹג עִם רוּחַ
וּבָאוֹר בַּסְּתָו לִנְשֹׁר...

הַכְּתָב הַיְּהוּדִי

בְּלוֹנְג־אַיְלֶנְד, עָמֹק בַּחֵמָר הַצָּהֹב,
כְּרוּ־לִי אֶת קִבְרִי לִמְנוּחָה שֶׁל אֵין־סוֹף.
חֵמָר־זֶה הוּא אָהוּב לִי – עִוֵּר וְנֶאֱמָן
הוּא טָרַף עַצְמוֹתָיו שֶׁל יְלָדַי וְטָמַן.

הַעֲמִיקוּ הַבּוֹר וְסִתְמוּ הַגּוֹלָל.
וְהַצִּיבוּ לִי אֶבֶן פְּשׁוּטָה עַל הַגָּל.
וְחִרְתוּ עַל הָאֶבֶן בִּכְתָב הַיְּהוּדִי
אֶת שְׁמִי – לֹא אִכְפַּת לִי אִם הָעֵרֶב־רָב
שֶׁבַּדּוֹר הַשְּׁבִיעִי לֹא יָבִין אֶת הַכְּתָב
וְכַזָּר יַעֲבֹר עַל־פְּנֵי מַצֵּבָתִי.

ווי דער עפּל

דורכגיין יעדן שטעג פון לעבן,
אַלץ באַנעמען, גאָר ניט נעמען,
און אין לידער איבערגעבן
אַלעמען — אַלץ איינס פאַר וועמען.

זיין ווי אויפן בוים דער עפּל:
פון דעם שוואַרצן וואָרצל פּראַלן,
ציען זון און ווינט און נעפּל
און אין האַרבסט אַרונטערפאַלן...

יידישער כתב

טיף אינעם געלן לאַנג אײלאַנדער ליים
גראָבט אויס מיר אַ גרוב פאַר מיין אייביקער היים.
ליב איז דאָס ליים מיר — פאַרטרווילעך און בלינד
האָט עס פאַרצוקט דאָס געביין פון מיין קינד.

גראָבט טיפער די גרוב און פאַרשיט מיין געביין,
שטעלט מיר צוקאָפּנס אַ פּשוטן שטיין.
קריצט אויפן שטיין אינעם יידישן כתב
מיין נאָמען — מיך אַרט ניט, ווען דער ערב-רב
אין זיבעטן דור וועט דעם כתב ניט פאַרשטיין,
און ער וועט אַ פרעמדער פאַרבייגיין מיין שטיין.

כְּפַעֲמוֹן

לֹא זָהָב מִשְׁתַּפֵּךְ בְּשִׁכְרוֹן שִׁיר הַזֶּמֶר,
לֹא כָּנָף קוֹלָנִית הַמַּכָּה בִּתְהִלָּה;
רַק הָעֵשֶׂב אֶשְׁמַע מִצְטַלְצֵל לִי בָּרוּחַ –
וְכָעֵשֶׂב הֲרֵינִי מָלֵא דְחִילָה.

עֲשָׂבִים בַּשָּׂדוֹת! אַדְמַתְכֶם, אֲדָמַת שֵׁפֶל,
כִּלְאֶחָד שֶׁלָּכֶם הִיא גַם לִי עֲרוּכָה,
וּמִבַּעַד לְדֶמַע בַּדָּם, בְּכָל אֵבֶר,
מִצְטַלְצֵל אָנֹכִי כְּפַעֲמוֹן לִמְנוּחָה.

פְּתַח...

פְּתַח אֶת הַשַּׁעַר, הָנַח לַיָּגֵעַ,
וְאַל נָא תִּשְׁאָלֶה – סִפּוּר לוֹ עָצֵב.
וּמְנֻחָם בְּשָׁלוֹם וּבְצַעַר
הוֹלֵךְ הוּא בַּדֶּרֶךְ סִמֵּן הֶעָקֵב.
פְּתַח...

הֲרֵינִי צִפּוֹר מִמְּרוֹמִים שֶׁחָלָלוּ,
חוֹלָה כְּנָפִי שְׁמוּטָה אֶל סִפְּךָ;
פְּתַח שַׁעֲרֵי רַחֲמִים שֶׁנִּנְעָלוּ,
שֶׁתַּגִּיעֵנִי כְּנָפִי אֶל לִבְּךָ.
פְּתַח...

ווי אַ גלאָק

ניט דאָס גאָלד מיט זיין שיכורן זינגען,
ניט דעם הילכיקן פליגל פון רום;
נאָר דאָס גראָז אינעם ווינט הער איך קלינגען —
ווי דאָס גראָז בין איך פאַרכטיק און פרום.

גראָז אין פעלד! אייער שפלע נידער
ווי אַ גלייכן מיט אייך נעמט מיך צו,
און דורך טרערן פון בלוט און פון גלידער
קלינג איך אויף ווי אַ גלאָק נאָך מיין רו.

עפן

עפן דיין טויער, גיב רו דעם מידן,
פרעג ניט פאַנאַנדער — זיין טרויער דערציילט.
און אַ געטרייסטעטער אין צער און אין פרידן
גייט ער זיין וועג, וואָס זיין טראָט האָט געוויילט.
עפן...

איך בין אַ פויגל פון ליידיקע הייכן,
קראַנק ליגט מיין פליגל אָן האָפט ביי דיין טיר;
עפן פון רחמים דיין הייליקן צייכן,
זאָל מיך מיין פליגל דערטראָגן צו דיר.
עפן...

פלא על כל פלא

וואונדער איבער וואונדער

מעשיות עממיות	פאָלקסטימלעכע מעשהלעך
שירי ילדים	קינדער־לידער
בלדות	באַלאַדן

שֶׁמֶשׁ עִם גֶּשֶׁם

בְּרַגְלֵי הַכֶּסֶף
קַל קַלִּיל פָּזַז
וְרָקַד הַגֶּשֶׁם
עִם מַשַּׁב הַפָּז.

וְרָקַד הַגֶּשֶׁם
בְּכִתְרוֹ לָבָן
בִּרְחוֹבוֹת הַזֹּהַר
בְּהִירֵי גַּוָּן.

וְהַרְחֵק לְמַעְלָה
הוּא כְּמוֹ טַוָּס
עַל גַּגּוֹת סַסְגּוֹן
זָנָב רַב־גּוֹן פָּרַשׂ.

אַ זון מיט אַ רעגן

מיט די זילבערנע פיסלעך
לייכט, לייכט און לינד
האָט געטאַנצט דער רעגן
מיטן גאָלדענעם ווינט.

האָט געטאַנצט דער רעגן
אין זיין העלער קרוין
— איבער ליכטיקע גאַסן
איבער עלפנביין,

און פאַרשפּרייט, ווי אַ פּאַווע,
ווייט, הויך אַוועק,
איבער פאַרביקע דעכער
זיין פילפאַרביקן עק.

פְּלָאִים

פֶּלֶא עַל כָּל פֶּלֶא
בְּכָל מָקוֹם, זָכוֹר!
בַּלֶּחֶם שֶׁשָּׁחֹר הוּא,
בַּמֶּלַח הַצָּחֹר.

בַּמַּיִם שֶׁכְּחֻלִּים הֵם
וּמְרַוִּים צָמָא,
בָּאֵשׁ, אָדֹם בּוֹעֶרֶת
וְשַׁלְהַבְתָּהּ חַמָּה.

וּבִצְחוֹקוֹ שֶׁל יֶלֶד,
יִצְהַל בְּחֵיק הָאֵם,
בַּטַּף, שֶׁטִּפְטָפִים הֵם
וְיִגְדְּלוּ גַם הֵם.

הוֹ, פֶּלֶא עַל כָּל פֶּלֶא,
מִסְפָּר לֹא־יְשֹׁעָר!
וּבַפְּלָאִים הָאֵלֶּה
יַגֵּד וְגַם יוּשָׁר!

װוּנדער

װוּנדער איבער װוּנדער
אומעטום, אין אַלץ!
אין אונדזער ברויט דעם שוואַרצן,
אין אונדזער ווייסן זאַלץ.

און אין דעם בלויען וואַסער,
וואָס שטילט דעם דורשט אונדז איין,
און אין דעם רויטן פייער,
וואָס וואַרעמט אונדז מיט שיין.

און אין דעם קינדס געלעכטער,
וואָס הילכט פון מאַמעס שוים,
און אין די קליינע קינדער,
וואָס וואַקסן גרויסע אויס.

אָי, װוּנדער איבער װוּנדער,
װוּנדער אָן אַ שיעור!
און פון די אַלע װוּנדער,
קינדער, זינגען מיר!

שִׁיר הַפֶּשֶׁת

אַי־לִי־לוּ־לִי, נוּמָה, הָס!
עַל כְּנַף הָרוּחַ טָס.

אֵי הָיִיתָ, רוּחַ נָד?
'עַל הָרֵי הָאֲרָרָט!'

מָה רָאִיתָ, רוּחַ, שָׁם?
'פֶּשֶׁת כִּתְכֹלוֹ שֶׁל יָם'.

מוּל יָרֵחַ הַלַּבְקָן,
מוּל כּוֹכַב הָעֶרֶב,
מִתְאַנֵּחַ הַפִּשְׁתָּן,
מִתְנַעְנֵעַ וְנִרְכָּן
וְקוֹבֵל בְּלִי הֶרֶף:
מַה לִּי יֵשׁ תּוֹחֶלֶת?
וְעוֹנֶה כּוֹכַב הָעֶרֶב:
'בַּד תִּהְיֶה שֶׁל תְּכֵלֶת'.

אַי־לִי־לוּ־לִי, נוּמָה, הָס!
עַל כְּנַף הָרוּחַ טָס!

אֵי הָיִיתָ, רוּחַ נָד?
'בַּחַלּוֹן שֶׁל בַּיִת קָט'.

מָה רָאִיתָ, רוּחַ, שָׁם?
'יְשִׁישׁוֹת בְּבַיִת חָם.

אַ ליד פון ליין

אַי-לי-ליו-לי, שלאָף מיין קינד!
אויף די פליגלען קומט דער ווינט.

ווינט, ווו ביסטו דאָס געווען?
„הינטער בערג בין איך געווען!"

ווינט, וואָס האָסטו דאָרט געזען?
„בלויען ליין האָב איך געזען".

אין לבנהדיקן שיין,
צו דעם אָוונט-שטערן
זיפצט און וויינט דער בלויער ליין
און ער נייגט זיך, בייגט זיך איין
נייגט זיך פון די טרערן:
וואָס וועט פון מיר ווערן?
זאָגט דער אָוונט-שטערן:
לייוונט וועסטו ווערן...

אַי-לי-ליו-ליו, שלאָף מיין קינד!
אויף די פליגלען קומט דער ווינט.

ווינט, ווו ביסטו דאָס געווען?
„בין ביי פענצטער דאָס געווען".

ווינט, וואָס האָסטו דאָרט געזען?
„באָבעם האָב איך דאָרט געזען".

אֶת הַפֶּלֶךְ הֵן שׁוֹלְחוֹת
עַד כּוֹכַב הַשַּׁחַר;
אֶצְבָּעוֹת נָעוֹת־הוֹלְכוֹת,
חוּט צָחֹר הֵן כָּךְ פּוֹלְכוֹת,
שֶׁיִּהְיֶה בַּד צַחַר.
צַח הַבַּד מִנֶּתֶר,
מִכּוֹכַב הַשַּׁחַר
צַח הַבַּד רַב־יֶתֶר׳.

אַי־לִי־לוּ־לִי, נוּמָה, הָס!
עַל כְּנַף הָרוּחַ טָס.

אֵי הָיִיתָ, רוּחַ נָד?
׳בַּבָּתִּים לַחְטֹף מַבָּט׳.

מָה רָאִיתָ, רוּחַ, שָׁם?
׳אִמָּהוֹת, חִוְּרָה לֶחְיָם.

עֲרִיסוֹת תָּנַעְנָה נִיד
מוּל כּוֹכַב עַרְבַּיִם:
הֵן שָׁרוֹת: אֶל הַיָּרִיד
בַּד לָבָן סוֹחֵר מוֹרִיד;
גְּזִיר בְּמִסְפָּרַיִם –
וּמְשַׁלְּמִים בְּדֶמַע...
לִילָדִים שְׁחֹרֵי־עֵינַיִם –
כְּתֻנּוֹת לָהֵמָּה!׳

ביי דעם שפּרינראַד זיצן זיי
ביזן מאָרגן־שטערן:
רעדל, רעדל, דריי זיך דריי,
זאָל פון ליין, ווי ווייסער שניי,
ווייסער לייוונט ווערן!
שיינט דער מאָרגן שטערן;
זאָל דער לייוונט ווערן
ווייסער פון די שטערן.

אַי־לי־ליו־ליו, שלאָף מיין קינד
אויף די פליגלען קומט דער ווינט.

ווינט, ווו ביסטו דאָס געווען?
„בין ביי הייזער דאָס געווען".

ווינט, וואָס האָסטו דאָרט געזען?
„מאַמעס האָב איך דאָרט געזען".

פאַר די וויגן, בלייך און מיד,
פאַר דעם שפּעטן שטערן,
זינגען זיי: עס פירט אַ ייד
וויסן לייוונט פון יריד,
קויפט מען עס מיט טרערן,
שניידט מען עס מיט שערן...
זינגט דער שפּעטער שטערן:
העמדלעך וועלן ווערן!

אַי־לִי־לוּ־לִי, נוּמָה, הָס!
עַל כְּנַף הָרוּחַ טָס.

אֵי הָיִיתָ, רוּחַ נָד?
׳בָּרְחוֹבוֹת הָיִיתִי שָׁט׳.

מָה רָאִיתָ שָׁם בָּרְחוֹב?
׳כָּל תִּינוֹק בָּחוּר וָטוֹב.

בַּכְּתֹנֶת כָּל אֶחָד,
מוּל כּוֹכַב הָעֶרֶב
מְרַקְּדִים הֵם: פֶּשֶׁת, בַּד, –
מְקֻדָּשׁ תִּהְיֶה לָעַד,
מְבֹרָךְ מִקֶּרֶב, –
מִפְּנִינִים בַּכֶּתֶר
מִכּוֹכַב הָעֶרֶב,
צַח תִּהְיֶה רַב־יֶתֶר!׳

אַי-לי-ליו-ליו, שלאָף מיין קינד!
אויף די פליגלען קומט דער ווינט.

ווינט, ווו ביסטו דאָס געווען?
„בין אין גאַסן דאָס געווען".

ווינט, וואָס האָסטו דאָרט געזען?
„קינדער האָב איך דאָרט געזען".

אין די העמדלעך פאַרן שיין
פון דעם ערשטן שטערן,
טאַנצן קינדער: ליין, ליין, ליין,
היילִיק, היילִיק זאָלסטו זיין,
אונדז פאַר דיינע טרערן, —
לייזונג זאָלסטו ווערן,
פון דעם מאָרגן-שטערן
זאָלסטו ווייסער ווערן.

אִמִּי שֶׁלִּי

אִמִּי שֶׁלִּי אִמָּא יָפָה וְחִוֶּרֶת
וְכֻלָּהּ צְחוֹרָה כְּיוֹנָה;
שֵׂעָר לָהּ כְּשֶׁלֶג – פַּסִּים דַּקִּים שְׁנַיִם
יוֹרְדִים־מִמִּצְנַפְתָּהּ הַלְּבָנָה.

הִיא לְבוּשָׁה שַׁבָּתִית, בִּשְׁחוֹר מֶשִׁי
הִיא תָּמִיד עֲטוּפָה בְּחִבָּה;
וְעִיר־שֶׁל־זָהָב עוֹד מִימֵי אֵרוּשֶׂיהָ
בְּשַׁרְשֶׁרֶת שֶׁל פָּז עַל לִבָּהּ.

וְעֵינַיִם יֵשׁ לָהּ לְאִמִּי – הָעֵינַיִם
יְרֻקּוֹת כְּמוֹ עֵשֶׂב רָטֹב;
עֵת הִיא מַבִּיטָה אֶל אָדָם בָּעֵינַיִם –
לְאוֹתוֹ הָאָדָם נַעֲשֶׂה טוֹב.

מיין מאַמע

מיין מאַמע איז אַ שיינע און אַ בלייכע
און אַ ווייסע ווי אַ טויב;
די האָר ווי שניי — צוויי דינע פּאַסמעס
פאַלן פון איר הויב.

און שבתדיק, אין זייד אין שוואַרצן
גייט זי שטענדיק אָנגעטאָן;
אויף אַ גאָלדן קייטל אויף איר האַרצן
איר כּלה מעדאַליאָן.

און אויגן האָט מיין מאַמע, גרינע אויגן,
גראָז און זון וואָס רוט;
און אַז זי קוקט אַ מענטשן אין די אויגן,
ווערט יענעם מענטשן גוט.

בָּאִים סָבִים, סָבוֹת

מִכָּל קַצְוֵי הָאָרֶץ
בָּאִים סָבִים, סָבוֹת,
תַּרְמִיל גָּדוֹל עַל שֶׁכֶם,
בַּיָּד מַקֵּל עָבֹת.

וְתִינוֹקוֹת שֶׁל־בֶּכִי,
רָעִים וּמַכְעִיסִים,
אֶל תּוֹךְ תַּרְמִיל הַשֶּׁכֶם
מַהֵר הֵם מַכְנִיסִים.

אַךְ נַעֲרָה בַּת־חֶמֶד
לָהֶם הִיא תַּעֲנוּג;
לְבַת כָּזֹאת נוֹתְנִים הֵם
מַחֲרֹזֶת שֶׁל אַלְמוּג.

וְנַעַר טוֹב, בַּר־דַּעַת –
אוֹתוֹ הֵם אוֹהֲבִים,
וְסִדּוּרוֹן נוֹתְנִים לוֹ –
שׁוּלָיו מְזֹהָבִים.

די זיידעס מיט די באָבעס

די זיידעס מיט די באָבעס
קומען פון אַלע עקן
מיט די גרויסע טאָרבעס,
מיט די לאַנגע שטעקנס,

און קינדערלעך, וואָס וויינען,
ווילן גוט ניט זיין,
אין די גרויסע טאָרבעס
כאַפּן זיי אַריין.

נאָר גוטע שטילע מיידעלעך
איז זיי שטאַרק געפעלן;
שענקען זיי די מיידעלעך
שנירעלעך קאָרעלן,

און וווילע פרומע יינגלעך
האָבן זיי שטאַרק האָלט.
שענקען זיי סידורימלעך,
איינגעפאַסט אין גאָלד.

מַקְלוֹ שֶׁל סָבָא

לְסָבָא שֶׁלָּנוּ, יִחְיֶה, יֵשׁ מַקֵּל
עִם שְׁנַיִם קְצָוִים – אֵין בּוֹ רֹאשׁ לְהָקֵל!
פִּלְאֵי פְּלָאִים! כִּי אוֹתָם הַקְּצָוִים –
כִּשּׁוּף וּקְסָמִים בְּתוֹכָם נְעוּצִים.
שֶׁכֵּן הַקְּצָוִים, וּשְׁנֵיהֶם דַּוְקָא יַחַד,
לְסָבָא תָּמִיד מִשְׁתַּדְּלִים לִגְרֹם נַחַת;
וְסָבָא צָרִיךְ רַק לִרְמֹז רְמִיזָה –
וּכְבָר הֵם עוֹשִׂים עֲשִׂיָּה זְרִיזָה.

שָׁעָה שֶׁבָּא סָבָא סֻכָּה לוֹ לִבְנוֹת –
צָרִיךְ הוּא בְּאֶצְבַּע קַלָּה רַק לִפְנוֹת:
מִיָּד קֵץ אֶחָד רָץ לָקַחַת סְכָךְ,
וְהַקֵּץ הָאַחֵר מְסַכְּכוֹ אַחַר־כָּךְ.
בָּאִים הַשְּׁכֵנִים לְהַבִּיט בְּפְלִיאָה,
לִתְקֹעַ חָטְמָם בִּתְמִיָּה וּתְהִיָּה;
וְהֵם מִשְׁתּוֹמְמִים וְאוֹמְרִים זֶה לָזֶה:
'כְּשֶׁיֵּשׁ לִיהוּדִי מִין מַקֵּל שֶׁכָּזֶה!'

וְאִם מִתְחַשֵּׁק לוֹ לְסָבָא לָשׂוּחַ
לְרוּחַ הַיּוֹם כִּי יָשֵׁב וְיָפוּחַ,
מִיָּד מִזְדָּרֵז לוֹ הַקֵּץ הָאֶחָד
וּמֵסִיר מִן הַוָּו אֶת מְעִיל הַשַּׁבָּת;
וְהַקֵּץ הָאַחֵר לוֹ פּוֹתֵחַ הַפֶּתַח
וְגַם מְלַוֶּה אוֹתוֹ חוּצָה לָבֶטַח.

דעם זיידנס שטעקן

אונדזער זיידע האָט אַ שטעקן,
און דער שטעקן — האָט צוויי עקן.
וווּנדער, וווּנדער! עקן צוויי —
און אַ כּישוף ליגט אין זיי.
ווייל די עקן ממש ביידע
טוען, וואָס עס וויל דער זיידע:
דאַרף ער נאָר אַ נוקע טאָן,
האָבן זיי שוין אַלץ געטאָן.

ווען דער זיידע בויט אַ סוכּה,
טוט ער זיך אין באָרד אַ נוקע:
לויפט איין עק אַוועק נאָך סכך,
און דער צווייטער דעקט דעם דאַך...
קומען שכנים אָנצוקוקן,
נאָר אַ נאָז אַריינצורוקן:
גאַפט מען, און מען איז ניט מיד:
„אַי, אַ שטעקן האָט דער ייד!"

אַז דער זיידע איז נאָר אויסן
גיין אַ קוק טאָן אויפן דרויסן,
נעמט אַן עק אַראָפּ פון טשוואָק
זיידנס שבתדיקן ראָק;
און דער צווייטער — פּראַל די טירן,
אים אינדרויסן אונטערפירן.

וְסָבָא, כֵּוָן שֶׁהוּא בָּא לֶחָצֵר,
הוּא יַחַד אֶת שְׁנֵי הַקְּצִים מְחַבֵּר:
'נוּ, אוֹ!' – וּמִיָּד נַעֲשִׂים הֵם מִרְכֶּבֶת
עִם זוּג שֶׁל סוּסִים דּוֹהֲרִים כְּלַהֶבֶת,
דּוֹהֶרֶת־בּוֹעֶרֶת הָרֶגֶל בְּלַהַט –
עוֹמֶדֶת הָעִיר מִתְפַּלְּאָה, מִתַּמַּהַת...

נוֹסֵעַ הוּא, סָבָא, וּשְׁנֵי הַקְּצָווֹת,
שְׁנֵי הַקְּצָווֹת שֶׁל מַקֵּל הֶעָבוֹת,
רָצִים אַחֲרָיו כִּכְלָבָיו שֶׁל עָשִׁיר –
רָצִים בִּדְהִירָה, מִפִּיהֶם נוֹטֵף רִיר...

וּלְאָן הוּא נוֹסֵעַ, זֶה סָבָא יַקִּירָא?
נָסוֹעַ נוֹסֵעַ הוּא, סָבָא, הָעִירָה,
לִרְאוֹת נְכָדָיו, נֶכְדוֹתָיו הַקְּטַנּוֹת,
וְהוּא גַּם מוֹלִיךְ לְכֻלָּם מַתָּנוֹת:
לָזֶה, הַקָּרוֹב תְּפִלִּין לְהַתְחִיל –
שַׂקִּיק שֶׁל תְּפִלִּין מִקְּטִיפָה וְעִם פְּתִיל;
לְזוֹ שֶׁפָּנֶיהָ צַחִים, עֲנֻגִּים –
מַחֲרֹזֶת יָפָה, אֲדֻמָּה, אַלְמֻגִּים;
לָזֶה שֶׁקָּטָן הוּא, בֶּן גִּימֶ"ל חָמוּד –
כִּפָּה קְטַנְטַנָּה, שֶׁל קְטִיפָה אוֹ סָמוּט,
וְגַם עִם אִמְרָה מִשֶּׁל מֶשִׁי סָבִיב,
רֹאשׁוֹ הַבָּהִיר־הַמְתֻלְתָּל שֶׁתַּקִּיף.
וּמַה שֶּׁשָּׁכַח לְהָבִיא לוֹ לְדוּדֶל,
לָזֶה הַמַּלְחִית וְנוֹבֵחַ כְּפוּדֶל –

און דער זיידע אויפן הויף
ביידע עקן נעמט צונויף,
זאָגט ער: „נו?” — ווערט אַ קאַרעטע,
מיט צוויי פערדלעך אויסגעגלעטע,
ברענט נאָר אונטער זיי דער טראָט...

פאָרט ער — וווּנדערט זיך די שטאָט.
פאָרט דער זיידע. און די עקן, —
ביידע עקן פון זיין שטעקן, —
לויפן נאָך ווי רייכע הינט,
סלינע פון די מיילער רינט...

און וווּהין דאָס פאָרט דער זיידע? —
פאָרן פאָרט ער דאָס בכבודו
צו די אייניקלעך צו גאַסט,
פירט מתנות ווי עס פּאַסט:
מיכלען, דעם בר־מצווה־שנעקל,
תפילין מיט אַ תפילין־זעקל;
און יהודיתלען — פּאַר איר
רויטע פּאַטשערקעס אַ ציר;
און אַ יאַרמולקע פון סאַמעט,
מיט אַ זייד אַרומגעליאַמעט,
כאַצקעלען, ווי ער איז קליין,
און דאַרף ערשט אין חדר גיין;
און דעם קאַראַפּוזיק דודל,
וואָס ער פּויזעט ווי אַ פּודל,

הֵן אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, כִּי סָבֵנוּ, שֶׁיְּחִי,
יִתֵּן לוֹ הַפַּעַם סְטִירוֹנֶת בַּלֶּחִי.
בָּאִים מַגִּישִׁים לוֹ לְסָבָא שֶׁלָּנוּ
כִּבּוּד שֶׁל דָּגִים מְלוּחִים שֶׁהֶתְקָנוּ –
בָּצָל, בֶּלְבּוּסִים וּמִינֵי כָּל יָרָק,
כּוֹס תֵּה הָרוֹתֵחַ, אָדֹם וְחָזָק...
אַךְ סָבָא קוֹמֵט גְּבִינָיו בְּכָל פַּעַם:
בְּלִי מְעַט יַ״שׁ לְכָל אֵלֶּה אֵין טַעַם.
מִיָּד ׳נוּ־אוֹ־נוּ׳ הוּא אֶל קֵץ מְרַמֵּז –
וְזֶה לְהָבִיא מְעַט יַ״שׁ מִזְדָּרֵז...
אוֹכֵל הוּא, סָבֵנוּ, שׁוֹתֶה הוּא ׳לְחַיִּים׳,
שׁוֹתֶה וְחוֹזֵר וְשׁוֹתֶה בְּכִפְלַיִם,
וְכָךְ, בְּשִׁבְתּוֹ לַשֻּׁלְחָן מְסֻבֶּה –
מֵרֹב אֲכִילָה וּמִשְּׁתִי מְרֻבֶּה
פִּתְאֹם הוּא נִרְדָּם בַּחֲצִי הַשּׁוּרָה
שֶׁל בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן – וְנוֹחֵר בִּגְבוּרָה!

האָט דער זיידע ניט געטראַכט
און — אַ פּעטשל נאָר געבראַכט...
שטעלט מען כיבוד פֿאַר דעם זיידן:
הערינג גוטן — טעם גן־עדן,
בולבעס, ציבעלע מיט גראָז,
רויטן טיי אַ הייסע גלאָז...
נאָר דער זיידע קנייטשט די ברעמען,
וויל אַ ביסל בראָנפֿן נעמען.
זאָגט ער: „נו?" דאָ צו אַן עק,
לויפֿט דער עק אין שענק אַוועק...
עסט דער זיידע, מאַכט „לחיים",
טרינקט ער כפֿל און כפֿלים,
און ביים טיש, פֿאַרשנאָשקעט פֿיין,
שלאָפֿט ער ביי דעם בענטשן איין.

הַזָּר

קֹר הַלַּיְלָה וְאַפְלוּל.
שַׁעַר, דֶּלֶת – עַל מַנְעוּל.

כָּל חַלּוֹן בְּלֹא זִיק־אוֹר
וּמַבִּיט כְּסַגֵּי־נְהוֹר.

קֹר וְחֹשֶׁךְ וּמְאֻחָר,
בַּמִּטָּה הַכֹּל יְנַחַר.

לֹא יִישַׁן רַק רוּחַ־לֵיל
וְהַכֶּלֶב הַמְיַלֵּל.

וְהַזָּר־וְהַבּוֹדֵד, –
צַעַד־צַעַד מִתְנוֹדֵד,

וּבִטְלַאי עַל טְלַאי עָטוּף,
וּבְחֶבֶל סְבִיב הַגּוּף,

וְתַרְמִיל לוֹ עַל הַגָּב –
אַט נוֹשֵׂא הוּא אֶת רַגְלָיו.

הוּא רוֹאֶה פַּלְטֵר עוֹמֵד,
הוּא אֶל הַפַּלְטֵר צוֹעֵד.

דער פרעמדער

קאַלט און פינצטער איז די נאַכט.
טיר און טויער צוגעמאַכט;

פענצטער בלינדע אָן אַ שיין
שטאַרן אין דער נאַכט אַריין.

קאַלט און פינצטער, קאַלט און שפּעט,
שלאָפט זיך יעדער אין זיין בעט.

שלאָפן שלאָפט נאָר ניט דער ווינט
און די בילנדיקע הינט.

און דער פרעמדער שלאָפט נאָך ניט,
און מיט וואַקלענדיקע טריט,

און אין שמאַטעס — שטיק אויף שטיק,
און פאַרגאַרטלט מיט אַ שטריק,

מיט אַ טאָרבע אויף די הענט,
שאַרט ער האַרט זיך ביי די ווענט.

זעט ער ווייט אַ פּאַלאַץ שטיין,
לאָזט ער זיך צום פּאַלאַץ גיין.

עַד קְרִיאַת הַקּוּקוּרֵיק
בַּפַּלְטֵר הוּא שָׁם דּוֹפֵק:

תּוּק, תּוּק־תּוּק...—מִי זֶה הוּא?
– אֲנָשִׁים טוֹבִים, פִּתְחוּ!

בָּעוֹלָם אֲנִי נוֹדֵד,
וְרָעֵב אֲנִי, בּוֹדֵד...

– לֵךְ לְךָ מִן הַפַּלְטֵר,
פֶּן יַלְדֵּנוּ תְּעוֹרֵר!

חַם לוֹ, טוֹב לוֹ, בְּשָׂבָע
הוּא יָשֵׁן לוֹ, בְּשַׁלְוָה...

אֶת רֹאשׁוֹ הַזָּר כּוֹפֵף
וְאֶת הַפַּלְטֵר עוֹזֵב.

וְרוֹאֶה הוּא בַּיִת קָט,
וְלַבַּיִת אַט יִצְעַד.

עַד קְרִיאַת הַקּוּקוּרֵיק
שָׁם בַּבַּיִת הוּא דּוֹפֵק:

תּוּק, תּוּק־תּוּק...—מִי זֶה הוּא?
– אֲנָשִׁים טוֹבִים, פִּתְחוּ!

ביז עס קרייט דער ערשטער האָן,
קלאַפּט ער אינעם פּאַלאַץ אָן:

סטוק־סטוק־סטוק... — ווער קלאַפּט אין טיר?
— גוטע מענטשן, עפנט מיר!

איך בין עלנט אויף דער וועלט,
מיד פון הונגער און פון קעלט...

סטוק־סטוק... — פרעמדער, גיי אַוועק,
אונדזער קליינעם קינד ניט וועק,

זאַט און וואַרעם אין ליו־ליו,
שלאָפט זיך אונדזער קינד אין רו...

בייגט דער פרעמדער איין דעם קאָפּ,
קערט זיך פונעם פּאַלאַץ אָפּ.

זעט ער ווייט אַ שטיבל שטיין,
לאָזט ער זיך צום שטיבל גיין.

ביז עס קרייט דער ערשטער האָן,
קלאַפּט ער אין דעם שטיבל אָן:

סטוק־סטוק־סטוק... — ווער קלאַפּט אין טיר?
— גוטע מענטשן, עפנט מיר!

בָּעוֹלָם אֲנִי נוֹדֵד,
וְרָעֵב אֲנִי, בּוֹדֵד...

וְהַזָּר שׁוֹמֵעַ אֵיךְ
מִישֶׁהוּ שָׁם מִשְׁתָּרֵךְ,

הַמַּנְעוּל הִנֵּה נִפְתָּח,
בַּעַל־הַבַּיִת בָּא וְסָח:

– בּוֹא, הַזָּר, הַבַּיְתָה סֹב,
וְתִהְיֶה אוֹרְחִי הַטּוֹב.

וְהַזָּר – הוּא מִתְכּוֹפֵף,
פְּנִימָה אֶת עַצְמוֹ דוֹחֵף.

בָּא נִכְנָס, כְּבֵדוֹת נָשַׁם,
וּמַבִּיט לְכָאן, לְשָׁם,

וְאוֹמֵר קוֹל מְרַחֵם:
אֵיזֶה חֹשֶׁךְ אֶצְלְכֶם!

בַּעַל־הַבַּיִת לוֹ עוֹנֶה:
– נֵפְט בַּמֶּה אֶהְיֶה קוֹנֶה?

– וּו, וּוּ, כַּמָּה פֹּה קַר,
כְּבַיַּעַר הַמֻּפְקָר!

איך בין עלנט אויף דער וועלט,
מיד פון הונגער און פון קעלט...

און דער פרעמדער ווארט ניט פיל,
עמעץ שארט זיך אין דער שטיל

ביי דער טיר און ביי דעם שלאָס.
קומט ארויס דער באַלעבאָס:

— פרעמדער, פרעמדער, קום אריין,
וועסט מיין גוטער אורח זיין.

און דער פרעמדער בייגט זיך איין,
קריכט אין שטיבל קוים אריין,

קומט אריין און אָטעמט שווער,
קוקט אהין און קוקט אהער

און ער זאָגט ארויסעט גלייך:
— ס׳אַרא פינצטערניש ביי אייך!

ענטפערט אים דער באַלעבאָס:
— קויפן נאפט ניטאָ פארוואָס.

וו... וו... ווו: און קאַלט איז דאָ — א גוואלד,
ממש ווי אינמיטן וואלד!

בַּעַל־הַבַּיִת לוֹ עוֹנֶה:
– עֵץ בַּמֶּה אֶהְיֶה קוֹנֶה?

– זֹאת אוֹמֶרֶת, אֵין שִׂמְחָה.
גַּם פַּת־לֶחֶם אֵין עִמְּךָ?

בַּעַל־הַבַּיִת לוֹ עוֹנֶה:
– פַּת בַּמֶּה אֶהְיֶה קוֹנֶה?

אוֹי אֲבוֹי לִי וּלְחֶלְדִּי,
כִּי הָיָה רָעֵב יַלְדִּי,

וּבָכָה מִתּוֹךְ רָעָב:
'אַבָּא, פְּרוּסַת־לֶחֶם הָב!'

וּבְלֹא כֹחַ, מִתְעַטֵּף,
הוּא עַל הָרִצְפָּה שׁוֹכֵב...

בְּפַחַדַּת מִתְגָּרֵד
הָאוֹרֵחַ, וְיוֹרֵד

לָרִצְפָּה, וְהוּא פּוֹרֵשׂ
תַּרְמִילוֹ וְהוּא כּוֹרֵז:

– אִם חָשׁוּךְ פֹּה, אִם פֹּה קַר
כְּבַיַּעַר הַמֻּפְקָר,

ענטפערט אים דער באַלעבאָס:
— קויפן האָלץ ניטאָ פאַרוואָס.

— הייסט עס, ס'איז ניט פריילעך דאָ, —
און קיין ברויט איז אויך ניטאָ?

ענטפערט אים דער באַלעבאָס:
— קויפן ברויט ניטאָ פאַרוואָס;

אָך און וויי צו מיינע זינד,
אַז מיין קליין פאַרהונגערט קינד

האָט געוויינט אין אונדזער נויט:
„טאַטע, גיב אַ שטיקל ברויט"!

און אָן כוחות ליגט ער שטיל
אויפן קאַלטן האַרטן דיל...

קראַצט דער פרעמדער זיך דעם קאָפּ,
לאָזט זיך אויפן דיל אַראָפּ,

שפּרייט זיין אַלטע טאָרבע אויס,
און ער זאָגט אַזוי אַרויס:

— אַז ס'איז פינצטער דאָ און קאַלט
ממש ווי אינמיטן וואַלד,

אִם פַּת־לֶחֶם גַּם פֹּה אֵין –
אֶהְיֶה לִי פֹּה יָשֵׁן...

אַךְ הִסְפִּיק אֶת זֹאת לֵאמֹר,
תַּרְנְגוֹל רִאשׁוֹן נֵעוֹר

וְקָרָא קוּקוּקוּרִיק –
וּבַבַּיִת אוֹר הִבְהִיק.

הַתַּנּוּר, בָּרוּךְ הַשֵּׁם,
מֵעַצְמוֹ הוּא מִתְחַמֵּם.

הַשֻּׁלְחָן, גָּדוֹל כָּזֶה,
מֵעַצְמוֹ הוּא מִתְכַּסֶּה

חַלּוֹת־סֹלֶת, כִּלְיוֹם־חָג,
צַלָּחוֹת בָּשָׂר וְדָג.

וְהַזָּר – הִנֵּה הָיָה,
גַּם הָיָה וְגַם נִרְאָה, –

פֶּתַע בְּחִיּוּךְ יָסֹב:
– בַּעַל־הַבַּיִת, לַיְלָה טוֹב!

וְהוּא טָס בְּכָל גָּדְלוֹ
דֶּרֶךְ סֶדֶק בַּחַלּוֹן.

אַז קיין ברויט איז אויך ניטאָ, —
לייג איך מיר זיך אָט־אַ־דאָ...

און — אָט, תיכּף, איינס און צוויי,
גיט דער ערשטער האָן אַ קריי.

און ווי נאָר עס קרייט דער האָן,
צינדט דער לאָמפּ אַליין זיך אָן;

און דער אויוון, גוט און פיין,
הייצט מיט האָלץ אַליין זיך איין;

און עס ווערט אַליין דער טיש
פול מיט טעלער, פלייש און פיש,

מיט אַ קוילעטש מיט אַ קייט,
ווי אויף יום־טוב צוגעגרייט.

און דער פרעמדער — אָט געווען,
אָט געוועזן און אָט געזען, —

פלוצלונג טוט אַ זאָג און לאַכט:
— באַלעבאָס, אַ גוטע נאַכט! —

און ער פליט, ווי ער איז גרויס,
דורך אַ שפּאַלט פון טיר אַרויס.

– נֵס, אוֹ מַשֶּׁהוּ אַחֵר?
בַּעַל־הַבַּיִת מְהַרְהֵר.

אַךְ רוֹאֶה הוּא: הַתַּנּוּר
מִתְאַדֵּם מְלַהֵט אוֹר.

וְעוֹמֵד לוֹ הַשֻּׁלְחָן,
וְעָלָיו כָּל־טוּב מוּכָן,

אֵין מָקוֹם לְהִרְהוּרִים...
בַּעַל־הַבַּיִת אָז מֵרִים

אֶת בְּנוֹ הַמִּתְעַטֵּף,
יְדֵיהֶם נוֹטְלִים הֵיטֵב,

הֵם יוֹשְׁבִים אֶל הַשֻּׁלְחָן
וְאוֹכְלִים מִן הַמּוּכָן,

הֵם אוֹכְלִים וְהֵם מוֹדִים
עַל הַנֵּס, הַחֲסָדִים.

וְהָרוּחַ מְיַלֶּלֶת,
בַּפַּלְטֵר בּוֹכֶה הַיֶּלֶד.

וּמְרוּצָה בּוֹ בַּפַּלְטֵר,
מְחַפְּשִׂים גַּפְרוּר וָנֵר.

— אי, אי, נסים, אָדער וואָס? —
קלערט ביי זיך דער באַלעבאָס.

נאָר ער זעט: דער אויוון ברענט,
און דער לאָמפּ באַלייכט די ווענט,

און דער טיש אַ פולער שטייט
מיט מאכלים צוגעגרייט.

טראַכט דער באַלעבאָס ניט פיל,
הייבט ער אויף דאָס קינד פון דיל;

וואַשט מען זיך צום עסן פרום,
זעצן זיך ביים טיש אַרום,

עסט מען, בלייבט נאָך וואָס מען האָט,
און מען דאַנקט דעם ליבן גאָט.

און אין דרויסן פייפט דער ווינט,
און עס בילן בייז די הינט.

און אין פּאַלאַץ וויינט דאָס קינד,
וויינט ווי ניט פאַר זיינע זינד.

לויפן די באַדינער אום,
זוכן זיי אַ לאָמפּ אַרום.

אֶלֶף שָׁם נֵרוֹת הָיוּ,
אַף אֶחָד הֵם לֹא מָצְאוּ.

מְחַפְּשִׂים גַּם פֹּה גַּם שָׁם,
וְאוּלָם רֵיקָה יָדָם.

וּבוֹכֶה בּוֹכֶה הַיֶּלֶד,
וְהָרוּחַ מְיַלֶּלֶת.

וְלָרוּחַ, רוּחַ לֵיל,
הַכְּלָבִים עוֹנִים בִּילֵל.

אַךְ הַזָּר – לוֹ לֹא אִכְפַּת.
הוּא הוֹלֵךְ לוֹ נָע וָנָד.

הִתַּרְמִיל לוֹ עַל הַגָּב,
הִתְחַמֵּק וּכְבָר חָלַף.

אֶל הַלַּיְלָה הִתְחַמֵּק,
אֶל דַּרְכּוֹ הַרְחֵק־הַרְחֵק.

טויזנט לאָמפּן דאָרט געווען,
און קיין איינעם ניט צו זען.

זוכט מען, טאַפּט מען דאָ און דאָ,
און קיין לאָמפּ איז אַלץ ניטאָ.

און אַלץ שטאַרקער וויינט דאָס קינד,
וויינט ווי ניט פאַר זיינע זינד.

און אין דרויסן פייפט דער ווינט,
און עס בילן בייז די הינט.

נאָר דעם פרעמדן אַרט עס ניט;
און מיט וואַקלענדיקע טריט,

מיט דער טאַרבע אויף די הענט
שאַרט ער הארט זיך ביי די ווענט,

שאַרט ער זיך אַזוי אַוועק
אין דער נאַכט, אין ווייטן וועג.

מַעֲשֶׂה שֶׁבִּכְלָל אֵין לוֹ סוֹף...

יְהוּדִי שֶׁזְּקָנוֹ כְּמַטְאֲטֵא הָרָחָב,
אֲחוֹרֵי הַגָּדֵר עַל שַׁלְשֶׁלֶת זָהָב
הֶחֱזִיק אֶת עִזּוֹ הַיָּפָה הַטּוֹבָה,
שֶׁהִשְׁפִּיעָה חָלָב לִרְוָיָה וּלְשָׂבְעָה.
וְהָיָה לָהּ לָעֵז זְקַנְקַן מְחֻדָּד
וְעָטִין חֲלַקְלַק וּמָלֵא וְוַרְדְּרַד,
וְעֵינַיִם לָהּ שְׁתַּיִם רַכּוֹת, נוֹטְפוֹת־אוֹר,
יוֹנָתַיִם שְׁחוֹרוֹת עֲלֵי שֶׁלֶג צָחוֹר.
וּמִלְּבַד זֶה הָיְתָה זוֹ הָעֵז זְרִיזָה,
עֵזַּת־בַּיִת שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ עוֹד עִזָּה:
לִפְנוֹת־בֹּקֶר, בְּעֵת הַיְּהוּדִי עוֹד יָשֵׁן,
הִתְרוֹמֵם כְּבָר מִתּוֹךְ הָאֲרֻבָּה הֶעָשָׁן,
כִּי הָלְכָה אֶל הַיַּעַר הָעֵז עִם קַרְדּוֹם
וְעֵצִים הִיא חָטְבָה לְהַסִּיק כָּל הַיּוֹם,
בִּדְלָיַיִם הִיא מַיִם שָׁאֲבָה בַּנָּהָר
וּמִלְּאָה הֶחָבִית וּבַדְּלִי עוֹד נִשְׁאַר,
וְהִסִּיקָה תַּנּוּר וְשָׁפְתָה הַסִּירִים
וּבִשְׁעַת הַבִּשּׁוּל עוֹד הִרְנִינָה שִׁירִים.
עַד הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא מִנַּרְתִּיק הַזָּהָב,
כְּבָר הִסְפִּיקָה הָעֵז לְבַשֵּׁל בֶּשֶׁל רָב
וְיָשְׁבָה וְהִמְתִּינָה לַיּוֹם עַל הַסַּף.
רַק אַחַר שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ עָלָה וְעָלָה
הַיְּהוּדִי עַל הַסַּף שֶׁל בֵּיתוֹ נִתְגַּלָּה,
וְכֻלּוֹ הוּא שָׂבֵעַ וְטוֹב לוֹ, מַה־טּוֹב...
וְאוּלָם זֶה מַעֲשֶׂה שֶׁבִּכְלָל אֵין לוֹ סוֹף!

אַ מעשה, וואָס לאָזט זיך ניט אויס...

אַ ייד מיט אַ באָרד ווי אַ בעזעם די ברייט,
האָט הינטער זיין פּלויט אויף אַ גאָלדענער קייט
געהאַלטן זיין שיינע, געראָטענע ציג,
וואָס מילך פּלעגט זי געבן אים זיבעצן קריג.
די ציג, ווי אַ ציג, האָט אַ בערדל געהאַט,
אַ פולינקן אייטערל, ראָזיק און גלאַט,
און אויגן צוויי גרויסע, פאַרחלומטע צוויי,
ווי טויבן צוויי שוואַרצע אין ליכטיקן שניי.
דערצו איז די ציג נאָך אַ בריה געווען,
אַ בריה און אַ באַלעבאָסטע אַ ברען:
פאַרטאָג, ווען דער ייד פּלעגט נאָך שלאָפן געשמאַק,
פּלעגט אויפשטיין די ציג אויפן הויף מיט אַ האַק
און אָנהאַקן האָלץ גאַנצע בינטן מיט שייט,
און לויפן מיט עמערס צום טייכל ניט ווייט,
און מאַכן דעם אויוון און אָפּקאָכן טעפּ,
און זיצן און וואַרטן אויף טאָג ביי די טרעפּ.
די זון פּלעגט אַ גאָלדענע פון פוטערפאַס
באַווייזן זיך ערשט אויף דער זיבעטער גאַס.
דער ייד אויף די טרעפּ קומט אַ זאַטער אַרויס...
נאָר דאָס איז אַ מעשה, וואָס לאָזט זיך ניט אויס...

הֶחָרוּז

יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים רַבֵּי דַעַת,
שֶׁהֵם צוֹחֲקִים לֶחָרוּז;
וְהֵם מַלְעִיגִים לוֹ אֲפִילוּ:
״חָרוּז רַב־יִחוּס שָׂוֶה־זוּז״...

אוֹתָם חֲכָמִים רַבֵּי־דַעַת
הֵן הֵם גַּם אֵינָם אוֹהֲבִים
רִשְׁרוּשׁ מֵי־הַפֶּלֶג בַּזֹּהַר,
בְּאוֹר הַחַמָּה זוֹהֲבִים.

כְּנֶגֶד זֶה – אֵלֶּה בְּנֵי־דַעַת
יוֹסְפִים יְמָמָה לִימָמָה
בְּלִי קוֹל־שִׁירָה וְקוֹל־זֶמֶר,
כְּמוֹ הַחֵרְשִׁים בַּשְּׁמָמָה.

הָעָם רַק, הָעָם וְכָל יֶלֶד,
וְגַם הַמְשׁוֹרֵר – הַתָּמִים,
בְּתֹם הַלֵּבָב וּבְטֹהַר
לָהֶם הֶחָרוּז עוֹד רָחִים.

הָעָם – חָכְמָתוֹ טְהוֹרָה הִיא
וְכָל הָעוֹלָם לָהּ בָּתִּים,
חָרוּז לְפִתְגָּם שֶׁפִּתְגָּמָה –
הוּא נוֹי לוֹ וְהוּא לוֹ מַתְאִים.

דער גראַם

פֿאַראַן חכמים מענטשן,
וואָס לאַכן פֿון דעם גראַם;
זיי קרימען אים אַזש איבער:
„גראַם-שטראַם, אַ טאַראַראַם"...

נו, יענע קלוגע מענטשן,
זיי האָבן דאָך אויך פֿיינט
פֿון קוואַל דעם ריינעם זילבער,
וואָס מורמלט ווען עס שיינט;

דערפֿאַר — די קלוגע מענטשן,
זיי לעבן זייער לאַנג,
ווי טויבע אין אַ מדבר,
אָן קלאַנג און אָן געזאַנג.

דאָס פֿאָלק נאָר און די קינדער,
און דער פּאָעט — דער תּם,
אין פּשוטקייט פֿון האַרצן
זיי האָבן ליב דעם גראַם.

דאָס פֿאָלק — זיין ריינע חכמה
איז ווי די וועלט די גרייס,
דורך גראַם צו שיינע ווערטלעך,
זי שיינט נאָך מער אַרויס.

וְהַיְלָדִים – צֹאן הַקֹּדֶשׁ –
דַּלָּה לְשׁוֹנָם וְרַכָּה,
וּבָא הֶחָרוּז וּמְעוֹרֵר בָּם
בְּאֵר וּלְשׁוֹנָם מְפַכָּה.

וְהַמְשׁוֹרֵר – אִישׁ הַזֶּמֶר,
הֵן לוֹ הֶחָרוּז הוּא נִשְׁקוֹ,
לִכְרוֹת לַפִּקֵּחַ אָזְנַיִם,
חֵרֵשׁ – לְעוֹרֵר אֶת חִשְׁקוֹ.

וְעֵת מְחַיֵּךְ הַפִּקֵּחַ
וְהוּא מִתְעַיֵּף בִּמְהֵרָה
וְהוּא מְפַהֵק תְּפוּס־רֶדֶם
בִּזְמַן שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ שִׁירָה –

קוֹפֵץ הֶחָרוּז פִּתְאוֹם־פֶּתַע,
כְּמוֹ מִין צַרְצוּר מְחֻצָּף,
וְהוּא מְסַנְקֵר לוֹ בָּאֹזֶן
וְהוּא מְסַנְקֵר לוֹ בָּאָף...

און קינדער — גאָטס רחמנות —
די צונג איז זיי נאָך יונג,
און גראָם — ער וועקט די קוואַלן
פֿון וואָרט פֿון זייער צונג.

און דער פּאָעט — דער זינגער —
דער גראַם איז זיין געווער,
צו וועקן ביי חכמים
און טויבע דאָס געהער.

אַז ווען זיי שמייכלען קלוגע
און ווערן תיכּף מיד
און גענעצן צום שלאָפֿן
ביים לייענען אַ ליד, —

שפּרינגט אויף דער גראַם דער פֿלינקער
גלייך ווי אַ גריל פֿון גראָז,
און שנעלט זיי איבערן אויער
און שנעלט זיי גלייך אין נאָז.

כַּלָּה הוֹי כַּלָּה

הַשֶּׁמֶשׁ זוֹרְחָה, גֶּשֶׁם־פָּז לוֹ נִתָּז,
עַל־יַד הַחַלּוֹן הַכַּלָּה יוֹשְׁבָה הָס;
לֹא מֶשִׁי הַלְּבוּשׁ, וְלֹא כֶּתֶר־מְלוּכָה,
לַגֶּשֶׁם צוֹפָה, הִיא יוֹשְׁבָה וּבוֹכָה.

– כַּלָּה הוֹי כַּלָּה, מַה תִּבְכִּי בְּכִי רָב?
– אֵיכָה לֹא אֶבְכֶּה, וּלְבָבִי בִּי יִכְאָב;
הָלַךְ חֲתָנִי, הוֹי אָשְׁרִי לוֹ הָלַךְ,
הִבְטִיחַ לָשׁוּב וְלֹא שָׁב וְשָׁכַח.

– כַּלָּה הוֹי כַּלָּה, לְחִנָּם פַּחֲדֵךְ, –
הִנֵּה חֲתָנֵךְ בָּא, הַשְּׁבִיל מִתְאַבֵּךְ.
– זֶה לֹא חֲתָנִי שֶׁהַלֵּב לוֹ סוֹעֵר,
הַשְּׁבִיל מִתְאַבֵּךְ, כִּי הָעֵדֶר חוֹזֵר.

– כַּלָּה הוֹי כַּלָּה, לֹא תִרְאִי לְבַדֵּךְ,
כִּי עַל הַגִּבְעָה חֲתָנֵךְ שָׁם הוֹלֵךְ?
– זֶה לֹא חֲתָנִי שֶׁהַלֵּב לוֹ חוֹמֵד,
שָׁם עַל הַגִּבְעָה עֵץ בּוֹדֵד לוֹ עוֹמֵד...

– כַּלָּה הוֹי כַּלָּה, לֹא תִרְאִי זֹאת יָשָׁר,
הֵן בָּא חֲתָנֵךְ שָׁם מֵעֵבֶר־הַנָּהָר,
וּפָז, אֲבָנִים בְּשִׁבְעָה הַגְּוָנִים,
נוֹשֵׂא הוּא עִמּוֹ לָךְ מַתְּנַת־חֲתָנִים...

אוי, כלה לעבן!

אַ זון און אַ רעגן אַ גאָלדענער שפּריצט,
ביים אָפענעם פענצטער די כלהניו זיצט
געפּוצט ניט אין זיידנס, אין גאָלד ניט געקרוינט,
זי קוקט אויפן רעגן, זי זיצט און זי וויינט.

— אוי כלהניו לעבן, וואָס וויינסטו אַזוי?
— ווי זאָל איך ניט וויינען, דאָס הארץ טוט מיר וויי;
אַוועק איז מיין חתן, אַוועק איז מיין גליק,
געזאָלט האָט ער קומען און קומט ניט צוריק.

— אוי כלהניו לעבן, אומזיסט איז דיין שרעק, —
אָט קומט דאָך דיין חתן, דאָרט שטויבט זיך דער וועג...
— דאָרט איז ניט מיין חתן, דאָס קומט ניט מיין פרייד,
דאָרט שטויבט זיך דער וועג, ווייל די טשערעדע גייט.

— אוי כלהניו לעבן, דו זעסט ניט אליין,
אַז דאָרט אויפן בערגל דיין חתן טוט גיין...
— דאָס איז ניט מיין חתן, דאָס איז ניט מיין פרייד,
דאָרט אויפן בערגל אַ ביימעלע שטייט...

— אוי כלהניו לעבן, ווי זעסט דאָס ניט גלייך,
דאָרט קומט דאָך דיין חתן פון יענער זייט טייך
און גאָלד און בריליאַנטן פון זיבן קאָליר,
דאָרט טראָגט ער די כלה-מתנות פאַר דיר...

– לֹא פָּז, אֲבָנִים בְּשִׁבְעָה הַגְּוָנִים,
נוֹשֵׂא הוּא עִמּוֹ לִי מַתְּנַת־חֲתָנִים,
הַרְחֵק וְהַרְחֵב, שָׁם מֵעֵבֶר־הַנָּהָר,
הַקֶּשֶׁת פֹּרְשָׂה, בִּגְוָנֶיהָ תִּזְהָר...

אוֹר שֶׁמֶשׁ וָעֶרֶב... הַטַּל אַט נִתָּז.
עַל־יַד הַחַלּוֹן הַכַּלָּה יוֹשְׁבָה הָס;
לֹא מֶשִׁי הַלְּבוּשׁ, וְלֹא כֶּתֶר־מְלוּכָה,
צוֹפָה לֶחָתָן הִיא יוֹשְׁבָה וּבוֹכָה.

— ניט גאָלד און בריליאַנטן פון זיבן קאָליר,
ניט כלה־מתנות דאָס טראָגט ער צו מיר;
אויף יענער זייט טייך, אין דער ווייט און דער ברייט,
האָט דער רעגנבויגן זיך ליכטיק פאַרשפּרייט...

אַ זון און דער אוונט... אַ טויעלע שפּריצט,
ביים אָפענעם פענצטער די כלהניו זיצט;
געפּוצט ניט אין זיידנס, אין גאָלד ניט געקרוינט,
זי וואַרט אויף איר חתן, זי זיצט און זי וויינט...

סוֹחֵר הַפְּנִינִים

טָסִים הַסּוּסִים רְתוּמִים לַמִּזְחֶלֶת,
הַשּׁוֹט מְלַהֵט וּצְלִיפָה מִצְטַהֶלֶת,
בְּעֶלֶז רַנִּים הַזּוּגִים.

– לְכִי, נַעֲרָה, וּפִתְחִי אֶת הַשַּׁעַר!
תְּנִי לִי לִמְצֹא פֹּה מַחְסֶה מִן הַסַּעַר,
הֲרֵינִי סוֹחֵר בִּפְנִינִים.

–סוֹחֵר בֶּן סוֹחֵר, אַתָּה בָּא מִן הָרַחַק,
אֶל בֵּית־עֲנִיִּים הַגָּרִים פֹּה בְּדַחַק,
וּמִי פֹּה פְּנִינֶיךָ יִקְנֶה?

–לֹא בָּאתִי לִמְכֹּר, אֶלָּא בָּאתִי לָקַחַת,
אַשְׁרֵי הַהוֹרִים, שֶׁזָּכוּ לָךְ בְּנַחַת,
לַבַּת הַיְקָרָה מִפְּנִינִים!

–סוֹחֵר בֶּן סוֹחֵר, בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא בָּאתָ
אֶת כָּל הָאֱמֶת לוּ יָדוֹעַ יָדַעְתָּ,
קָנֹה לֹא תִּקְנֵנִי בִּמְחִיר...

– לְכִי, נַעֲרָה, וּפִתְחִי אֶת הַשַּׁעַר!
תְּנִי לִי לִמְצֹא פֹּה מִסְתּוֹר מִן הַסַּעַר,
לִפְצֹר בְּאָבִיךְ וְאִמֵּךְ...

דער סוחרל פון פערל

פליען די פערדלעך, אין שליטן געשפּאַנט,
קנאַקט ביי דעם סוחר די בייטש אין דער האַנט,
פריילעכע קלינגען די גלעקלעך.

— מיידל, גיי עפן דעם טויער מיר אויף!
לאָז מיך פאַרפאָרן צו אייך אויפן הויף,
איך בין אַ סוחר פון פערל.

— סוחרל יונגער, דו קומסט פון דער וויַיט,
און ביסט פאַרפאָרן צו אָרעמע לייט
מיט דיינע פערל צו האַנדלען.

— מיידל, דאָס בין איך פאַרפאָרן צו אייך,
ווייל דיינע עלטערן זיינען דאָך רייך,
מיט אַזאַ פערל — אַ טאָכטער.

— סוחרל קלוגער, דו קומסט פון דער וועלט,
אָבער דו ועסט מיך ניט קויפן פאַר געלט
ביי מיינע טאַטן און מאַמען.

— מיידל, גיי עפן דעם טויער מיר אויף,
לאָז מיך פאַרפאָרן צו אייך אויפן הויף,
מיט דיינע עלטערן ריידן!

– סוֹחֵר בֶּן־סוֹחֵר, הוֹי מִלִּים אַל תַּכְבִּירָה,
וְאַל נָא לַשָּׁוְא אֶת סוּסֶךָ תַּדְהִירָה
הֲרֵינִי נַעֲרָה מְאֹרָסָה...

זָזִים הַסּוּסִים רְתוּמִים לַמְּזְחֶלֶת,
הַשּׁוֹט מְרֻפֶּה, אֵין צְלִיפָה מְצַטְהֶלֶת,
בְּעֶצֶב רַנִּים הַזּוּגִים...

— סוהרל גוטער, ניט רייד צו מיר מער,
טרייב ניט אומזיסט דיינע פערדלעך אהער,
איך בין אַ צווייטנס אַ כלה.

גייען די פערדלעך אין שליטן געשפּאַנט,
הענגט ביי דעם סוחר די בייטש אין דער האַנט,
אומעטיק קלינגען די גלעקלעך...

אֵלִיָּהוּ בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ

בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ יְשׁוּבִים יְהוּדִים לְעֵת עֶרֶב
וְתוֹרָה הֵם לוֹמְדִים בְּרָמָה.
וִיהוּדִי שֶׁלַּהֲגוֹת בַּתּוֹרָה הוּא אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ
מִתְיַשֵּׁב וּמַקְשִׁיב בְּדְמָמָה.

עַל־גַּבֵּי הַשֻּׁלְחָן מְעַשֵּׁן זְנַב־נֵר וּמַבְלִיחַ
וּמֵנִיד צְאָלִים בַּכְּתָלִים;
פּוֹרֵשׂ אוֹר עַל־גַּבֵּי סְפָרִים נוֹשָׁנִים שֶׁהִצְהִיבוּ
עַל פֵּאוֹת וּזְקָנִים כְּגַלִּים.

וּבַחוּץ הָרוּחוֹת סוֹבְבוֹת בַּגַּלְגַּל אֶת הַשֶּׁלֶג
וְקָרָה קַטְלָנִית בָּאֲוִיר.
וְאוּלָם הַיְּהוּדִים, הֵם הוֹגִים בַּתּוֹרָה בְּכָל נֶפֶשׁ
וּשְׁרוּיִים בָּעוֹלָם הָאַחֵר.

וּלְפֶתַע מִצַּד הַפָּלוּשׁ תִּפָּתַח הַדֶּלֶת.
כִּמְחַזֵּר־בַּפְּתָחִים הָרָגִיל
מִשְׁתָּרֵךְ וְנִכְנָס בַּחֲשַׁאי־בַּחֲשַׁאי אֵלִיָּהוּ
וּמוֹרִיד לָרִצְפָּה הַתַּרְמִיל.

בְּסָמוּךְ לַתַּנּוּר הַיָּשָׁן הֶחָמִים מִתְיַשֵּׁב הוּא
וּמְחַמֵּם אֶת רַגְלָיו הַקְּרִירוֹת.
וּמַקְשִׁיב לַיְּהוּדִים הַהוֹגִים בְּתוֹרַת אֵל־שָׁמַיִם
וּפָנָיו שׂוֹחֲקוֹת וּמְאִירוֹת.

אליהו אין בית־מדרש

ייִדן זיצן אין בית-מדרש,
לערנען תורה אויף אַ קול.
און אַ ייִד, וואָס קען ניט לערנען,
זיצט און האָרכט ווי אַלעמאָל.

אויפן טיש אַ ליכטל רויכערט,
וויגט די שאָטנס אויף די ווענט,
לויכט אויף אַלטע געלע ספרים,
אויף די אַלטע בערד און הענט.

און אין דרויסן דרייען ווינטן,
דרייען שניי און טויטע קעלט.
נאָר די ייִדן לערנען תורה —
רוען אין אַן אַנדער וועלט.

עפנט זיך די טיר פון פּאָליש.
ווי אַ בעטלער, אין דער שטיל,
שאַרט אַריין זיך אליהו,
לייגט זיין טאָרבע אויפן דיל.

זעצט זיך ביי דעם אַלטן אויוון,
וואַרעמט זיך די קאַלטע פיס,
הערט זיך צו ווי ייִדן לערנען,
און זיין פּנים שמייכלט זיס:

– יִלְמְדוּ הַיְּהוּדִים, יֶהֱגוּ בְּתוֹרַת אֵל־שָׁמַיִם,
שְׂכָרָם מְזֻמָּן וּמוּכָן...
וּפִתְאֹם הוּא מַטֶּה לְמֶרְחָק הָרָחוֹק אֶת הָאֹזֶן
וּמַקְשִׁיב לְקוֹל־בְּכִי לֹא־בְּכָאן.

לֹא בְּכִיָּה שֶׁל חַיָּה הוּא בַּחוּץ, וְלֹא רוּחַ הַלַּיְלָה
בַּאֲרֻבַּת הֶעָשָׁן מִתְיַפְּחָה.
אֶלָּא תַּ״ק פַּרְסָאוֹת בַּמֶּרְחָק, בְּבִקְתָּה מִשֶּׁל חֹמֶר,
שָׁם אִשָּׁה בְּצִירִים מִתְהַפְּכָה.

וַהֲרֵיהוּ חוֹמֵק מֵאַחַר הַתַּנּוּר וּבַסֵּתֶר
הוּא מֵרִים וְעוֹמֵס הַתַּרְמִיל,
כְּשֶׁבָּא בַּחֲשַׁאי, בַּחֲשַׁאי וּבְהֶסְתֵּר כֵּן יוֹצֵא הוּא
וְהוֹלֵךְ בְּלֹא דֶרֶךְ וּשְׁבִיל.

מֶרְחַקֵּי מֶרְחַקִּים הוּא בָּרֶגֶל עוֹבֵר, אֵלִיָּהוּ,
וְכָפוּף הוּא הוֹלֵךְ, בִּשְׁחִיָּה.
וּמִבֵּין הָרוּחוֹת הַנּוֹשְׁבוֹת וּמִבֵּין עַב־הַשֶּׁלֶג
הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַבְּכִיָּה.

הוּא הוֹלֵךְ וְהוּא בָּא אֶל בִּקְתָּה שֶׁל חֵמָר הָעוֹמֶדֶת
בּוֹדְדָה בְּיִסּוּרִים וּבְחֵטְא,
בְּלֹא אֵם וְאָחוֹת, וּבְאֵין מְנַחֵם וְגוֹאֵל לָהּ –
הָאִשָּׁה שָׁם כּוֹרַעַת לֵילֵד.

— לערנט, לערנט, פרומע יידן,
תורה איז די לוין אַליין...
פּלוצלונג שטעלט ער אָן אַן אויער
און פאַרנעמט אַ שטיל געוויין.

ניט קיין חיה וויינט אין דרויסן —
אין יסורים און אין זינד
וויינט פאַר מיילן אין אַ שטיבל
וויינט אַ פרוי, וואָס גייט צו־קינד.

שאַרט ער זיך אַוועק פון אויוון,
נעמט זיין טאַרבע פונעם דיל,
שטיל ווי ער איז אָנגעקומען,
ווערט ער נעלם אין דער שטיל.

מיט דער טאַרבע אויף דער פּלייצע
לאָזט זיך אליהו גיין,
און אין שניי און אין די ווינטן
גייט ער נאָך דאָס שטיל געוויין.

קומט ער צו אַן אָרעם שטיבל.
אין יסורים און אין זינד,
אָן אַ היטער, אָן אַ טרייסטער
גייט אַ יונגע פרוי צו־קינד.

וְהוּא רָץ אֶל בָּתֵּי אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מַכִּירִים לוֹ–
וּכְרוֹעֶה הָאוֹסֵף הָרָאשִׁים,
הוּא דּוֹפֵק עַל־גַּבֵּי הַחַלּוֹן בְּכָל בַּיִת וּבַיִת
וּמֵעִיר מִשְּׁנָתָן הַנָּשִׁים.

מִתְעוֹרְרוֹת הַנָּשִׁים מִשְּׁנָתָן בַּחֲרָדָה, וּבַחשֶׁךְ
מַתְחִילוֹת הֵן לָלֶכֶת תַּמָּן.
וְנוֹשְׂאוֹת נֶחָמָה לְבִקְתַּת הַחֵמָר הַבּוֹדֶדֶת
וְעֶזְרָה לְבַשְּׂרָן־וְדָמָן.

וּבַחוּץ סוֹבְבוֹת הָרוּחוֹת בְּגַלְגַּל אֶת הַשֶּׁלֶג
וְקָרָה קַטְלָנִית בָּאֲוִיר.
וְאוֹתָם הַיְּהוּדִים עוֹד הוֹגִים בַּתּוֹרָה בְּכָל נֶפֶשׁ
וּשְׁרוּיִים בָּעוֹלָם הָאַחֵר.

גייט ער צו די פרעמדע שטיבער —
ווי אַ פּאַסטוך רופט די שאָף;
קלאַפּט ער אין די פרעמדע פענצטער,
וועקט די ווייבער פונעם שלאָף.

און די ווייבער פון די שטיבער
אין דער פינצטער נעמען גיין,
טראָגן טרייסט צו יענעם שטיבל,
איינצושטילן דאָס געוויין.

און אין דרויסן דרייען ווינטן,
דרייען שניי און טויטע קעלט.
און די יידן לערנען תורה,
רוען אין אַן אַנדער וועלט.

שִׁיר עַל שִׁבְעָה יְהוּדִים

מִן הָהָר אֶל הַגִּבְעָה
יְהוּדִים נוֹסְעִים שִׁבְעָה.
אָן נוֹסְעִים הַיְּהוּדִים?
לַשְּׁוָקִים וְלַיְּרִידִים!

מַה מוֹכְרִים בְּנֵי תוֹרָה?
צִמּוּקִים לָהֶם סְחוֹרָה!
צִמּוּקִים וְגַם שְׁקֵדִים
מוֹבִילִים הַיְּהוּדִים.

לַיְלָה, גֶּשֶׁם בַּדְּרָכִים,
גַּלְגַּלִּים אֵינָם נָחִים,
וּבַגֶּשֶׁם וּבַלַּיְלָה
הַסּוּסָה אֲבוֹי וַוי לָהּ!

וְשִׁבְעַת הַיְּהוּדִים הַנּוֹסְעִים כָּךְ בַּדֶּרֶךְ
נוֹסְעִים וְנוֹסְעִים וְהִנֵּה רְעֵבִים הֵם.
אֶת לַחְמָם הַנֻּקְשֶׁה מִן הַשַּׂק הֵם הוֹצִיאוּ,
נֶאֱנָחִים בַּחֲשַׁאי וּמְבָרְכִים הַמּוֹצִיא,
בּוֹזְקִים מֶלַח וְהֵם מַתְחִילִים לֶאֱכֹל.
וְאוֹמֵר הָרִאשׁוֹן מִשִּׁבְעַת הַיְּהוּדִים:
׳עַכְשָׁו הָיָה טוֹב לוּ נִמְצְאָה כּוֹסִית יַ״שׁ...׳
נֶאֱנָחִים הַיְּהוּדִים וְשׁוֹחֲקִים שְׂחוֹק מָרִיר.
וּפִתְאֹם – לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם לֹא יַאֲמִינוּ –
בְּאֶם־דֶּרֶךְ עוֹמֵד בֵּית־מִמְזָג לֹא־יָדוּעַ,
בֵּית־מִמְזָג שֶׁחָדָשׁ הוּא וְאוֹר בְּחַלּוֹנָיו.
נִבְהֲלוּ כָּל שִׁבְעַת הַיְּהוּדִים עַד מְאֹד
וְלִצְעֹק הֵם הִתְחִילוּ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!
וְכֵיוָן שֶׁצָּעֲקוּ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל,
מַתְחִילִים שָׁם רוּחוֹת מְנַשְּׁבִים בִּשְׁרִיקָה
וְכָל בֵּית־הַמִּמְזָג כָּל־כֻּלּוֹ נֶעֱלַם.

אַ ליד פון זיבן יידן

פאָרן, פאָרן זיבן יידן
אויף ירידן האַנדלען:
פירן יידן אויף ירידן
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען.

נאַכט און רעגן אויף די וועגן,
און די רעדער קלעפּן.
אין דער נאַכט און אינעם רעגן
קוים די פערדלעך שלעפּן.

און די זיבן יידן פאָרן אויף די וועגן,
פאָרן, פאָרן, ביז זיי ווילן עסן.
נעמען זיי דעם ברויט פון זעקלעך,
זיפצן אָפּ און מאַכן המוציא,
שיטן אָן מיט זאַלץ און נעמען עסן.
רופט זיך אָפּ איינער פון די זיבן יידן:
„גוט וואָלט געווען אַ ביסל בראָנפן..."
זיפצן שטיל די יידן און שמייכלען ביטער.
פּלוצלונג — און זיי ווילן די אויגן ניט גלויבן —
אויפן סאַמע מיטן וועג שטייט אַ קרעטשמע,
אַ נייע קרעטשמע מיט ליכטיקע פענצטער.
האָבן זיך די זיבן יידן שטאַרק דערשראָקן,
און זיי נעמען שרייען: „שמע ישראל!" —
און ווי נאָר זיי שרייען „שמע ישראל",
הייבן אָן ווינטן פייפן און בלאָזן,
און די קרעטשמע ווערט אינגאַנצן נעלם.

מִן הָהָר אֶל הַגִּבְעָה
יְהוּדִים נוֹסְעִים שִׁבְעָה,
אָן נוֹסְעִים הַיְּהוּדִים?
לַשְּׁוָקִים וְלַיְּרִידִים!

לַיְלָה, גֶּשֶׁם בַּדְּרָכִים,
גַּלְגַּלִּים אֵינָם נָחִים.
וּבַגֶּשֶׁם וּבַלַּיְלָה
הַסּוּסָה אֲבוֹי וַוי לָהּ.

נוֹסְעִים לָהֶם הָלְאָה שִׁבְעַת הַיְּהוּדִים
וּמְבַקְשִׁים אֶת הַזְּמַן בַּנְּעִימִים לְבַלּוֹת.
מִקְטָרוֹת אֲרֻכּוֹת מוֹצִיאִים מֵחֵיקָם,
נוֹטְלִים אַבְנֵי־אֵשׁ, פְּתִילִים, בַּרְזִלִּים,
מַקִּישִׁים, מַקִּישִׁים, אַךְ אֵין אֵשׁ מִתְלַקַּחַת.
וְאוֹמֵר הַשֵּׁנִי מִשִּׁבְעַת הַיְּהוּדִים:
'עַכְשָׁו הָיָה טוֹב לוּ נִמְצְאָה לָנוּ אֵשׁ...'
וּפִתְאֹם – לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם לֹא יַאֲמִינוּ –
בְּאֶם־דֶּרֶךְ עוֹלָה לַבַּת־אֵשׁ מִתְלַהֶטֶת,
מִתְלַקַּחַת הָאֵשׁ כִּדְלֵקָה גְּדוֹלָה.
נִבְהֲלוּ כָּל שִׁבְעַת הַיְּהוּדִים עַד מְאֹד
וְלִצְעֹק הֵם הִתְחִילוּ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!
וְכֵיוָן שֶׁצָּעֲקוּ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל,
מַתְחִילִים שָׁם רוּחוֹת מְנַשְּׁבִים בִּשְׁרִיקָה
וְהָאֵשׁ הַלּוֹהֶטֶת נֶעֱלֶמֶת כֻּלָּהּ.

פאָרן זיך די זיבן ייִדן
אויף ירידן האַנדלען:
פירן ייִדן אויף ירידן
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען.

נאַכט און רעגן אויף די וועגן,
און די רעדער קלעפּן.
אין דער נאַכט און אינעם רעגן
קוים די פערדלעך שלעפּן.

פאָרן, פאָרן ווייטער די זיבן ייִדן,
און זיי ווילט זיך די זאָרג צו פאַרטרייבן.
שלעפּן זיי אַרוים די ליולקעס פון בוזעם,
די ליולקעס מיטן קיזלשטיין און אייזן,
קרישען אויפן קיזלשטיין דעם אייזן, —
קרישען, קרישען, נאָר ס'קומט ניט קיין פייער.
רופט זיך אָפּ איינער פון די זיבן ייִדן:
„גוט וואָלט געווען אַ ביסל פייער...״
זיפצן אָפּ די ייִדן און זיי שמייכלען ביטער.
פּלוצלונג — און זיי ווילן די אויגן ניט גלויבן —
אויפן סאַמע מיטן וועג גייט אויף אַ פייער,
און דאָס פייער פלאַקערט ווי אַ שׂרפה.
האָבן זיך די זיבן ייִדן שטאַרק דערשראָקן,
און זיי נעמען שרייען „שמע ישׂראל״! —
איז ווי נאָר זיי שרייען „שמע ישׂראל״,
הייבן אָן ווינטן פייפן און בלאָזן,
און דאָס פייער ווערט אינגאַנצן נעלם.

מִן הָהָר אֶל הַגִּבְעָה
יְהוּדִים נוֹסְעִים שִׁבְעָה.
אָן נוֹסְעִים הַיְּהוּדִים?
לַשְּׁוָקִים וְלַיְּרִידִים.

מַה מוֹכְרִים בְּנֵי תּוֹרָה?
צִמּוּקִים לָהֶם סְחוֹרָה!
גַּם שְׁקֵדִים, גַּם צִמּוּקִים
לַיְלָדִים הַמְּתוּקִים.

נוֹסְעִים כָּל שִׁבְעַת הַיְּהוּדִים, נוֹסְעִים הָלְאָה,
זְקָנֵיהֶם בְּעַצְבוּת מִפְּנֵיהֶם תְּלוּיִים.
וְאוֹמֵר הַשְּׁלִישִׁי מִשִּׁבְעַת הַיְּהוּדִים:
'עַכְשָׁו הָיָה טוֹב לוּ נִמְכְּרָה הַסְּחוֹרָה...'
נֶאֱנָחִים הַיְּהוּדִים וְשׂוֹחֲקִים שְׂחוֹק מָרִיר.
וּפִתְאֹם – לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם לֹא יַאֲמִינוּ –
בְּאֵם־דֶּרֶךְ בָּאִים לִקְרָאתָם סוֹחֲרִים
בְּכִלָּה הֲדוּרָה, עִם סוּסִים כִּנְשָׁרִים;
וְאוֹמְרִים הַסּוֹחֲרִים רֹב שָׁלוֹם לַיְּהוּדִים,
וּמְדַבְּרִים הַסּוֹחֲרִים עַל מִסְחַר עִם הַיְּהוּדִים:
'יְהוּדִים, לְשֵׁם מַה זֶּה תִּסְעוּ לִירִידִים,
אִם אֲנַחְנוּ נִקְנֶה מִכֶּם כָּל הַסְּחוֹרָה...
הַסְּחוֹרָה כָּל־כֻּלָּהּ, כָּל צִמּוּק וְשָׁקֵד
וּנְשַׁלֵּם מְזֻמָּנִים דַּרְכְּמוֹנִים שֶׁל זָהָב...'
וְהֵם מְצַלְצְלִים בְּדַרְכְּמוֹנֵי הַזָּהָב.
נִבְהֲלוּ כָּל שִׁבְעַת הַיְּהוּדִים עַד מְאֹד,
וּמִיָּד צוֹעֲקִים הֵם: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!

פאָרן זיך די זיבן יידן
אויף ירידן האַנדלען:
פירן יידן אויף ירידן
ראַזשינקעס מיט מאַנדלען.

נאַכט און רעגן אויף די וועגן,
און די רעדער קלעפּן.
אין דער נאַכט און אינעם רעגן
קוים די פערדלעך שלעפּן.

פאָרן, פאָרן ווייטער די זיבן יידן
טרויעריק, די בערד אַרונטערגעלאָזן.
רופט זיך אָפּ איינער פון די זיבן יידן:
„גוט וואָלט געווען די סחורה צו פאַרקויפן"...
זיפצן אָפּ די יידן און זיי שמייכלען ביטער.
פלוצלונג, — און זיי ווילן די אויגן ניט גלויבן, —
אויפן סאַמע וועג אַנטקעגן קומען אַן סוחרים,
אין אַ רייכער בויד מיט פערד ווי די אָדלערס;
און די סוחרים גיבן אָפּ „שלום" די יידן,
און די סוחרים ריידן מסחר מיט די יידן:
„יידן, צו וואָס זאָלט איר פאָרן אויף ירידן,
אַז מירן ביי אייך קויפן די גאַנצע סחורה...
די גאַנצע סחורה — די ראַזשינקעס מיט די מאַנדלען, —
און מירן אייך צאָלן מיט מזומנע רענדלעך"...
און זיי קלינגען שוין מיט די גאָלדענע רענדלעך.
האָבן זיך די זיבן יידן שטאַרק דערשראָקן,
און זיי נעמען שרייען: „שמע ישראל!"

מַתְחִילִים שָׁם רוּחוֹת מְנַשְּׁבִים בִּשְׁרִיקָה
וְאוֹתָם סוֹחֲרִים עַד אֶחָד נֶעֱלָמִים.

מִן הָהָר אֶל הַגִּבְעָה
יְהוּדִים נוֹסְעִים שִׁבְעָה.
אָן נוֹסְעִים הַיְּהוּדִים?
לַשְּׁוָקִים וְלַיְּרִידִים!

מַה מוֹכְרִים בְּנֵי תּוֹרָה?
צִמּוּקִים לָהֶם סְחוֹרָה.
צִמּוּקִים וְגַם שְׁקֵדִים
מוֹבִילִים הַיְּהוּדִים:

לַיְלָה, גֶּשֶׁם בַּדְּרָכִים,
גַּלְגַּלִּים אֵינָם נָחִים,
וּבַגֶּשֶׁם וּבַלַּיְלָה
הַסּוּסָה אֲבוֹי וַוי לָהּ.

הייבן אָן ווינטן פייפן און בלאָזן,
און די סוחרים ווערן אַלע נעלם.

פאָרן זיך די זיבן יידן
אויף ירידן האַנדלען:
פירן יידן אויף ירידן
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען.

נאַכט און רעגן אויף די וועגן,
און די רעדער קלעפּן.
אין דער נאַכט און אינעם רעגן
קוים די פערדלעך שלעפּן.

בהוצאת י. ל. פרץ הופיעו:

בעברית:

יוסף רוזן	**כתבים נבחרים**
אפרים שרייער	**אמנות ותיאטרון**
י. לשצינסקי	**הדמות הלאומית של יהדות הגולה**
יעקב פאַט	**שיחות עם סופרים יהודיים**
מ. ברלנד	**300 שעות בגיטו הדועך**
יהושע גלבוע	**על חרבות התרבות היהודית בברית־המועצות**
נ. חנין	**ברלה**
י. זרבבל	**עלי חיים**
אפרים אויערבאך	**קריה לבנה — ווייסע שטאָט (עברית־יידיש)**
א. אלמי	**בין סיני לאולימפוס**
מ. בורשטין	**פת ומלח**
ר. קביאטקובסקי־פנחסיק	**נשים מאחורי הגדר**
נחמיה לוינסקי	**בצל הגזעים**
ד. פלקסר	**האידיאה והאמת**
מול האויב הנאצי	**זכרונות ועדויות (עברית־יידיש)**
פ. בילצקי	**השיר והמשורר (א. סוצקבר)**
איציק מנגר	**שיר, בלדה, סיפור**
אליעזר ירושלמי	**מיערות הצפון עד חורשות הכרמל**
דב סדן	**אבני מפתן (מסות)**
י. פריליך	**מצדה ורומי**
א. מנור	**פרופ׳ אריה טרטקובר**

ביידיש:

י. זרבבל	בלעטער פון אַ לעבן (באַנד 1) — אויספאַרקויפט
י. זרבבל	בלעטער פון אַ לעבן (באַנד 2)
מענדל מאַן	נאַכט איבער גלושינאַ
אברהם סוצקעווער	אין מדבר סיני
ישראל טאַבאַקמאַן	מיינע איבערלעבונגען
ש. בערלינסקי	בילדער און דערציילונגען
י. פּאַפּיערניקאָוו	היימישע און נאָענטע
מענדל מאַן	ביי דער ווייסל
ק. צעטניק	דאָס הויז פון די ליאַלקעס
יוסף בירשטיין	אויף שמאָלע טראָטואַרן (ראָמאַן פון קיבוץ־לעבן)
מלך נוי (ניישטאַט)	דאָס ערשטע און צענטע יאָר מדינת ישראל
מאַטעס דייטש	צום נאָענטסטן שטערן — יידיש (לידער)
יצחק לעוו	אין גרעאַנגל (געקליבענע שריפטן)
מרדכי יפה	צען ישראל־דיכטער
יצחק פאַנער	שלום אַש אין זיין לעצטער היים
פּרץ גראַנאַטשטיין	מענטשן פון נעכטן
יחיאל האָפּער	אַ הויף אויף פּאָקאַרנע (באַנד 1)
יחיאל האָפּער	אַ הויף אויף פּאָקאַרנע (באַנד 2)
ה. לייוויק	אויף צאַרישער קאַטאַרגע
נחמן דרוזדוב	אחד־העם
עזרא קאָרמאַן	צייכנס און צירופים
רבקה באַסמאַן	טויבן ביים ברונעם (לידער)
י. צ. שאַרגעל	פון ווי און גלויבן (לידער)
דוד זאַקאַליק	געראַנגל
אַ. קאַרפּינאָוויטש	דער וועג קיין סדום
א. ריוועס	מיט דער שיף „טשיטשערין"
יוסף כרמל	אַ רייזע צו פאַרשטויסענע ברידער
מרדכי אורן	דער פּראַגער אַרעסטאַנט דערציילט (באַנד 1)
מרדכי אורן	דער פּראַגער אַרעסטאַנט דערציילט (באַנד 2)
יחיאל האָפּער	ר' זלמן
א. שטיינבאַרג	משלים
הערש מענדל	זכרונות פון אַ יידישן רעוואָלוציאָנער

נ. ניר־ראַפּאַלקעס	ערשטע יאָרן
י. זינגער	דראַמאַטישע שריפטן
דוד פלאַקסער	אידעישע שלימותן און האַלבע אמתן
ש. וואַרזאַגער	ברויט (ראָמאַן)
בעריש ווינשטיין	אין דוד המלכס גיטער (פּאָעמע)
לוי פּאַפּיערניקאָוו	אין דער נייער היים
אברהם ליס	היים און דויער (עסייען)
ד״ר ח. שאָשקעס	מיט יידן צווישן אינדיאַנער, נעגער און אַראַבער
משה וויסמאַן	אַ האַלבער יאָרהונדערט אין אַמעריקע
פ. גאַרעליק	פון די מלינער וועלטן
י. בראָנשטיין	אינאיינעם און באַזונדער
פ. בערמאַן	אָפענע פענצטער (לידער)
א. וואָלף יאַסני	די געשיכטע פון יידן אין לאָדזש אין די יאָרן פון דער דייטשער יידן־אויסראָטונג
אריה שמרי	די פונקען פון תיקון (פּאָעמע)
א. סוצקעווער	אָאַזיס (לידער)
א. מנור	40 יאָר הסתדרות
א. לעוו	ביימער אין ווינט (לידער)
ל. אליצקי	מיין האַרץ־רייזע (לידער)
יעקב כהן	דער גורל פונעם ייד
נ. דרוזדוב	יידן אין מיטלאַלטערלעכן איטאַליע
ספר זרבבל	צו זיין 75־טן געבוירנטאָג
י. פּאַפּיערניקאָוו	די זון הינטער מיר (לידער)
ד״ר צבי כהן	די העלדן אין דער וועלט־געשיכטע (באַנד 1)
ד״ר צבי כהן	די העלדן אין דער וועלט־געשיכטע (באַנד 2)
מ. יפה	ארץ־ישראל אין דער יידישער ליטעראַטור
ד״ר מ. דוואָרזשעצקי	אייראָפּע אָן קינדער
ק. צעטניק	דער זייגער וואָס איבערן קאָפּ
מלכה לי	אין ליכט פון דורות (לידער)
דבורה דיין	אין גליק און אין טרויער
יוסף ראָטנבערג	(צו זיין ערשטער יאָרצייט)
ש. פּאַליאַקעוויטש	אין אַ פרעמדער הויט
ב. עפשטיין	זאַנגען אויפן ווינט

יוסף גאָר	ווידערקלאַנגען
ארגון יוצאי בארשטשיוו	ספר בארשטשיוו
מרים רײַנעס־מלצר	צום קוואַל
יעקב כהן	אונטער סאָוויעטישע הימלען
ד״ר חיים שאָשקעס	פון מאָסקווע ביז עבר הירדן
ב. שלעווין	חברים פון מוראַנאָווער ראַיאָן
ע. פערשלייסער	געקליבענע דערציילונגען
ה. אַקערמאַן	כ׳בין קיינמאָל נישט אַוועק פון דער היים
יחיאל האפער	אַ הויף אויף מוראַנאָוו (2 בענד)
אסתר לוריא	פרויען אין קנעכטשאַפט — אַלבאָם
רחל פישמאַן	זון איבער אַלץ
נוסיאַ — איניאַ שיפּמאַן	„דאָס לעבן נאָך פאַר מיר״...
אירגון נכי המלחמה בנאצים	אַנטקעגן דעם נאַצישן שונא
אירגון יוצאי סטרי	ספר סטרי (יידיש־העברעיש־ענגליש)
ש. זאראמב	אויסדערוויילטע שריפטן
מ. ז. טקאַטש	מיין האָב און גאָב (לידער)
רחל קאָרן	פון יענער זייט ליד
איציק מאנגער	ליד, באַלאַדע, דערציילונג (יידיש־העברעיש)
ל. חיין־שמעוני	ג א נ ג
ק. מאָלאָדאָווסקי	לידער פון חורבן — ת״ש—תש״ה, אַנטאָלאָגיע
מ. י. שעליובסקי	אין יאָרן אַרום
י. שטיינבערג	חכמה פון יידישן קוואַל (אַפּאָריזמען, מאמרי חז״ל און גלייכווערטער)
ל. פּאַפּירניקאָוו	די משפחה יעלניק
יהושע אַלקאַן	דראַמאַטישע ווערק
ל. קוסמאַן	דער לאָמפּ ברענט (לידער)
ה. יונג	העכער די וואָלקנס
נחמן מייזיל	צוריקבליקן און פּערספּעקטיוון
ק. שבתאי	ווי שאָף צו דער שחיטה?
ל. כאַנוקאָוו	קריזיס
נ. ראפּפּ	אַ קרוג מיט וויין (לידער)